Tủ sách Cùng con trưởng thành

DÁM NÓI!

TÁC GIẢ:
ADORA SVITAK

NGƯỜI DỊCH:
PHAN HẠNH

CÁC BÀI PHÁT BIỂU CỦA NHỮNG NGƯỜI TRẺ TRUYỀN CẢM HỨNG

ĐINH TỊ BOOKS
NHÀ XUẤT BẢN THANH NIÊN

Từ các nhà sáng chế tân binh cho đến những người hùng bất đắc dĩ, câu chuyện về những nhân tài trong tuyển tập này liên tục dạy cho chúng ta điều quý báu rằng: Tất cả chúng ta sẽ mạnh hơn khi chung tay nghiên cứu, đấu tranh và hành động cùng nhau.

Mời các bạn ghé thăm Đinh Tị tại:
http://dinhtibooks.vn
https://www.facebook.com/dinhtibooks.vn

NHÀ XUẤT BẢN THANH NIÊN
Tầng 11, lô D29 Phạm Văn Bạch, Q. Cầu Giấy, TP. Hà Nội
ĐT: (024) 22147825
Website: nxbthanhnien.vn - Email: info@nxbthanhnien.vn
Chi nhánh: 145 PASTEUR, P. 6, Quận 3, TP. Hồ Chí Minh
ĐT: (028) 39106962 - 39106963

ĐƠN VỊ LIÊN KẾT XUẤT BẢN VÀ PHÁT HÀNH

ĐINH TỊ BOOKS
CÙNG CON KHÔN LỚN

CÔNG TY TNHH THƯƠNG MẠI VÀ DỊCH VỤ VĂN HÓA ĐINH TỊ
VPGD tại Hà Nội: NV 22, Khu dự án Handico, Ngõ 13 Lĩnh Nam, P. Mai Động, Q. Hoàng Mai, TP. Hà Nội
VPGD tại TP. Hồ Chí Minh: Số 78, Đường số 1, P. 4, Q. Gò Vấp, TP. Hồ Chí Minh
Điện thoại: (+84)24 7309 3388
Email: contacts@dinhtibooks.vn
Website: http://dinhtibooks.vn

DÁM NÓI!

Original title: Speak Up!
Text © 2020 Adora Svitak
Illustrations © 2020 Camila Pinheiro
Copyright © 2020 Quarto Publishing plc
First published in 2020 by White Lion Publishing, an imprint of The Quarto Group.
Vietnamese copyright © 2023 by DINH TI TRADING AND CULTURE SERVICE CO., LTD
All rights reserved.

Chịu trách nhiệm xuất bản:
Giám đốc - Tổng Biên tập LÊ THANH HÀ

Biên tập	: NGUYỄN TIẾN THĂNG
Bìa	: TRANG VŨ
Chế bản	: DƯƠNG THÙY
Sửa bản in	: MINH TRANG - THANH HƯỜNG

In 2000 cuốn khổ 19cm x 24,6cm - Tại Công ty TNHH In Thanh Bình
Đ/C: Số 432/K2 - P. Cầu Diễn - Q. Nam Từ Liêm - TP. Hà Nội
Số ĐKXB: 3095-2024/CXBIPH/16-104/TN năm 2024
QĐXB của NXB Thanh Niên số: 2898/QĐ-NXBTN ngày 09-12-2024
Số ISBN: 978-604-41-4729-1
In xong và nộp lưu chiểu năm 2025.

DÁM NÓI!

TÁC GIẢ:
ADORA SVITAK

NGƯỜI DỊCH:
PHAN HẠNH

CÁC BÀI PHÁT BIỂU CỦA NHỮNG NGƯỜI TRẺ TRUYỀN CẢM HỨNG

ĐINH TỊ BOOKS NHÀ XUẤT BẢN THANH NIÊN

Mục lục

6 **Giới thiệu**

10 **Jeanne d'Arc**
Nữ anh hùng người Pháp

12 **Mario Savio**
Nhà hoạt động sinh viên kiêm lãnh đạo phong trào tự do ngôn luận

16 **Severn Cullis-Suzuki**
Nhà hoạt động vì môi trường

20 **Rhiannon Tomtishen và Madison Vorva**
Nhà hoạt động vì môi trường

24 **Jack Andraka**
Nhà phát minh kiêm nhà nghiên cứu

26 **Easton LaChappelle**
Nhà phát minh

30 **Kelvin Doe**
Nhà phát minh

32 **Madison Kimrey**
Nhà hoạt động chính trị

34 **Melissa Shang**
Nhà hoạt động vì người khuyết tật

36 **Jazz Jennings**
Nhà đấu tranh vì quyền lợi của người chuyển giới

40 **Malala Yousafzai**
Người đạt giải Nobel kiêm nhà đấu tranh vì giáo dục

44 **Patrick Kane**
Nhà đấu tranh vì quyền lợi của người khuyết tật

46 **Emer Hickey và Ciara Judge**
Nhà khoa học

50 **Raymond Wang**
Nhà phát minh

54 **Megan Grassell**
Doanh nhân kiêm nhà tạo mốt

56 **Kenneth Shinozuka**
Nhà thiết kế kiêm nhà phát minh

60 **Tara Subramaniam**
Nhà hoạt động vì đổi mới giáo dục

64 **Joshua Browder**
Doanh nhân

66 **Krtin Nithiyanandam**
Nhà khoa học kiêm nhà phát minh

70 **Ishita Katyal**
Nhà hoạt động vì quyền lợi của thanh thiếu niên

72 **Hadiqa Bashir**
Nhà hoạt động chống nạn tảo hôn

76 **Schuyler Bailar**
Vận động viên bơi lội kiêm nhà đấu tranh vì quyền lợi của người chuyển giới

78 **Troye Sivan**
Ca sĩ - nhạc sĩ, diễn viên kiêm nhà hoạt động vì quyền lợi của cộng đồng LGBTQ+

82 **Gavin Grimm**
Nhà đấu tranh vì quyền lợi của thanh thiếu niên chuyển giới

86 **Tiera Fletcher (nhũ danh Guinn)**
Kỹ sư thiết kế tên lửa kiêm kỹ sư phân tích

90 **Melati và Isabel Wijsen**
Nhà hoạt động vì môi trường

94 **Xiuhtezcatl Martinez**
Nhà hoạt động vì môi trường kiêm nhạc sĩ

98 **Elijah Walters-Othman**
Nhà đấu tranh vì quyền bình đẳng trong tiếp cận giáo dục và đào tạo nghề

102 **Muzoon Rakan Almellehan**
Người đấu tranh vì quyền giáo dục cho trẻ em kiêm Đại sứ thiện chí của Quỹ Nhi đồng Liên Hợp Quốc (UNICEF)

106 **Josh Lafazan**
Nhà lập pháp kiêm chính khách

110 **Zach Latta**
Kỹ thuật viên kiêm nhà sáng lập Hack Club

114 **Memory Banda**
Nhà hoạt động chống nạn tảo hôn

118 **Kadallah Burrowes**
Nghệ sĩ kiêm người ủng hộ thiết kế không rào cản

122 **Lauren Singer**
Nhà hoạt động vì môi trường kiêm người có sức ảnh hưởng lớn

126 **Sparsh Shah**
Nhà đấu tranh vì quyền lợi của người tàn tật

130 **Amanda Southworth**
Nhà phát triển phần mềm kiêm nhà hoạt động xã hội, ủng hộ sức khỏe tinh thần

134 **Amika George**
Nhà hoạt động xã hội, lãnh đạo phong trào #freeperiods

138 **Millie Bobby Brown**
Diễn viên kiêm Đại sứ thiện chí UNICEF

142 **Bana Alabed**
Nhà đấu tranh vì giáo dục và nhân quyền

144 **Greta Thunberg**
Nhà hoạt động vì môi trường

148 **Hứa Xán Văn (Canwen Xu)**
Người ủng hộ di sản văn hóa của người Mỹ gốc Á

152 **Maya S. Penn**
Nhà từ thiện, nhà hoạt động vì môi trường, doanh nhân, họa sĩ diễn hoạt kiêm giám đốc điều hành

156 **Hilde Lysiak**
Nhà báo

160 **Anuna De Wever**
Nhà hoạt động chống biến đổi khí hậu

164 **Nhiều bạn trẻ truyền cảm hứng khác**

169 **Mời quý bạn tham khảo**

172 **Lời cảm tạ**

GIỚI THIỆU

Ngày còn bé, tôi từng cùng chị gái thảo một bài diễn văn có tên là: *Bản tuyên bố độc lập khỏi những Người Rên của thiếu nhi.* ("Người Rên" là từ chúng tôi dùng để gọi người lớn). Chị em chúng tôi hoàn toàn có lý do tuyên bố độc lập: chúng tôi cho rằng tuổi trưởng thành được đánh giá cao quá mức! Hồi còn nhỏ, lúc trời đổ tuyết, tôi cùng các bạn đồng trang lứa đều thích thú cực kỳ; nhưng cha tôi, và nhiều người lớn bạn ông, lại tỏ ra bực bội khi nghe bản tin thời tiết phát trên xe và càm ràm về tình hình đường sá. Dường như lúc nào người lớn cũng thấy phiền, khó ở và chẳng biết vui vẻ là gì.

Xã hội nói với chúng ta rằng trẻ nhỏ đứa nào cũng ích kỷ và bốc đồng, và năng lực cũng như quyền tự quyết của trẻ nhỏ phải bị hạn chế vì sự an toàn của chính chúng. Hồi còn nhỏ, tôi đến phát ốm khi cứ phải nghe những câu rằng mình không làm được việc nọ việc kia chỉ vì vẫn chưa đủ "lớn". Nếu hiện trạng của thế giới chúng ta đang sống là những gì "trưởng thành" nhắm đến, chắc có lẽ tất cả chúng ta đều cần phải trưởng thành theo cách khác hơn một chút. Vì thế, năm mười hai tuổi, tôi đã đặt ra một câu hỏi quan trọng trong phần diễn thuyết của mình ở hội nghị TED 2010: "Người lớn có thể học được gì từ trẻ nhỏ?" Câu trả lời là khá nhiều đấy!

Tuyển tập diễn văn của những người trẻ phi thường này là xác quyết về những gì mà thế hệ tiếp theo có thể đạt được. Từ vấn đề biến đổi khí hậu cho đến quyền của người chuyển giới, thanh thiếu niên - bất kể tuổi tác - đã chứng minh được rằng khi chúng ta biết lo lắng và dám lên tiếng, những "Người Rên" cầm quyền sẽ lưu tâm, và thậm chí còn có thể học được một vài điều.

"Lẽ thường" liệu có đúng?

Những nét tính cách như bốc đồng, ngây thơ và thật thà (một cách khinh suất) thường bị chê là "trẻ con", nhưng khi lớn lên, chúng ta lại dễ dàng trở nên vô cảm trước cách thế giới vận hành. Triết gia kiêm chính trị gia người Ý Antonio Gramsci dùng từ "lẽ thường" để chỉ các giá trị và tầm nhìn chung mà cả xã hội cùng tin tưởng, và chỉ ra rằng chúng thường mang lại nhiều lợi ích nhất cho những người đứng đầu.

Tại sao chúng ta lại nhắm mắt làm ngơ trước những người phải ngủ ngoài đường? Tại sao ai cũng phải xấu hổ vì đến kỳ kinh nguyệt? Tại sao chúng ta phân biệt đối xử những người mà ta thấy họ "khác người"? - "Vì lẽ thường vốn là vậy mà!"

Nhưng ở độ tuổi 10, 15 hay 20, bạn không có nhiều thời gian để tiếp thu khái niệm "lẽ thường" mơ hồ ấy của xã hội chúng ta. Nhưng có lẽ - chỉ có lẽ thôi nhé - hiện thực đầy rẫy bất công, cái nghèo và môi trường bị tàn phá vẫn có vẻ là điều gì đó khiến người ta bất ngờ ghê gớm, tới mức cần phải lên tiếng một cách rõ ràng. Hãy lấy bạn nữ sinh người Thụy Điển Greta Thunberg làm ví dụ: ở tuổi mười sáu, bạn đã dũng cảm chỉ trích các nhà lãnh đạo thế giới ở Liên Hợp Quốc vì đã không chịu giải quyết vấn đề khủng hoảng khí hậu. Elijah Walters-Othman, một thanh niên đấu tranh không mệt mỏi vì các vấn đề xã hội khi mới mười bảy tuổi, đã lên tiếng trước Nghị viện Anh và chỉ ra những bất bình đẳng trong giáo dục. Ngày còn học mẫu giáo, Jazz Jennings - người ủng hộ quyền của người chuyển giới - rất muốn được mọi người xung quanh đối xử với mình như một bé gái, vì bạn ấy biết bên trong bạn là nữ giới, và bạn không hiểu tại sao ban giám hiệu nhà trường lại có suy nghĩ hoàn toàn khác với mình.

Với những nhà diễn thuyết trẻ tuổi dũng cảm đó, câu trả lời "Vì lẽ thường vốn là vậy mà!" hoàn toàn không ổn. Họ tin vào những điều tốt đẹp hơn và những trở ngại chồng chất hay những người lớn suốt ngày chỉ "không" và "không" không thể ngăn cản được họ; họ tự nhận lãnh nhiệm vụ khiến cho tiếng nói của mình được chú ý và tạo nên sự thay đổi.

Mạnh lên cùng nhau

Tập bản thảo *Bản tuyên bố độc lập khỏi những Người Rên của thiếu nhi* cuối cùng phải chịu cảnh nằm trong sọt rác, nhưng khoảnh khắc đó cũng chính là điềm báo về công việc của tôi sau này, bao gồm cả việc tổ chức một hội nghị cho thanh thiếu niên và lên tiếng trên toàn thế giới về tầm quan trọng của những góp ý từ phía học sinh - sinh viên đối với cải cách giáo dục. Dần dần, tôi thấy những bạn trẻ còn ngồi trên ghế nhà trường bước vào lĩnh vực diễn thuyết trước công chúng và giáo dục ngày một nhiều hơn, và tôi còn có cơ hội được gặp gỡ những nhà lãnh đạo sinh viên truyền cảm hứng, chẳng hạn như Tara Subramaniam. Bài phát biểu về công việc mang tính đột phá cùng tổ chức phi lợi nhuận Student Voice (Tiếng nói Sinh viên) của chị cũng được đưa vào cuốn sách này đấy!

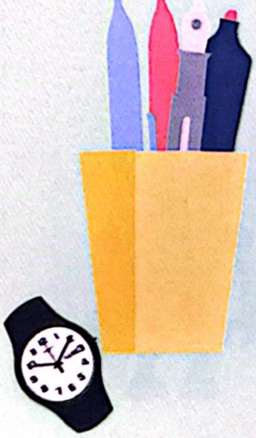

Để tìm tòi nghiên cứu, tôi phải tích cực đến thư viện và lên mạng tra cứu, nhưng rồi, tôi lại thường xuyên bị cuốn vào mê lộ thông tin trên mạng mà điểm khởi đầu chính là những lệnh tìm kiếm đơn giản như "các nhà hoạt

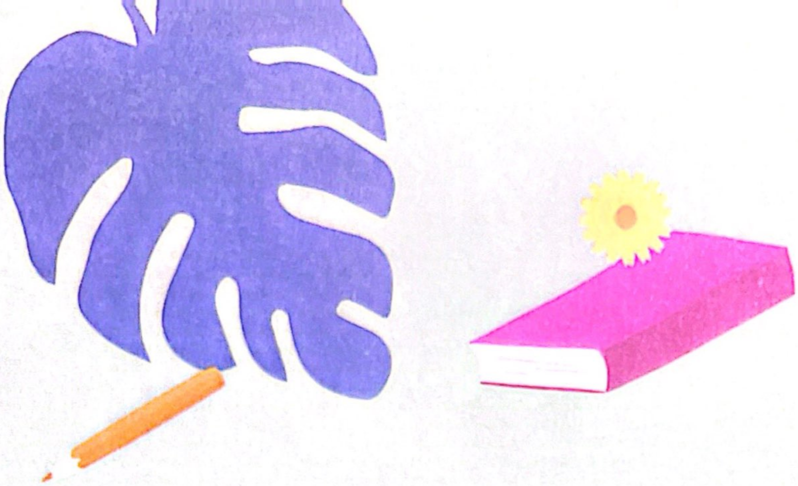

động trẻ". Cũng không ngạc nhiên lắm khi tra cứu trực tuyến luôn mang lại cho tôi nhiều kết quả nhất: ở thời đại mà chúng ta có thể nhanh chóng ghi hình và đăng tải lên mạng, xem ra, các bài phát biểu của người trẻ giờ đây hiển hiện rõ ràng và dễ tiếp cận hơn bao giờ hết. Tôi đã tìm được Madison Kimrey như thế đó! Dẫu chưa đủ tuổi bầu cử - vì lúc đó chỉ mới mười hai tuổi - bạn đã lên tiếng phản đối một điều luật của tiểu bang nơi mình sinh sống vì điều luật đó gây khó khăn cho người trẻ khi họ ghi danh bỏ phiếu.

Từ các nhà sáng chế tân binh cho đến những người hùng bất đắc dĩ, câu chuyện về những nhân tài trong tuyển tập này liên tục dạy cho chúng ta điều quý báu rằng: Tất cả chúng ta sẽ mạnh hơn khi chung tay nghiên cứu, đấu tranh và hành động cùng nhau. Chúng ta được chứng kiến những thành quả có được từ nỗ lực tập thể như Madison Vorva và Rhiannon Tomtishen, hai nữ Hướng đạo sinh chung sức đấu tranh để loại bỏ dầu cọ trong thực phẩm, hay Ciara Judge và Emer Hickey - hai cô bạn giành chiến thắng ở Hội chợ Khoa học Google[1] cùng hợp lực nghiên cứu và triển khai giải pháp mang lại hiệu quả cao cho việc tăng sản lượng cây trồng toàn cầu. Malala Yousafzai - nhà đấu tranh vì quyền giáo dục, người đạt giải Nobel Hòa Bình - đã dùng blog của mình để lan tỏa và góp phần làm thông điệp của nhiều thanh thiếu niên khác thêm phần mạnh mẽ hơn, ví như trường hợp của bạn chị ấy - Muzoon Almellehan, nhà hoạt động giáo dục người Syria, chẳng hạn. Hay Amika George, một học sinh người Anh, đã vận động được hơn 200.000 chữ ký ủng hộ đơn kiến nghị nhằm chấm dứt tình trạng các bạn nữ phải nghỉ học vì không đủ khả năng mua sản phẩm vệ sinh khi đến kỳ kinh nguyệt. Những phong trào ấy thành công và tỏa sáng không chỉ nhờ tính hiếu kỳ, niềm tin và lòng tận tâm của các nhà hoạt động trẻ nói trên, mà còn nhờ vào sự giúp đỡ của bạn bè và những người cùng chí hướng với họ trên toàn thế giới.

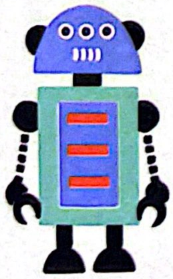

Ngày nay, chúng ta đang sống trong một thế giới kết nối chưa từng có, chúng ta có nhiều công cụ hơn bao giờ hết để người với người có thể trò chuyện với nhau mà không bị khoảng cách địa lý ngăn trở. Bạn có thể xây dựng được những cộng đồng như thế nào để theo đuổi công cuộc thay đổi xã hội?

1. Cuộc thi khoa học và công nghệ thường niên dành cho lứa tuổi từ 13-18 trên toàn thế giới do Google tổ chức.

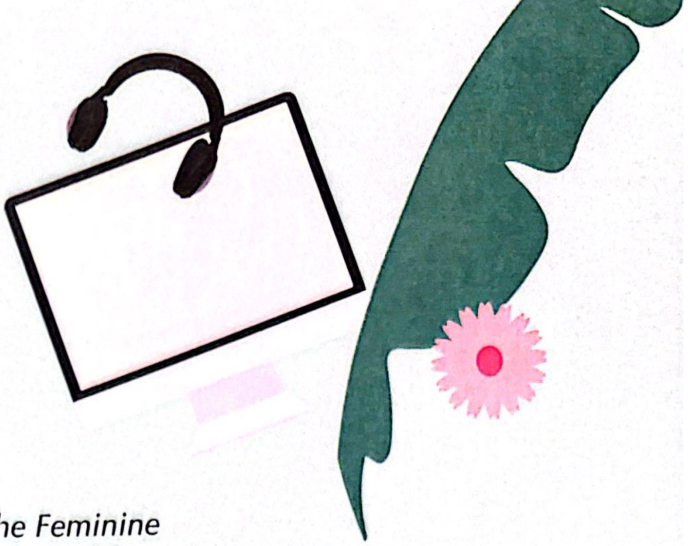

Bức tranh lớn hơn

Nói về "tuổi trẻ thụ động", trong cuốn *Bí ẩn Nữ tính (The Feminine Mystique),* Betty Friedan viết: "Đúng thật là không một thứ gì có thể gợi lên cảm giác sục sôi muốn chết vì nó ở những đứa trẻ này, bởi trong tất cả những việc chúng làm, chẳng có bất cứ điều nào thực sự khiến chúng thấy rằng mình đang sống cả." Lớn lên, tôi không muốn mình trở thành một trong số những đứa trẻ ấy, nhưng thi thoảng cũng cảm thấy khó lòng tránh được điều đó. Khi đứng trước những trở ngại, ta cần phải có lòng can đảm để tạm dừng, suy ngẫm và lo nghĩ về những điều to lớn hơn những việc như đạt điểm cao trong một kỳ thi hay làm sao cho bản sơ yếu lý lịch của mình thêm đẹp.

Còn nếu chúng ta đưa những mối ưu tiên khác lên hàng đầu thì sao? Khao khát được giúp đỡ mọi người đã trở thành động lực để Kenneth Shinozuka bắt tay vào thiết kế những sản phẩm thông minh nhằm gia tăng độ an toàn cho người cao tuổi. Easton LaChappelle đã tìm thấy nguồn cảm hứng để phát triển bộ phận cơ thể giả với giá thành thấp khi anh gặp một cô bé bảy tuổi mang cánh tay giả có giá tiền còn lớn hơn thu nhập cả năm của Britons, thậm chí là của cả Hoa Kỳ! Jack Andraka muốn cách mạng hóa việc tầm soát ung thư tụy sau khi mất đi một người bạn thân thiết của gia đình, và Amanda Southworth biến chính những chật vật của mình thành "nhiên liệu" cho cuộc đấu tranh vì sức khỏe tinh thần và phát triển một ứng dụng để giúp đỡ những người cùng cảnh ngộ.

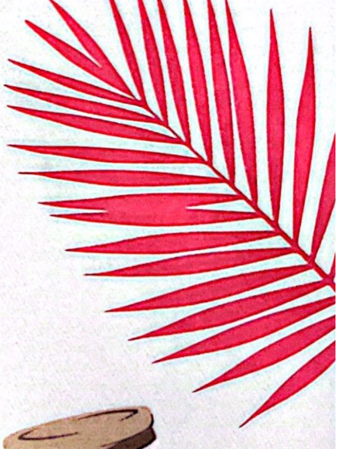

Thay vì cứ mải miết chen nhau băng qua những dãy cửa hẹp một cách thiếu suy xét, những thanh niên ấy lại khoác tay nhau và đòi hỏi một thế giới vận hành tốt đẹp hơn cho tất cả mọi người. Họ đã dạy cho chúng ta biết thắc mắc về hiện trạng thực tại, phát triển những ý tưởng mới và không chịu ngậm miệng làm thinh khi đứng trước bất công.

Tôi xin hân hạnh được giới thiệu đến quý bạn một mẩu nhỏ trong số rất nhiều tấm gương sáng của giới trẻ - những minh chứng cho việc chúng ta có thể học hỏi được nhiều điều từ những người ở độ tuổi dưới hai mươi lăm - chiếm 42% dân số thế giới. Tìm hiểu những tiếng nói đanh thép đang góp phần thay đổi thế giới, và cả các cuộc đối thoại. Bạn sẽ thấy khá nhiều những người cùng nhau chung tay hoặc truyền cảm hứng cho nhau. Hy vọng bạn cũng sẽ được truyền cảm hứng y như vậy, và cuốn sách này có thể giúp bạn tìm được tiếng nói của chính mình, khơi gợi trí tưởng tượng và theo đuổi ước mơ.

JEANNE D'ARC

NỮ ANH HÙNG NGƯỜI PHÁP TRONG CUỘC CHIẾN TRANH TRĂM NĂM

Khi còn là một thiếu nữ nông thôn người Pháp thời Trung cổ, Jeanne d'Arc bắt đầu nghe thấy những tiếng nói mà nàng tin rằng đó là lời của Đức Chúa Trời và của những thiên thần. Tiếng nói kêu gọi nàng đứng lên chiến đấu vì nhà vua Pháp Charles VII[1], trong cuộc Chiến tranh Trăm năm[2]. Khoác lên mình trang phục nam giới, nàng đòi được yết kiến các lãnh đạo quân sự cấp cao như Công tước xứ Lorraine và cuối cùng là chính Charles VII. Sự bền bỉ và quả quyết của nàng đã giành được lòng tin của họ. Lúc bấy giờ, quân Pháp cũng đang lâm nguy, tình thế hết sức tuyệt vọng. Có lẽ, vì thực tế khi đó, dù đã thử rất nhiều cách nhưng đều thất bại, Charles VII mới cởi mở hơn trước lựa chọn không chính thống này: cho phép một người phụ nữ - lại còn là một phụ nữ trẻ tuổi và bần hàn - lãnh đạo quân đoàn của mình. Ván cược ấy mang về cho ông một kết quả to lớn: ở độ tuổi 17, 18, Jeanne lãnh đạo quân Pháp giành chiến thắng trong Cuộc bao vây ở Orléans.

Khi bị kẻ địch (phe Anh) bắt giữ, họ thẩm vấn Jeanne không ngừng nghỉ. Họ liên tục khuyên nhủ nàng cởi bỏ y phục nam giới, họ nhấn mạnh rằng nàng chỉ là một thiếu nữ khờ dại, rằng nàng nên tin vào những gì được cánh đàn ông truyền giảng ở nhà thờ thì hơn, thay vì vâng theo những tiếng nói mình nghe được. Nàng kiên quyết nhắc lại, nàng đặt trọn niềm tin vào những tiếng nói của mình, chứ không đời nào đặt vào những kẻ cầm tù mình. Trong đoạn trích thuật lại buổi xét xử Jeanne vì tội dị giáo dưới đây, nàng đã kể về lần đầu tiên mình nghe được những tiếng nói. Qua đó, chúng ta được chiêm ngưỡng bức tranh về một cô gái trẻ kiên trinh với đức tin của mình, không chịu cúi đầu khuất phục trước những gã đàn ông đầy quyền lực, trước cường quyền và trước cái giá rất đắt khi dám chống cự.

Biên bản phiên tòa

Rouen, Pháp - năm 1431

Nếu ở trong rừng, ta có thể dễ dàng nghe thấy Tiếng Nói được truyền tới ta... Ta tin rằng giọng nói đó do Chúa gửi đến. Khi ta nghe thấy đến lần thứ ba, ta nhận ra đó là tiếng của một thiên thần. Tiếng Nói luôn gìn giữ ta, và ta luôn luôn hiểu nó; nó hướng ta sống tốt và chăm chỉ đến Nhà thờ; nó nói với ta rằng ta nhất thiết phải tới Pháp... Nó nói với ta: "Hãy đến! Phá vòng vây được lập trước thành Orléans. Hãy đến!"... Và ta đáp lại ta chỉ là một đứa con gái nghèo khổ, chẳng hề biết cưỡi ngựa hay đánh trận. Ta tới gặp chú của mình... và nói với ông: "Cháu phải tới Vaucouleurs." Ông đưa ta đến đây. Khi tới nơi, ta nhận ra Bá tước Robert de Baudricourt, mặc cho mình chưa từng gặp ngài bao giờ. Ta biết ngài nhờ Tiếng Nói. Tiếng Nói giúp ta nhận ra ngài. Ta nói với Robert: "Tôi phải tiến vào nước Pháp!" Robert hai lần từ chối và cự tuyệt ta. Đến lần thứ ba, ngài mới tiếp nhận ta và trang bị binh mã cho ta. Công tước xứ Lorraine lệnh cho người đưa ta tới chỗ ngài. Ta đã tới đó. Ta tâu với ngài rằng ta khao khát được tiến vào đất Pháp... Ta tâu lên rằng ngài cần phải cho con trai ngài cùng vài người khác nữa đưa ta đến Pháp, và ta sẽ cầu nguyện với Thiên Chúa ban cho ngài sức khỏe... Ta xuất phát từ Vaucouleurs, mình khoác nam trang, tay cầm bảo kiếm được ngài Robert de Baudricourt ban tặng, ngoài ra, không còn gì khác... Từ dạo ấy, ta thường xuyên nghe thấy Tiếng Nói vang vọng bên tai.

1. Charles VII (1403-1461): trị vì từ năm 1422 cho đến khi qua đời.
2. Cuộc xung đột dai dẳng giữa Anh và Pháp kéo dài từ năm 1337 đến năm 1453 nhằm giành quyền kiểm soát ngai vàng nước Pháp, cũng như quyền lực, tài sản và tầm ảnh hưởng khắp châu Âu.

MARIO SAVIO

NHÀ HOẠT ĐỘNG SINH VIÊN KIÊM LÃNH ĐẠO PHONG TRÀO TỰ DO NGÔN LUẬN, ĐẠI HỌC CALIFORNIA - BERKELEY

Berkeley, California những năm 60 của thế kỷ XX là một điểm nóng nơi các hoạt động chính trị diễn ra sôi nổi. Phong trào Tự do Ngôn luận (FSM - The Free Speech Movement) khởi đầu bằng một bất đồng giữa sinh viên cánh Tả và Ban Giám hiệu nhà trường. Các sinh viên - dưới sự dẫn dắt của một nhóm bạn học trong đó có nhà hoạt động nhân quyền Mario Savio - đã đứng lên phản đối quy định cấm tổ chức các hoạt động chính trị và các nội dung liên quan, bao gồm cả tờ rơi lẫn tranh ảnh tuyên truyền, xuất hiện trong khuôn viên nhà trường. Mario Savio và các bạn lập luận rằng điều này xâm phạm quyền tự do ngôn luận của sinh viên.

Do Ban Giám hiệu kiên quyết giữ vững lập trường, nhóm sinh viên ngày càng gây thêm nhiều áp lực: Hàng ngàn sinh viên kéo đến tòa nhà hành chính của Đại học Berkeley, tập trung ở quảng trường chính cũng như vây xung quanh xe cảnh sát để xe không thể di chuyển được, và tham gia các cuộc tọa kháng[1]. Phía cảnh sát đã bắt giữ hàng loạt người liên quan nhưng phong trào vẫn kéo dài hàng tuần liền, cùng nhiều cuộc xuống đường và bãi khóa diễn ra liên tục, cho tới khi nhà trường buộc phải nhượng bộ. Sau đó, rất nhiều sinh viên vẫn tiếp tục phát huy tinh thần đấu tranh vì cộng đồng, lên tiếng mạnh mẽ về những vấn đề nổi cộm, mà phong trào phản đối cuộc chiến tranh ở Việt Nam là một ví dụ nổi bật.

Phong trào Tự do Ngôn luận thực sự là một mốc son chói lọi trong lịch sử các phong trào hoạt động của tầng lớp sinh viên. Mặc dù khuôn viên trường đại học sau đó đã trở thành trung tâm của các hoạt động phản kháng, tuyên truyền và bất tuân dân sự, đặc biệt là việc phản đối các hành vi quân sự của Hoa Kỳ ở nước ngoài, nhưng phong trào tự do ngôn luận thực sự mang tính đột phá vào thời điểm đó, đồng thời mở đường cho nhiều tổ chức và hoạt động phản kháng chính trị của giới sinh viên về sau.

Hiệu trưởng Đại học California cuối cùng cũng phải chấp thuận cho các hoạt động chính trị được phép diễn ra trong khuôn viên nhà trường, nhờ một phần không nhỏ vào uy tín cũng như cách tổ chức của những nhân vật nổi bật như Mario. Trong bài diễn văn trước toàn thể các sinh viên cùng chí hướng đang tập trung đông đảo bên ngoài tòa nhà hành chính của trường năm nào, Mario mạnh mẽ chỉ trích những lập luận sặc mùi định hướng thị trường của người lãnh đạo hệ thống giáo dục đại học và kêu gọi mọi người cùng "lấy thân mình chặn các bánh răng" của cỗ máy phi nhân kia.

1. Sit-in: một hình thức biểu tình bất bạo động, còn được dịch là "biểu tình ngồi".

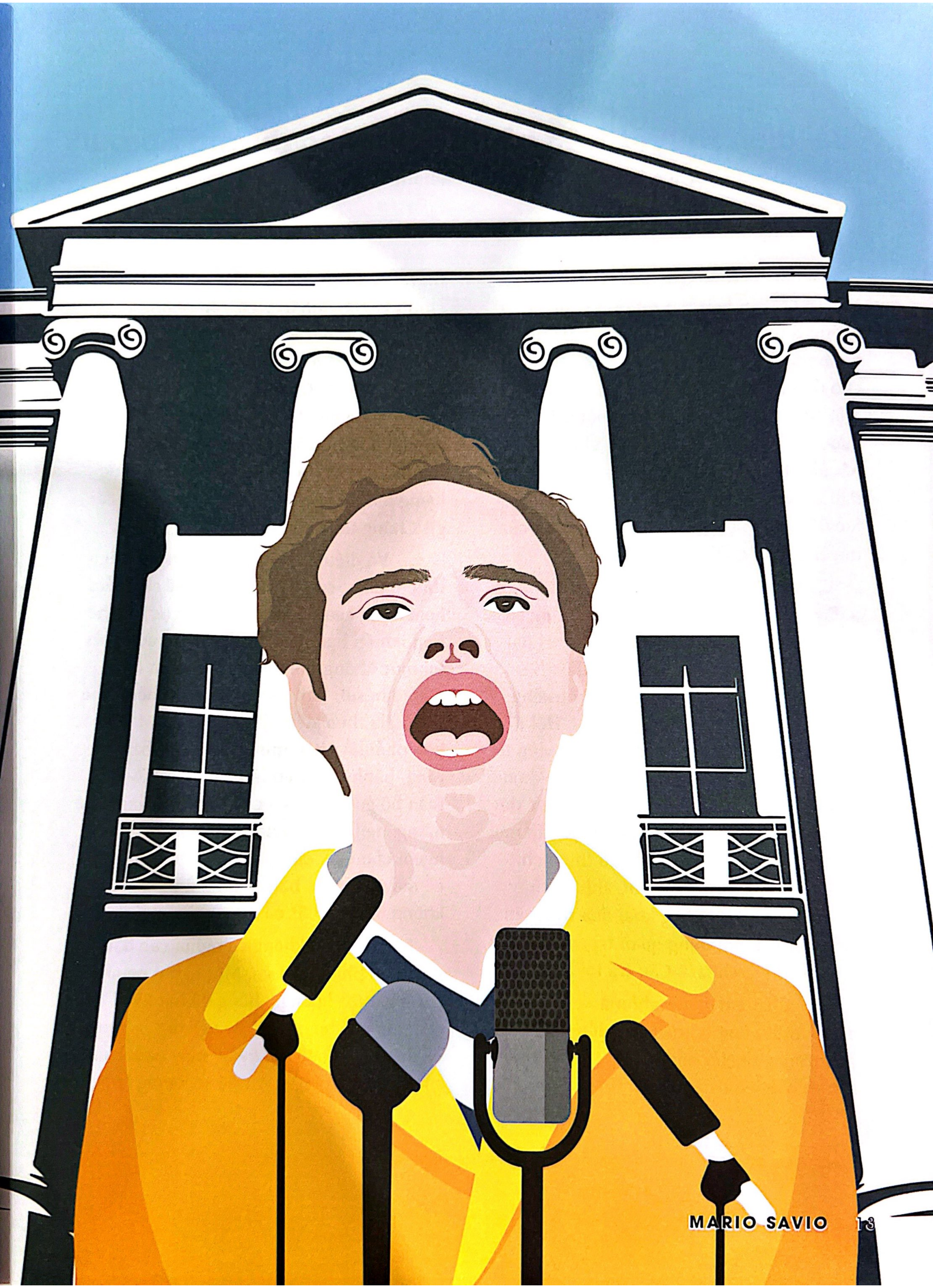

Bài diễn thuyết trên bậc thềm giảng đường Sproul[1]

Đại học California, Berkeley, California, Hoa Kỳ - năm 1964

Có hai cách để thay đổi có thể xảy ra. Một, một điều luật tồn tại nhưng người ta không thể chấp nhận sự tồn tại của nó. Họ vi phạm luật đó hết lần này đến lần khác, cho đến khi nó phải bị bãi bỏ. Và giờ còn một trường hợp khác. Đó là một điều luật được cố ý đặt ra sao cho việc vi phạm nó là bất khả thi. Đôi khi, sự thống khổ của người dân... vượt qua cả luật, vượt qua quyền lực độc tài, vượt qua sự cai trị độc tài của quyền lực độc tài.

... Và đó là những gì chúng ta đang có ở đây. Chúng ta có một hệ thống chuyên quyền điều hành đại học này. Cai trị đại học này. Chúng ta đã nghe rồi đấy: Nếu qua cuộc điện đàm vừa rồi, Hiệu trưởng Kerr thực sự đã thuyết phục được Hội đồng quản trị nhà trường cho phép sinh viên tự do hơn chút đỉnh, tại sao ông ấy lại không đưa ra tuyên bố công khai nào về việc đó? Và câu trả lời chúng ta nhận được - từ một người theo chủ nghĩa tự do có thiện chí - như sau: người ấy nói: "Các anh đã thấy giám đốc công ty công khai đưa ra tuyên bố phản đối Hội đồng quản trị công ty của mình bao giờ chưa?" Câu trả lời là thế đó.

... Vâng, các bạn nghĩ mà xem - nếu đây là một công ty, nếu Hội đồng quản trị nhà trường là Hội đồng quản trị công ty, và nếu thầy Hiệu trưởng đích thị là giám đốc, thì tôi bảo thật các bạn - tập thể giảng viên chính là công nhân viên còn chúng ta là nguyên liệu thô! Nhưng chúng ta là những nguyên liệu thô... chẳng để làm thành sản phẩm nào hết! Chẳng phải để cho mấy khách hàng của trường mua về, chẳng phải để làm ban bệ này nọ cho người ta, để thành một ngành kinh doanh, thành lực lượng lao động có tổ chức, hay bất cứ cái gì! Chúng ta là con người!

... Và điều đó đã đưa tôi đến với cách thức thứ hai của bất tuân. Rồi sẽ đến lúc, hoạt động của bộ máy trở nên cực kỳ ghê tởm, khiến bạn đau xót đến tận xương tủy, tới mức không thể không tham gia (bất tuân dân sự). Bạn thậm chí còn không thể tham gia theo kiểu bị động nữa kia! Và các bạn phải lấy thân mình chặn các bánh răng, bánh xe, chèn lên các đòn bẩy và toàn bộ guồng máy - các bạn phải làm cho nó ngừng lại! Bạn buộc phải chỉ ra những người cho máy chạy, những người sở hữu cỗ máy - trừ phi bạn tự do, bằng không, sẽ không bao giờ bắt cỗ máy ngừng lại được!

Nói như vậy không có nghĩa các bạn phải đập phá thứ gì cả. Một nghìn người tham gia tọa kháng, không để bất kỳ ai bước qua, không cho bất cứ điều gì xảy ra, cũng có thể ngăn được bất kỳ bộ máy nào, bao gồm cả cỗ máy này! Và nó sẽ ngừng lại!

---

1. Nay được đặt tên là Những bậc thềm Savio (Savio Steps) để kỷ niệm sự kiện trên.

"Và các bạn phải lấy thân mình chặn các bánh răng, bánh xe, chèn lên các đòn bẩy
và toàn bộ guồng máy - các bạn phải làm cho nó ngừng lại!"

Mario Savio
22 tuổi

SEVERN CULLIS-SUZUKI

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG

Khi chỉ mới 12 tuổi, nhà đấu tranh chống biến đổi khí hậu người Canada - Severn Cullis-Suzuki - đã đưa ra một thông điệp đầy dũng cảm ngay trước Liên Hợp Quốc. Trong bài diễn văn của mình, cô nói rõ: nhiều quốc gia thuộc hàng có điều kiện nhất thế giới lại thất bại trong vai trò xử lý khủng hoảng khí hậu và hỗ trợ người khó khăn.

Giờ đây, đã hơn ba thập kỷ trôi qua kể từ bài diễn văn năm 1992 đó của cô, đoạn video với tên gọi *Cô bé khiến cả thế giới phải yên lặng suốt 5 phút*[1] ghi lại lời cô phát biểu năm nào vẫn được lan truyền rộng khắp mạng xã hội ngày nay. Thông điệp của cô, được minh họa bằng những hậu quả đầy u ám khi con người không thể giải quyết được các vấn đề khí hậu, vẫn lay động được các thính giả hiện tại. Thái độ nghiêm túc và cách cô nhắc lại những ý định tốt đẹp nhất của người lớn (ví dụ những điều người lớn dạy dỗ con em trong gia đình) đã treo lên một tấm gương trước lương tri của toàn bộ khán giả và buộc tất cả phải soi mình vào đó.

Severn cùng tất cả những bạn nhỏ tham gia vào Tổ chức Thanh thiếu niên vì Môi trường (Environmental Children's Organization - ECO) do cô sáng lập đã góp tiền lại để tự lo chi phí đi dự Hội nghị Thượng đỉnh Trái Đất Rio de Janeiro[2] năm đó. Trong một cuộc phỏng vấn, Severn kể lại, cha của cô, ông David Suzuki, nhà hoạt động môi trường người Canada nổi tiếng, đã dành mười phút chia sẻ cùng cô và các bạn cùng chí hướng khi ông được mời tới buổi hội nghị. Cô nói thêm: "Bởi vì chúng tôi còn quá nhỏ, điều chúng tôi cho rằng sẽ là một rào cản hóa ra lại là lý do khiến mọi người ai cũng chú ý."

Bài diễn văn trước Liên Hợp Quốc ấy của cô nhắc nhở người nghe, cả người lớn lẫn thanh thiếu niên, rằng việc chúng ta bàng quan trước những vấn đề khí hậu chính là bản cáo trạng sắc bén nhất về khả năng sống theo lý tưởng đạo đức của chính chúng ta. Khi đã trở thành người lớn, Savern vẫn sống đúng tinh thần được thể hiện trong bài diễn văn năm 1992 đó của mình: cô vẫn tiếp tục lên tiếng vì Công lý khí hậu[3] và cống hiến sức mình để khiến những nhà lãnh đạo thế giới phải lưu tâm đến tiếng nói của thanh thiếu niên.

---

1. The Girl Who Silenced the World for 5 Minutes.
2. Hội nghị Liên Hợp Quốc về Môi trường và Phát triển (The United Nations Conference on Environment and Development - UNCED).
3. Climate justice: các nhà hoạt động môi trường cho rằng biến đổi khí hậu còn liên quan tới vấn đề về đạo đức, và chính trị, (ví dụ: những đảo quốc nhỏ bị mực nước biển nhấn chìm, hay tác động tiêu cực đến người dân ở các nước nghèo v.v...) chứ không chỉ là vấn đề môi trường đơn thuần nữa nên thuật ngữ này đã ra đời.

Lắng nghe Thanh thiếu niên

Hội nghị Liên Hợp Quốc về Môi trường và Phát triển (UNCED), Rio de Janeiro, Brazil - năm 1992

Ngày hôm nay đến đây, em chẳng hề có bất kỳ mục đích ngầm nào cả. Em chỉ đấu tranh vì tương lai của chính mình... Em đến đây để lên tiếng cho tất cả những thế hệ tương lai. Em đến đây để nói thay cho những bạn nhỏ đang chết đói trên khắp thế giới mà chẳng ai nghe được tiếng khóc than của các bạn ấy. Em ở đây để nói hộ cho vô vàn loài động vật đang chết dần trên hành tinh này, vì chúng nay chẳng còn chốn nương thân. Em sợ phải ra ngoài dưới ánh nắng Mặt Trời, bởi những lỗ thủng trên tầng ozone. Em sợ phải hít thở, vì chẳng rõ trong không khí nay có những chất độc hại gì...

Ngày bằng tuổi em, quý vị đại biểu ở đây có phải lo lắng như vậy không? Tất cả những việc ấy đang xảy ra ngay trước mắt chúng ta, vậy mà chúng ta đều cư xử như thể tất thảy chúng ta đều có thừa thời gian và có thừa giải pháp... Quý vị không biết phải làm sao để xử lý những lỗ thủng ở tầng ozone. Quý vị không biết phải làm thế nào để đưa chú cá hồi quay về dòng nước chết. Quý vị không biết cách hồi sinh một loài vật nay đã tuyệt chủng. Và quý vị không thể nào đem trả lại những cánh rừng từng mọc trên những nơi giờ đây đã là sa mạc. Nếu quý vị không thể cứu vãn tình hình, làm ơn, đừng làm mọi thứ tệ hơn!

... Ở đây, quý vị có thể là đại biểu chính phủ, là doanh nhân, nhà tổ chức, phóng viên hay chính trị gia. Nhưng, thật ra, quý vị là những người mẹ, người cha, là người anh, người chị, là cô, dì hay chú, bác - và tất cả đều là những người con. Em chỉ là một đứa trẻ, nhưng em biết rõ: chúng ta đều là thành viên của một gia đình hơn năm tỷ người; với ba mươi triệu giống loài - và những biên giới hay các chính phủ đều không thể thay đổi được điều đó. Em chỉ là một đứa trẻ, nhưng em biết tất cả chúng ta đều có phần trách nhiệm và chúng ta nên hành động như một thế giới thống nhất để hướng về một mục tiêu duy nhất.

Ở đất nước em, chúng em thải ra môi trường quá nhiều rác, chúng em mua về rồi lại vứt đi... Cũng như các quốc gia phương Bắc vẫn không chịu san sẻ với những người túng thiếu. Ngay cả khi thừa mứa, chúng em vẫn sợ phải chia sẻ; sợ phải cho đi một chút của cải của mình...

Hai hôm trước, ở đây, ngay tại Brazil này, khi dành thời gian cùng các bạn nhỏ đường phố, chúng em đã kinh ngạc vô cùng. Một bạn trong đó đã nói với em thế này: "Ước gì mình trở nên thật giàu có. Nếu được như vậy, mình sẽ cho tất cả những trẻ em đường phố thức ăn, quần áo, thuốc men, chỗ ở và cả tình thương nữa." Nếu một bạn nhỏ phải sống trên hè phố, chẳng có gì trong tay mà còn sẵn sàng chia sẻ như vậy, thì tại sao chúng ta, những người có đầy đủ mọi thứ lại vẫn cứ tham lam thế này?...

Ngay từ khi chúng em mới học mẫu giáo, quý vị đã dạy chúng em cách cư xử thế nào cho phải. Quý vị dạy chúng em không được cãi nhau, phải biết cách tìm ra giải pháp, phải biết tôn trọng người khác, phải biết khắc phục hậu quả do mình gây ra. Quý vị dạy chúng em không được làm hại những sinh vật khác, phải biết chia sẻ - không được tham lam... Vậy tại sao quý vị lại làm đúng những việc mà mình đã dặn chúng em không được làm thế ạ?... Cha của em luôn dạy em rằng: "Hành động của con làm nên con người con, chứ không phải những lời con nói." Vâng, hành động của quý vị khiến em rơi nước mắt hằng đêm. Quý vị - những người trưởng thành - nói rằng quý vị yêu thương chúng em, nhưng em xin được phép thử thách quý vị một điều: hãy khiến việc quý vị làm hoàn toàn khớp với những lời quý vị nói.

“Em chẳng hề có bất kỳ mục đích ngầm nào cả. Em chỉ đấu tranh vì tương lai của chính mình...”

Severn Cullis-Suzuki
12 tuổi

RHIANNON TOMTISHEN VÀ MADISON VORVA

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG

Khi hai bạn Hướng đạo sinh Rhiannon Tomtishen và Madison Vorva lên 11, họ đã đặt ra mục tiêu giành được danh hiệu Đồng[1] của liên đoàn Hướng đạo. Các bạn được truyền cảm hứng từ thần tượng của mình là Quý bà Jane Goodall - nhà linh trưởng học lỗi lạc. Theo chân bà, bộ đôi của chúng ta quyết định tập trung nghiên cứu về một loài linh trưởng lớn có nguy cơ bị tuyệt chủng (một loài đười ươi, khác với các loài tinh tinh mà bà Goodall đã dày công nghiên cứu).

Nghiên cứu đó của hai cô bạn nhanh chóng dẫn họ tới hàng loạt những vấn đề mới liên quan đến thảm họa môi trường vì dầu cọ. Họ phát hiện ra rằng việc trồng cọ lấy dầu góp phần phá hủy môi trường sống tự nhiên khi những khu rừng nhiệt đới rộng lớn bị chặt hạ để nhường chỗ cho các đồn điền dầu cọ, khiến loài đười ươi bản địa không còn chốn dung thân. Đây chính là điều đã khiến cho hai người bạn của chúng ta thực hiện một chiến dịch bảo vệ môi trường kéo dài nhiều năm liên tục, họ không ngừng viết đơn kiến nghị, liên hệ với những người đứng đầu các công ty, phản đối bên ngoài Nhà Trắng, xuất hiện trên các phương tiện truyền thông và phát biểu để kêu gọi liên đoàn Nữ Hướng đạo (Girl Scouts) cùng nhiều tổ chức khác xem xét lại việc sử dụng nguyên liệu trong sản phẩm của mình.

Tổ chức Liên Hợp Quốc đã gọi hai cô bạn là "Những người hùng của rừng" vì hoạt động bảo vệ môi trường của họ, và chiến dịch của Rhiannon và Madison vẫn tiếp tục phát triển theo thời gian, thu hút hàng nghìn chữ ký cho bản kiến nghị của mình - trong đó, có cả chữ ký của thần tượng của họ, bà Jane Goodall. Nhờ những gì hai bạn đã làm, các tổ chức như công ty sản xuất thực phẩm Kellogg, cũng như liên đoàn Nữ Hướng đạo, đã đưa ra các chính sách về việc sử dụng dầu cọ trong sản xuất.

Hai người bạn say sưa nói về niềm tin và công việc của mình tại Hội nghị Người tiên phong vì Môi trường cấp Quốc gia (National Bioneers Conference) năm 2012, và giảng giải cách bánh quy Girl Scout[2] đã bắt đầu hành trình cảnh báo thế giới về tính hủy diệt của việc xây dựng các đồn điền dầu cọ như thế nào.

---

1. Girl Scout Bronze Award: một danh hiệu cao quý dành cho các bạn nữ Hướng đạo từ 7-11 tuổi.
2. Girl Scout Cookies là bánh quy được bán bởi liên đoàn Nữ Hướng đạo ở Hoa Kỳ để gây quỹ hỗ trợ các hội đồng Nữ Hướng đạo.

“Mơ ước của chúng tôi
hoàn toàn
không bị giới hạn bởi
những quan điểm
của người lớn.”

Rhiannon Tomtishen, 16 tuổi
và Madison Vorva, 17 tuổi

Cuộc chiến chống dầu cọ

Hội nghị Người tiên phong vì Môi trường cấp Quốc gia,
San Rafael, California, Hoa Kỳ - năm 2012

Madison Vorva (MV): Có bao nhiêu bạn ở đây nghĩ rằng bánh quy Girl Scout có chứa thành phần đã dẫn đến nạn phá rừng, gây nguy hiểm cho hàng nghìn loài sinh vật và góp phần vi phạm nhân quyền? Tôi từng không hề mảy may nghĩ tới những điều đó… cho đến sáu năm trước, khi chúng tôi… quyết định nghiên cứu về một loài đười ươi có nguy cơ tuyệt chủng. Từ bước đi đầu tiên ấy, chúng tôi lại phát hiện ra rằng môi trường sống của chúng ở Indonesia và Malaysia đã hoàn toàn bị phá bỏ, cụ thể là diện tích 40 triệu mẫu Anh[1], để xây dựng các đồn điền dầu cọ.

Rhiannon Tomtishen (RT): Dù các bạn có tin hay không, dầu cọ có mặt trong khoảng 50% sản phẩm đang được bày bán trên các kệ hàng: tất cả mọi thứ, từ thanh kẹo chúng ta ăn cho đến mỹ phẩm chúng ta dùng… Chúng tôi quyết định sẽ không ăn bất cứ thứ gì có chứa dầu cọ nữa… Khi nhận ra bánh quy Girl Scout của liên đoàn chúng ta cũng có chứa dầu cọ, cả hai chúng tôi đều rất sốc. Khiến thế giới trở nên tốt đẹp hơn và sử dụng tài nguyên một cách khôn ngoan phải là một phần trong luật Hướng đạo. Đối với chúng tôi, sử dụng dầu cọ được sản xuất từ những đồn điền không-do-phá-rừng-mà-có có lẽ là điều duy nhất, và đúng đắn nhất, nên làm. Lúc 11 tuổi, chúng tôi xác định sứ mệnh của mình chính là đưa vấn đề này ra trước tổ chức Nữ Hướng đạo sinh.

MV: Chúng tôi hợp tác với nhiều tổ chức môi trường và xã hội để tiếp cận được nhiều người hơn… Chúng tôi lập ra các chiến dịch trực tuyến dễ dàng truy cập, bao gồm một bản kiến nghị trên change.org và thu thập được 75.000 chữ ký…

RT: Tháng Năm năm 2011, sau năm năm vận động, chúng tôi đã có thể tổ chức một cuộc họp với Ban Lãnh đạo của liên đoàn Nữ Hướng đạo thành phố New York… và họ đã công bố chính sách mới về dầu cọ - một bước đi quan trọng và đúng hướng. Đây là chính sách đầu tiên trong lịch sử hàng trăm năm của một tổ chức do các cô gái trực tiếp chỉ đạo…

MV: Hầu hết mọi người sẽ coi độ tuổi của chúng tôi là một bất lợi khi cố gắng tạo ra thay đổi… nhưng chính vì chúng tôi còn nhỏ tuổi nên chúng tôi mới có thể thoải mái tưởng tượng ra một viễn cảnh xem chừng có vẻ phi lý đến thế, và mơ ước của chúng tôi hoàn toàn không bị giới hạn bởi những quan điểm của người lớn.

RT: Chúng tôi biến một trong những điểm yếu lớn nhất của mình - tuổi tác - thành điểm mạnh. Không nên có bất kỳ yếu tố hạn chế nào khi nói đến việc thay đổi thế giới.

1. Khoảng hơn 16 triệu hecta.

JACK ANDRAKA

NHÀ PHÁT MINH KIÊM NHÀ NGHIÊN CỨU

Sau khi một người bạn thân thiết với gia đình qua đời vì ung thư tuyến tụy, Jack Andraka bèn bắt đầu nghiên cứu về căn bệnh hiểm nghèo này. Nhận ra rằng, căn bệnh này thường được phát hiện khi đã quá muộn, khiến các biện pháp can thiệp y tế khó lòng thành công, cậu quyết định thử nghiên cứu ra một giải pháp để khắc phục. Cậu, từ một người "không biết tuyến tụy là gì", đã trở thành tâm điểm chú ý của cả thế giới ở tuổi 15 nhờ sáng chế ra một loại cảm biến bằng giấy rẻ tiền nhằm tầm soát ung thư tuyến tụy. Sáng chế đó của cậu giành được giải thưởng cao nhất tại Hội chợ Khoa học Intel (Intel Science Fair) năm 2012.

Khi lớn lên, chúng ta đã quen với những câu chuyện mà xã hội ngoài kia luôn kể, rằng cần có những phẩm chất nhất định mới tạo ra được sự khác biệt - rằng chúng ta phải nói năng theo một lối nhất định, cần có nhiều năm kinh nghiệm hoặc phải biết đúng người. Jack hy vọng việc chính mình sử dụng công trình nghiên cứu khoa học qua truy cập mở[1] để đổi mới, sáng tạo sẽ truyền cảm hứng cho bất kỳ ai đang lo lắng khi trong tay còn thiếu các bằng cấp chính quy, và cho rằng việc đó sẽ là rào cản không thể vượt qua nếu muốn tiến hành nghiên cứu và phát triển khoa học.

Jack cũng đang góp phần bồi đắp tính đại đồng trong ngành khoa học và công nghệ khi công khai mình là một nhà khoa học đồng tính và bày tỏ rằng Alan Turing[2] là một trong số ít những tấm gương thuộc cộng đồng LGBTQ mà cậu muốn noi theo, và cậu mong rằng việc mình làm sẽ truyền cảm hứng cho nhiều người khác cùng theo đuổi khoa học. Trong bài phát biểu tại Hội thảo X Prize Visioneering, sự kiện dành cho những người vị lai và những nhà cải cách, cậu chia sẻ câu chuyện của mình và công bố cải tiến mới nhất vừa làm được, một thiết bị quang phổ hoàn toàn không đắt tiền. Gần đây, cậu còn ra sức ủng hộ quyền truy cập mở đối với các nghiên cứu khoa học, và nhấn mạnh rằng các hình thức truy cập trả phí không nên cản trở hàng triệu người giống như cậu ngoài kia.

Bài phát biểu tại hội thảo X Prize Visioneering, California, Hoa Kỳ - năm 2013

Khi biết tin một người bạn thân thiết của gia đình vừa qua đời vì bệnh ung thư, tôi đã nảy ra một ý tưởng. Có thể, nhờ Internet... tôi sẽ tìm hiểu được thêm về tên sát nhân bí ẩn đã cướp đi người ấy... Điều tôi tìm được lại là một câu chuyện nghiệt ngã liên quan đến bệnh ung thư: có đến 85% bệnh nhân ung thư tuyến tụy được phát hiện khi đã quá muộn, người ta chỉ biết mình có bệnh lúc cơ hội sống sót còn có dưới hai phần trăm. Tại sao chúng ta lại quá kém trong việc phát hiện ung thư tuyến tụy đến như vậy?

... Sau khi biết được điều này, tôi hạ quyết tâm mình phải làm một điều gì đó. Được trang bị sẵn vốn kiến thức sinh học lớp 9 cùng một số bài nghiên cứu lấy trên Google, tôi bước vào cuộc với kỳ vọng lớn lao... Mười tháng sau, sau khi gửi email đến 300 giáo sư và nhận được 299 lời từ chối, dành bảy tháng trong phòng thí nghiệm và làm nổ tung căn phòng nhỏ ấy tới năm mươi lần, cuối cùng, tôi cũng hoàn thành một cảm biến giấy nhỏ với giá ba xu và mất năm phút để khởi động... Chiếc cảm biến ấy có thể phát hiện ung thư ở giai đoạn sớm nhất... nên nó có thể nâng cao tỷ lệ sống của bệnh nhân ung thư tuyến tụy...

Tuy nhiên, có một vấn đề... Nó dựa trên kháng thể... chúng chỉ có thể nhắm vào một loại protein mà thôi. Điều chúng ta hướng tới là trong tương lai, y học có thể tầm soát được tất cả mọi loại bệnh tật... Hiện tôi đang chế tạo một thứ gọi là máy quang phổ Raman... Tôi may mắn có thể làm mấy thứ trở nên đơn giản và không tốn kém... Tôi đã chế tạo được một chiếc với kích thước chỉ bằng một viên đường...

Hãy tưởng tượng mà xem: Tôi mới 14 tuổi khi nảy ra ý tưởng phát hiện ung thư tuyến tụy sớm. Tôi từng không biết tuyến tụy là gì... Nhưng chỉ nhờ dùng Google và Wikipedia, tôi đã tìm ra phương pháp mới để phát hiện ung thư tuyến tụy. Vậy, nếu tôi có thể làm được như thế, hãy tưởng tượng xem các bạn có thể làm được những gì.

---

1. Open access: người sử dụng được tự do truy cập đến tài liệu công trình khoa học thông qua Internet, và được phép sử dụng chúng cho bất kỳ mục đích hợp pháp nào khác mà không có rào cản về tài chính, pháp lý hoặc kỹ thuật.
2. Nhà toán học lỗi lạc người Anh (1912-1954).

EASTON LACHAPPELLE

NHÀ PHÁT MINH

Easton LaChappelle bắt đầu sự nghiệp phát minh của mình ở tuổi 14, khi mày mò chế tạo mẫu bàn tay robot đầu tiên. Trong bài phát biểu *Không có thời gian đến trường* vào năm 2013, cậu đã chia sẻ vì sao mối duyên gặp gỡ em nhỏ 7 tuổi chỉ có một tay ở Hội chợ Khoa học Colorado đối với mình lại là "cả một sự khai sáng". Em gái đó có một cánh tay giả trị giá 80.000 đô la và Easton chợt nhận ra rằng mình có thể biến công trình cánh tay robot vừa hoàn thiện kia thành một sản phẩm gây khuynh đảo ngành công nghiệp chân tay giả hiện thời và giúp đỡ mọi người được nhiều hơn. Bằng cách sử dụng công nghệ in 3D và đưa thiết kế của mình ra dưới dạng mã nguồn mở, cậu có thể tạo ra những cánh tay giả điều khiển được bằng trí óc tương đối rẻ, nhẹ, lại có thể sản xuất nhanh chóng và dễ bảo trì, tạo ra một cuộc cách mạng lớn cho cuộc sống của nhiều người khuyết tật. Công trình của cậu được công nhận vô cùng rộng rãi, vì thế, cậu được mời đến Nhà Trắng, nơi cậu dùng chính cánh tay robot của mình để bắt tay Tổng thống Obama.

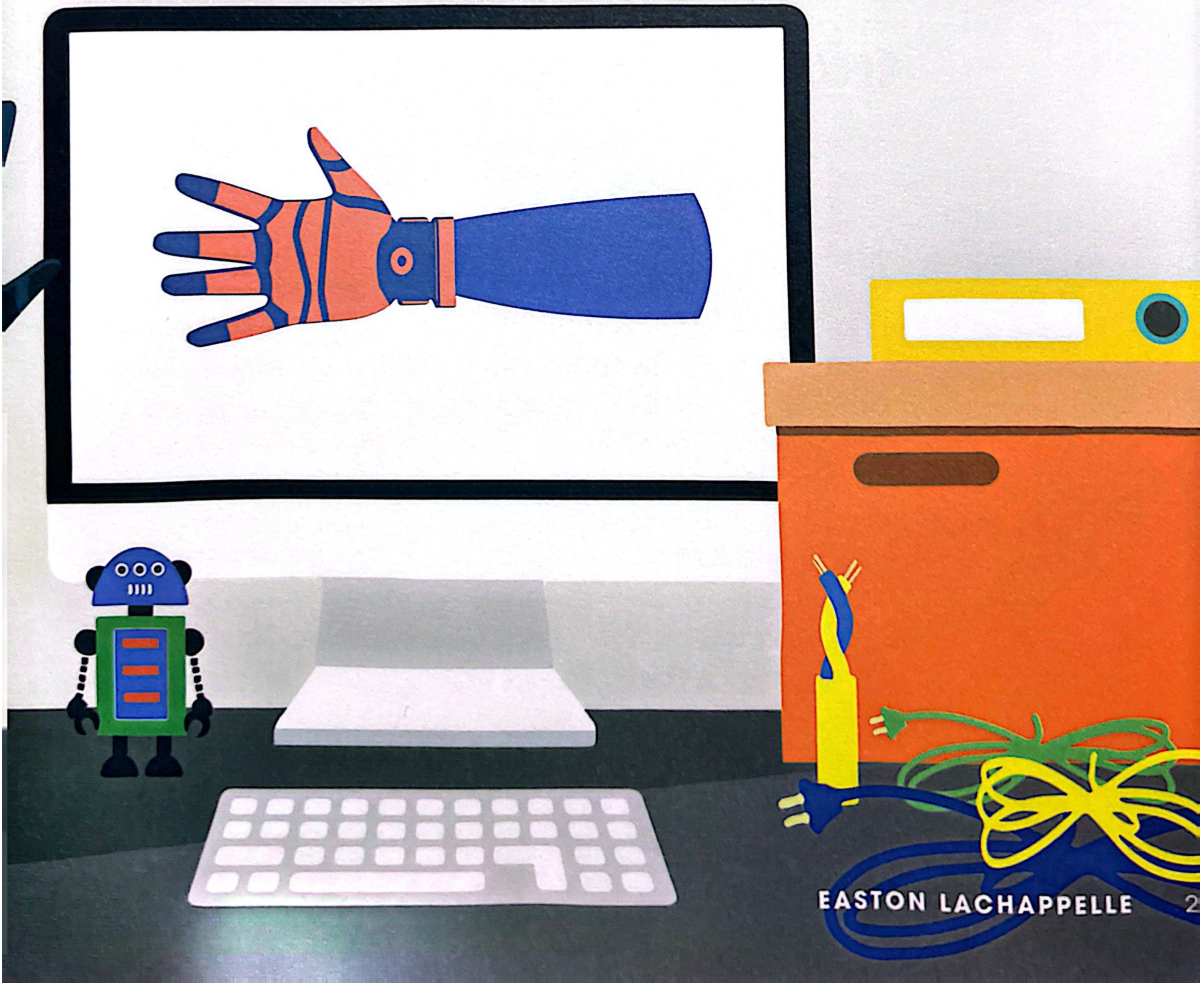

“Tôi có thể biến công trình mình đã hoàn thành kia thành một cánh tay thực thụ dành cho người khuyết tật và giúp cuộc sống của mọi người trở nên tốt đẹp hơn.”

Easton LaChappelle
16 tuổi

Không có thời gian đến trường

Hội nghị Sáng tạo BIF-9[1], Providence, đảo Rhode, Hoa Kỳ - năm 2013

Tôi nảy ra ý tưởng tạo ra một bàn tay robot được điều khiển bằng găng tay không dây lúc 14 tuổi... Tôi dùng Internet làm công cụ học tập chính - tự học lập trình, điện tử, các môn cơ khí khác, phần mềm CAD, tất cả mọi thứ cần để thực hiện dự án này.

... Mẫu thử nghiệm đầu tiên thật sự rất tuyệt - đó là một bàn tay robot với băng dính điện và ống dẫn làm ngón tay, và các mẩu LEGO làm khung đỡ. Đó chỉ là những món lặt vặt có sẵn ở quanh tôi, và nó đã hoạt động rất tốt... Khi ta đeo găng... bàn tay robot sẽ sao chép mọi chuyển động của ta mà không cần dây nối gì cả; ta có thể ở bất kỳ đâu trên thế giới và điều khiển bàn tay này một cách chính xác... Dùng gỡ bom, dùng cho quân sự... người ta có thể đeo chiếc găng tay này vào và mọi thứ cứ như thể họ đang ở ngoài thực địa. Bàn tay robot sao chép chính xác những gì ta làm.

... Khi bắt tay vào thực hiện, tôi ngay lập tức muốn làm được nhiều hơn nữa, tạo ra những thứ tuyệt vời hơn nữa. Có một công nghệ mới hiện đang trên đà phát triển, được gọi là công nghệ in 3D... Tôi đã gửi tất cả các bản thiết kế bàn tay robot tới công ty ở Colorado đó để cho in 3D và nhanh chóng nhận được báo giá. Chỉ in mỗi bàn tay thôi, chi phí đã lên tới 500 đô la. Mới 14 tuổi đầu, tôi không có 500 đô la để đổ vào ý tưởng ấy... Tôi không biết phải làm gì tiếp theo. Thế là, tôi bắt đầu kết nối và xây dựng các mối quan hệ. Tôi có một người bạn làm việc ở MakerBot Industries, một công ty in 3D tư nhân... và anh ấy đã cho in ngay, còn tôi chỉ phải trả mỗi tiền vận chuyển. Đây chính là chiếc chìa khóa đã mở ra chân trời mới. Bàn tay mới này có nhiều tính năng hơn, lại thiết thực hơn rất nhiều so với một bàn tay quấn đầy băng dính điện trước đó. Nó có khớp điều khiển riêng, lại có một ngón cái linh hoạt...

Khi tham dự hội chợ khoa học ở Colorado, tôi đã mang cánh tay thế hệ đầu tiên tới, và trong lúc đang giới thiệu cánh tay cho công chúng, một em gái bảy tuổi tiến lại chỗ tôi. Em ấy mang tay giả từ khuỷu tay đến ngón tay, có một cảm biến và chỉ thực hiện được một cử động (nắm vào - mở ra) mà thôi. Chỉ thế thôi mà giá trị đã lên tới 80.000 đô la. Đó là khoảnh khắc thực sự khiến tôi xúc động, là giây phút khiến tôi ồ lên khi nhận ra rằng mình có thể biến công trình đã hoàn thành kia thành một cánh tay thực thụ dành cho người khuyết tật và giúp cuộc sống của mọi người trở nên tốt đẹp hơn.

---

1. BIF-9 Collaborative Innovation Summit.

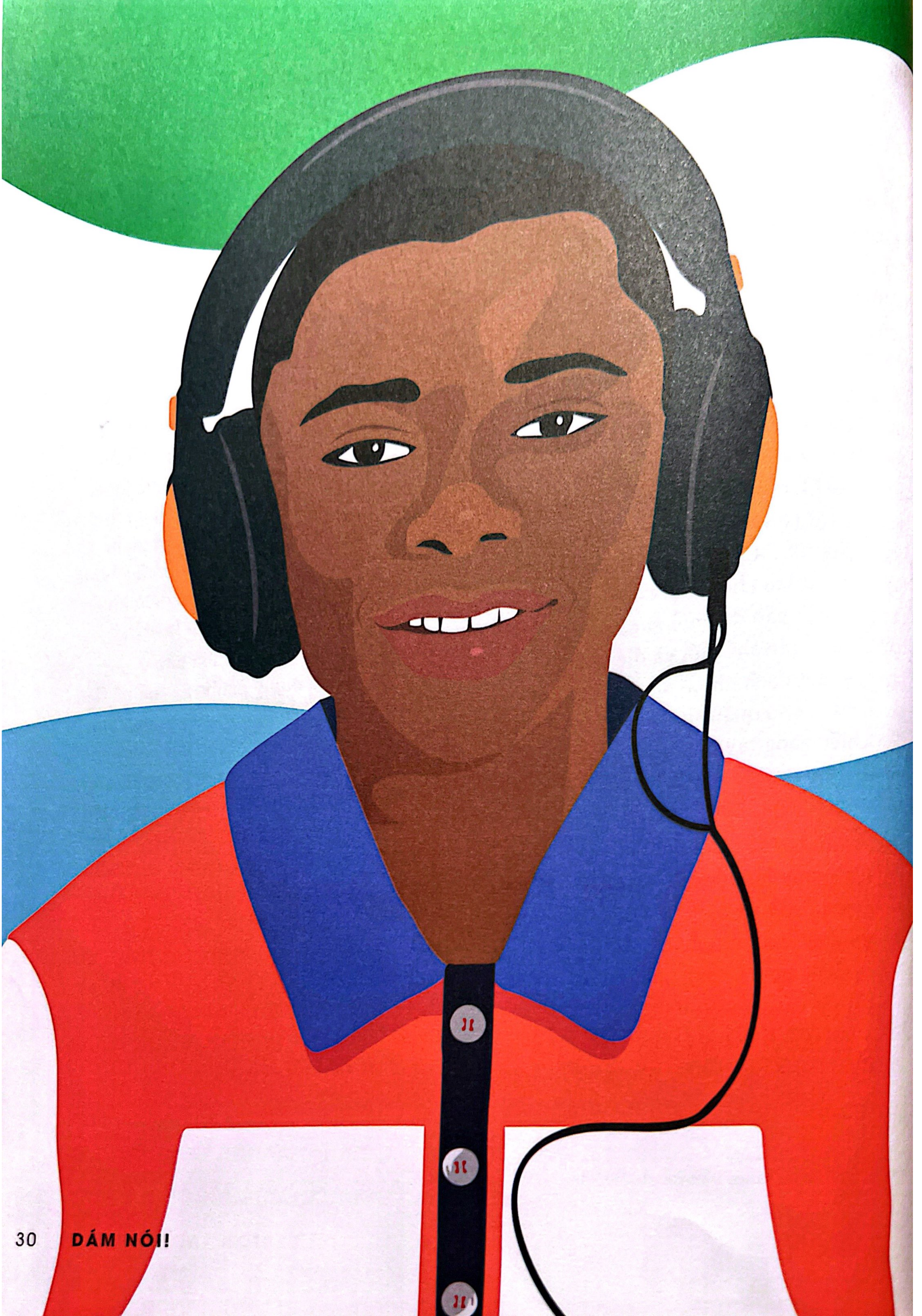

KELVIN DOE

NHÀ PHÁT MINH

Là con út trong một gia đình nghèo với năm người con ở một khu tồi tàn của thủ đô Freetown, Sierra Leone, Kelvin Doe không có nhiều cơ hội để được học kỹ thuật điện một cách tử tế. Cậu lục lọi đống thiết bị điện tử phế liệu người ta vứt đi trong khu phố nơi mình sinh sống, chọn ra những món còn có khả năng sử dụng được, mang về nhà và mày mò sửa chữa. Công sức của cậu đã được đền đáp: bằng những linh kiện cũ dỡ ra từ đầu DVD, cậu làm được một máy phát điện dùng để sạc pin, cũng như một bộ thiết bị phát nhạc và chương trình truyền thanh - thiết bị này là nguồn cảm hứng để cậu lấy cái tên "DJ Focus" làm nghệ danh.

Tài tháo vát của cậu đã thu hút sự chú ý của một học giả ở Viện Công nghệ Massachusetts (MIT) tên là David Sengeh. Ông chính là người mời Kelvin tham gia vào một phái đoàn của các nhà phát minh tới thỉnh giảng ở trường. Ở tuổi 15, Kelvin khiến truyền thông hết sức quan tâm khi trở thành khách mời trẻ nhất của MIT.

Câu chuyện về sức sáng tạo trong hoàn cảnh đặc biệt khó khăn của cậu đã thu hút một lượng lớn khán thính giả trên khắp Hoa Kỳ. Ở đây, cậu được mời tới nói chuyện tại các hội thảo nổi tiếng, chẳng hạn như TEDxTeen. Trong bài phát biểu ở Google Israel, cậu kể lại câu chuyện của mình và khuyến khích các khán giả có mặt tại đó cổ vũ niềm đam mê sáng tạo của những người trẻ khác giống như cậu, bất kể hoàn cảnh của họ như thế nào.

Tư duy vượt giới hạn

Google Israel, Tel Aviv, Israel - năm 2013

Năm 11 tuổi, tôi bắt đầu nhặt nhạnh những mẩu kim loại phế liệu trên đường về nhà... Mẹ tôi thường xuyên tỉnh giấc lúc giữa đêm để rồi chứng kiến phòng khách của mình bị biến thành một bãi phế liệu đầy những món đồ điện vứt đi, và bà nhất quyết bắt tôi phải quay về giường... Với những mẩu phế liệu đó, tôi có thể làm cho mọi thứ hoạt động, ví dụ như pin và đài phát thanh FM của mình. Tôi bắt đầu sửa đài miễn phí cho mọi người xung quanh. Ở Sierra Leone, với những người như chúng tôi, tài sản quý giá nhất trong nhà đa phần chính là chiếc máy nghe đài. Đài radio đóng vai trò là nguồn tin tức, chương trình âm nhạc và giải trí chính của gia đình.

... Tôi quyết định tự tay chế tạo cho mình một bảng mạch riêng, một bộ tăng âm và một đầu thu... Tôi lấy nghệ danh là DJ Focus... và bắt đầu chơi nhạc cho cộng đồng... Tôi thích nghe các DJ trên các kênh âm nhạc... và mơ mộng một ngày nào đó cũng được lên đài như họ. Ở tuổi 14 tôi chợt nhận ra rằng mình cũng có thể lập ra một đài phát thanh của riêng mình... Tôi dành nhiều đêm liền để thực hiện điều đó... Tôi leo lên mái nhà, chỉnh ăng ten, và đài của tôi đã lên sóng...

Tôi gặp rắc rối khi phát hiện ra tín hiệu phát sóng của mình làm nhiễu sóng của một đài phát thanh nổi tiếng ở Sierra Leone. Mẹ tôi bảo tôi mau dừng phát sóng kẻo bị bắt. May mắn thay, tôi đổi tần số và vẫn có thể phát sóng được bình thường. Đài truyền hình quốc gia ở Sierra Leone biết được những việc tôi làm và cho tôi lên sóng trực tiếp... Sau đó, tôi trở thành khách mời trẻ tuổi nhất ở MIT...

Tôi khuyến khích các bạn tìm kiếm năng lực sáng tạo và đam mê của thanh thiếu niên ở khắp mọi nơi, chứ không chỉ ở những nơi bạn đinh ninh sẽ có. Tôi kêu gọi mọi người hãy hỗ trợ những bạn trẻ ấy, giống như rất nhiều người đã hỗ trợ tôi suốt bấy lâu nay.

MADISON KIMREY

NHÀ HOẠT ĐỘNG CHÍNH TRỊ

Trong một xã hội dân chủ, lá phiếu của bạn chính là tiếng nói của bạn. Tuy nhiên, đối với nhiều người trẻ, đó là một quyền mà họ cảm thấy mình khó có thể tiếp cận. Quy trình đăng ký bỏ phiếu không phải lúc nào cũng đơn giản như mong muốn. Ở Hoa Kỳ, cử tri phải chủ động đăng ký bầu cử và quy trình đăng ký có thể khó khăn hơn ở những bang không ưu tiên việc tăng tỷ lệ cử tri. Một vấn đề đặc biệt lớn là tỷ lệ bỏ phiếu thấp ở giới trẻ. Để khắc phục, người ta đưa ra giải pháp là cho đăng ký sớm: tạo điều kiện cho thanh niên đăng ký bầu cử trước ngày sinh nhật thứ 18 của mình, để ngay khi vừa tròn 18 tuổi, họ sẽ được tự động thêm vào danh sách cử tri.

Bắc Carolina - quê hương của Madison Kimrey - cũng cho phép thanh niên dưới 18 được đăng ký trước như vậy. Tuy nhiên, vào năm 2013, các nhà lập pháp ở bang của cô bạn lại thông qua luật xóa bỏ đăng ký sớm, nghĩa là thanh niên dưới 18 tuổi buộc phải đợi đến khi nào đủ 18 tuổi mới được đăng ký bỏ phiếu.

Mặc dù khi phát biểu trước công chúng về vấn đề này, Madison chỉ mới 12 tuổi - hoàn toàn chưa đủ tuổi để tự mình bỏ phiếu - nhưng cô bạn đã xác định việc hạn chế cơ hội đăng ký bầu cử chính là mối đe dọa đối với cô và các bạn cùng trang lứa khi họ muốn tham gia vào nền dân chủ. Mặc dù bị Thống đốc bang của mình gọi là "đạo cụ", cô bạn vẫn kiên quyết phản đối luật mới và khuyến khích các bạn trẻ khác quan tâm đến các vấn đề chính trị. Năm 2016, ba năm sau bài phát biểu của Madison, giới trẻ Bắc Carolina đã giành chiến thắng trong vấn đề đăng ký bầu cử trước khi đủ 18 tuổi nhờ phán quyết của tòa án yêu cầu bang tái lập việc đăng ký sớm.

Về vấn đề quyền bầu cử của chính quyền bang Bắc Carolina

Bắc Carolina, Hoa Kỳ - năm 2013

Thanh thiếu niên chúng ta đang gặp một vấn đề nghiêm trọng về khả năng lãnh đạo của nhà cầm quyền ở Bắc Carolina. Những nhà lãnh đạo ở bang chúng ta đã cho chúng ta thấy họ không chỉ muốn giới trẻ bớt tham gia vào việc của chính phủ mà còn muốn bác bỏ và coi thường tiếng nói của chúng ta. Một phần của luật mới, yêu cầu giấy tờ tùy thân của cử tri, đã được Đại Hội đồng Bắc Carolina thông qua và được Thống đốc ký duyệt. Điều này đã hoàn toàn loại bỏ khả năng được đăng ký bầu cử sớm của thanh niên 16 và 17 tuổi...

Tôi muốn gặp Thống đốc của chúng ta để thảo luận về việc đăng ký sớm nhưng ông ấy lại nói thỉnh cầu gặp mặt của tôi là lố bịch và gọi tôi là "món đạo cụ của các nhóm tự do". Đây không phải là lãnh đạo. Tôi không phải là đạo cụ. Tôi là một phần của những người thuộc thế hệ mới đòi quyền bầu cử và tôi sẽ không im lặng khi luật được thông qua hòng làm giảm lượng cử tri trẻ tuổi ở quê hương tôi đi bỏ phiếu...

Tôi sẽ làm mọi điều có thể để giành lại cơ hội được đăng ký sớm cho thanh thiếu niên Bắc Carolina vào thời điểm tôi tròn 16 tuổi, tức là bốn năm nữa. Nhưng tôi không thể làm điều này một mình. Tôi cần những bạn trẻ khác cũng liên hệ với nhà lập pháp của mình. Tôi cần các bạn nói chuyện với bạn bè và gia đình mình về vấn đề này. Tôi cần những người lớn đã có thể bỏ phiếu chất vấn các đại biểu dân cử và các ứng cử viên ở chỗ mình về kế hoạch khuyến khích giới trẻ tham gia tích cực vào nền dân chủ của chúng ta khi họ nhậm chức. Hỡi các bạn trẻ, bang chúng ta cần các bạn. Đất nước chúng ta cần các bạn... Hãy tìm những vấn đề bạn thấy quan trọng và hành động. Chúng ta là tương lai của Bắc Carolina và chúng ta xứng đáng có được một bộ máy lãnh đạo biết công nhận tương lai của Bắc Carolina và tôn trọng ý kiến cũng như tiếng nói của chúng ta. Tương lai của bang và của tổ quốc chúng ta cũng xứng đáng không kém, để chúng ta kiên trì, không bỏ cuộc. Hãy bước ra và hành động!

MELISSA SHANG

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ NGƯỜI KHUYẾT TẬT

Đã bao giờ bạn cảm thấy mình chẳng khác gì kẻ vô hình?

Đối với Melissa Shang, cảm giác ấy xuất phát từ việc em không gặp bất kỳ nhân vật nào giống như mình trong sách, trong phim hay trên các chương trình truyền hình. Bị mắc chứng loạn dưỡng cơ, căn bệnh khiến cơ bắp bị suy yếu và tiêu biến, em phải đối mặt với những thách thức cả về vấn đề thể chất lẫn vấn đề thiếu nhận thức về việc sống chung với người khuyết tật của cộng đồng.

Melissa muốn thay đổi tình hình và chứng minh cho thế giới rằng các cô gái khuyết tật cũng có câu chuyện đáng được kể lại. Ở tuổi lên 10, em thực hiện một thỉnh nguyện thư gửi tới công ty sản xuất búp bê American Girl, kiến nghị họ làm ra các mẫu búp bê khiếm khuyết. Thỉnh nguyện thư của em đã thu được hơn 150.000 chữ ký. Mặc dù công ty nói trên không cho sản xuất mẫu búp bê như vậy, Melissa vẫn không từ bỏ, và em tận dụng nền tảng mình vừa xây dựng được để tiếp tục vận động cho những người khiếm khuyết khác. Em cùng chị gái ruột viết chung một cuốn sách dành cho trẻ em có tựa đề là *Mia Lee lăn bánh khắp trường*[1], kể về một bạn nhỏ tàn tật phải ngồi xe lăn, dù "tàn" nhưng không hề "phế" chút nào. Nói tóm lại, như Melissa đã nhắc nhở chúng ta trong bài diễn văn của mình nhân ngày Quốc tế Bé gái ở Liên Hợp Quốc: "Tâm hồn của các cô bé khuyết tật cũng y như những cô bé khác."

Giấc mơ của một cô bé khuyết tật

Ngày Quốc tế Bé gái, Liên Hợp Quốc, thành phố New York, Hoa Kỳ - năm 2014

Đôi khi em cảm thấy mình như kẻ vô hình. Em là một thiếu nhi 11 tuổi, người Hoa Kỳ gốc Hoa, và em bị mắc bệnh Charcot-Marie-Tooth (teo cơ mác), một chứng loạn dưỡng cơ, đã từ rất lâu rồi, theo em nhớ là vậy. Làm người tàn tật rất khổ, bất kể ta sống ở đâu, dù là ở Hoa Kỳ. Chứng loạn dưỡng cơ khiến em không thể tham gia các hoạt động như chạy, trượt băng và tất cả những hoạt động mà các bạn gái khác coi là bình thường. Em thường xuyên bị loại khỏi các hoạt động. Giáo viên lớp Năm của em không thể đưa em tới một trang trại trong buổi dã ngoại của trường vì trang trại đó không được thuận tiện cho người khuyết tật... Vào giờ ra chơi, em chỉ có thể nói chuyện với bạn bè ở mép sân trong khi các bạn khác cùng lớp có thể chơi nhảy dây, nhảy lò cò hoặc đu xà. Ngay cả ở trong lớp, em cũng không thể ghi bài bình thường như các bạn khác mà buộc phải sử dụng những dụng cụ đặc biệt...

Người ta thường quên rằng những cô bé khuyết tật cũng có ước mơ. Chúng em có thể khác với những bạn gái bình thường ở vẻ bên ngoài - chúng em có thể phải ngồi xe lăn, như em chẳng hạn, hoặc vấp phải nhiều khó khăn mà các bạn gái khác không bao giờ phải đối mặt - nhưng trong tâm hồn, chúng em cũng giống hệt như những bạn gái khác, cũng có những suy nghĩ, cảm xúc và ước mơ giống vậy.

... Khi em xem phim hay xem truyền hình, em có cảm giác những bạn nữ khuyết tật cứ như người vô hình vậy. Chưa bao giờ người ta kể những câu chuyện về chúng em. Làm một cô gái khuyết tật rất khổ, nhưng dù ngoại hình chúng em yếu ớt hơn, thì nội tâm những cô gái khuyết tật lại có phần mạnh mẽ hơn, bởi chúng em phải đối mặt với rất nhiều trở ngại. Em hy vọng một ngày nào đó, tất cả những bạn tật nguyền đều sẽ có cơ hội được kể câu chuyện của mình và được đối xử như bao người khác.

1. *Mia Lee Wheeling Through Middle School.*

JAZZ JENNINGS

NHÀ ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN LỢI CỦA NGƯỜI CHUYỂN GIỚI

Jazz Jennings là người hoạt động vì quyền lợi của cộng đồng LGBTQ, kiêm ngôi sao truyền hình và YouTuber nổi tiếng, đồng thời là một diễn giả đại chúng. Cô bạn đã chia sẻ câu chuyện riêng của mình ra khắp thế giới nhằm gửi đi thông điệp về tình yêu, niềm hy vọng và sự chấp nhận cho những thanh thiếu niên chuyển giới khác. Mang giới tính sinh học là nam, ngay từ khi còn nhỏ, Jazz đã biết bên trong mình là nữ, và cùng với gia đình, cô đã đấu tranh để giành lấy cơ hội được công nhận con người thật của mình ở trường học cũng như trên sân thể thao. Gia đình Jazz đã phải đấu tranh với Liên đoàn Bóng đá Hoa Kỳ để cô bạn được chơi trong các đội bóng nữ khi lớn lên, đồng thời, gia đình cũng phải làm việc nhiều với Ban Giám hiệu nhà trường khi có những thầy cô không hoàn toàn hiểu hay hoàn toàn chấp nhận việc một em bé mầm non đã có thể chắc chắn về bản dạng giới của mình thật sự khác với giới tính sinh học mình mang khi được sinh ra đời.

Jazz hiện đang góp mặt trong một chương trình thực tế *(I Am Jazz)*, cô đã xuất bản một cuốn hồi ký và là đồng tác giả cuốn sách dành cho trẻ em (*I Am Jazz*) kể về thời thơ ấu của mình. Cô bạn còn là người đồng sáng lập quỹ (Quỹ Cầu vồng tím TransKids[1]) nhằm giúp đỡ trẻ em chuyển giới. Tổ chức này tài trợ các sự kiện dành cho thanh thiếu niên chuyển giới, cấp học bổng cho các trại hè, quyên góp cho nghiên cứu và hỗ trợ tài chính cho các gia đình và thanh thiếu niên chuyển giới vô gia cư.

Trong bài phát biểu tại Hội nghị Time to Thrive của quỹ HRC, cô bạn nhấn mạnh tầm quan trọng của việc ủng hộ các chính sách cho phép trẻ em tự do thể hiện bản dạng giới của mình, đặc biệt là ở trường, đồng thời bày tỏ lòng biết ơn vì giờ đây, xung quanh Jazz là những người lớn đã tạo ra một môi trường an toàn để cô học hỏi và phát triển.

1. TransKids Purple Rainbow Foundation.

“Tôi tự hào về chính con người mình, và tôi mong rằng tất cả các em nhỏ chuyển giới (transgender) đều có thể đón nhận vẻ độc đáo của mình giống như tôi.”

Jazz Jennings
14 tuổi

Jazz Jennings tại Hội nghị Time to Thrive, quỹ HRC, năm 2015

Portland, Oregon, Hoa Kỳ - năm 2015

Tôi là một cô bé 14 tuổi điển hình. Tôi thích đi chơi với bạn bè, thích chơi bóng đá và quần vợt, thích vẽ và viết truyện, và hơn hết, tôi thích "cày phim" trên máy tính. Ồ, và tôi còn là người chuyển giới nữa. Phải nói rõ thế này, ý cuối cùng đó không phải là điều tiêu cực. Việc là người chuyển giới khiến tôi trở nên đặc biệt và giúp hình thành nên con người tôi ngày hôm nay. Tôi tự hào về con người mình, và tôi mong rằng tất cả những em nhỏ chuyển giới đều có thể đón nhận sự độc đáo của bản thân giống như tôi. Tôi chia sẻ câu chuyện của mình để truyền đi muôn nơi thông điệp về tình yêu bản thân và nhận thức rõ rằng khác biệt cũng không sao hết.

Khi sinh ra, tôi được ghi là nam trong giấy khai sinh. Nhưng ngay từ lúc có thể biểu đạt những gì mình muốn, tôi đã cư xử rất nữ tính. Bất cứ thứ gì lấp lánh, đẹp đẽ và nữ tính... đều thu hút tôi. Tôi muốn được giống hệt như mẹ và chị gái... Lúc nào bạn cũng có thể trông thấy tôi ăn mặc như nàng tiên cá hay như công chúa, đeo chuỗi hạt và đi giày cao gót... khoác những món đồ cực "ngốn tiền" bày bán ở cửa hàng Disney... Khi lên ba, tôi tự lấy biệt danh là "Sparkles"... Đó là lúc tôi bắt đầu nhất quyết rằng mình là con gái...

Ở trường mầm non, tôi bị Ban Giám hiệu nhà trường phản đối kịch liệt... Người ta chưa bao giờ biết về trẻ chuyển giới ở lứa tuổi mầm non. Vì đã có kinh nghiệm với trường mẫu giáo, cha mẹ tôi hiểu rõ nếu bắt buộc tôi phải tuân theo các quy định khi vào tiểu học với tư cách một bé trai sẽ rất có hại cho tôi. Trước sự phản đối của Ban Giám hiệu nhà trường... cha mẹ tôi đã họp riêng với Hiệu trưởng vài tháng trước khi vào năm học... Cô Hiệu trưởng không thể chấp nhận được ý tưởng cho một cậu bé vào học trường mình dưới tư cách một cô bé. Cô kiên quyết phản đối việc tôi nhập học với tư cách là học sinh nữ... và đề nghị không gọi tôi bằng đại từ chỉ nữ giới... Sau nhiều áp lực, cô mới chịu nhượng bộ... Nơi duy nhất gia đình chúng tôi không tài nào khiến cô chấp thuận cho tôi vào chính là cái nhà vệ sinh đáng sợ kia... Ban Giám hiệu nhà trường cho phép tôi sử dụng nhà vệ sinh trong phòng y tế. Chỗ đó là nơi học sinh đến nôn mửa, hoặc khi nhỡ bị thương nặng và đấm nhau vỡ mũi. Tôi rất sợ phải sử dụng nhà vệ sinh trong phòng y tế. Hậu quả là tôi phải nhịn đi vệ sinh và thường xuyên gặp chuyện...

Cha mẹ tôi bận đấu tranh cho tôi được quyền chơi bóng đá trong đội nữ và quyết định... tạm dừng vấn đề nhà vệ sinh lại vài năm... May mắn thay, lúc lên lớp Năm, trường tôi có hiệu trưởng mới và Ban Giám hiệu nhà trường đã thông qua chính sách bảo vệ quyền lợi của tất cả các học sinh không tuân theo chuẩn mực giới tính thông thường. Tôi rất vui vì cuối cùng cũng được đi vệ sinh trong yên bình. Tôi rất hạnh phúc khi tuyên bố, hiện tại tôi đã lên cấp Hai và Ban Giám hiệu trường tôi đã đồng thuận 100%. Hiệu trưởng tuyệt vời của tôi đã nói rõ rằng tôi sẽ luôn được đối xử như với tất cả các nữ sinh khác... Tôi chơi trong đội bóng nữ và tôi có thể mặc mọi thứ giống như những bạn gái khác...

Giờ đây, tôi thấy mình là người may mắn. Trường tôi có những người lớn mà tôi có thể đến nhờ cậy khi cần... Nhưng nhớ lại hồi tôi còn nhỏ, mọi thứ đáng ra đã có thể tốt hơn rất nhiều... Mỗi trường nên có một chính sách bảo vệ những học sinh như tôi. Xin lưu ý rằng: gần 50% thanh thiếu niên chuyển giới từng tìm cách tự tử ở tuổi 21. Mỗi người trong số các bạn đều có sức mạnh để hạ con số thống kê ấy xuống thật thấp.

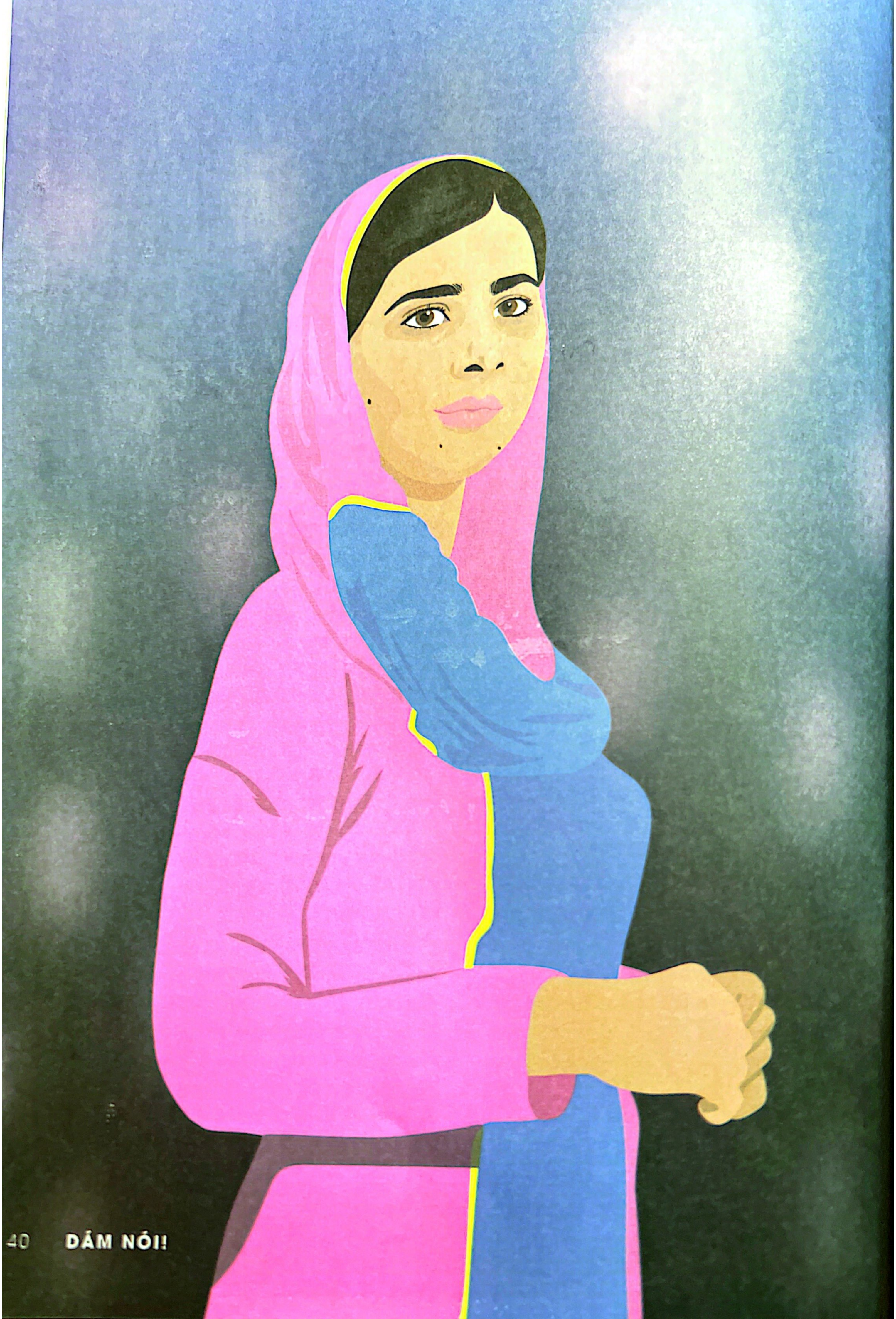

MALALA YOUSAFZAI

NGƯỜI ĐẠT GIẢI NOBEL KIÊM NHÀ ĐẤU TRANH VÌ GIÁO DỤC

Malala Yousafzai là nhà hoạt động vì hòa bình và nhân quyền người Pakistan. Chị đặc biệt hăng hái đấu tranh vì quyền bình đẳng tiếp cận giáo dục cho phụ nữ và trẻ em gái. Mặc dù đã nhiều năm làm một nhà hoạt động năng nổ (Malala viết bài cho blog của BBC từ đầu năm 2009), nhưng phải đến tháng Mười năm 2012, thế giới mới biết đến tên chị lần đầu. Ngày hôm đó, chị bị một tay súng Taliban bắn ngay trên xe buýt của trường khi tổ chức này tấn công trả đũa vì những bài viết của chị về giáo dục và cuộc sống ở thung lũng Swat, Pakistan trong thời kỳ bất ổn do đụng độ giữa lực lượng Taliban và quân đội Pakistan. Thế giới lập tức cực lực lên án hành động bạo lực đó và Malala liền được chuyển đến một bệnh viện ở Anh để chăm sóc y tế.

Sau khi hồi phục hoàn toàn, chị thành lập một tổ chức phi lợi nhuận tên là Quỹ Malala, chuyên xây dựng trường học cho nữ giới và tài trợ cho các chương trình giáo dục. Malala còn là tác giả cuốn sách có tựa đề *Tôi là Malala* và được nhận giải Nobel Hòa Bình. Cùng với Kailash Satyarthi (một nhà hoạt động vì quyền trẻ em), Malala trở thành người đoạt giải Nobel trẻ nhất trong lịch sử khi mới 17 tuổi. Chị tiếp tục diễn thuyết trên khắp thế giới, được phát biểu rất nhiều lần ở Liên Hợp Quốc; bài diễn văn vào tháng Chín năm 2015 của chị tập trung vào cam kết mang lại một thế giới an toàn cho trẻ em, nơi mọi trẻ em đều có thể được học tập trong hòa bình.

Năm 2017, Malala giành được suất học ở Đại học Oxford. Tại đây, chị theo học chính trị, triết học và kinh tế. Hiện tại, chị được quốc tế công nhận là người hết lòng ủng hộ giáo dục, người tị nạn, phụ nữ và trẻ em gái; chị có ảnh hưởng lớn đến các nhà lãnh đạo trên thế giới, các nhà hoạt động nhân đạo, cũng như 1,5 triệu người theo dõi chị trên Twitter.

Malala tận dụng vị thế nổi bật của mình nhằm thu hút sự chú ý của toàn cầu tới những người không có tiếng nói: hàng triệu người trên khắp thế giới phải bỏ xứ do xung đột, chị đã gặp riêng một số người trong đó nhân những chuyến thăm các trại tị nạn được Quỹ Malala hỗ trợ giáo dục. Chị là đồng tác giả một cuốn sách có tựa đề *Chúng tôi phải tha hương*[1] kể về hoàn cảnh của những người chạy nạn. Trong một cuộc phỏng vấn với tờ *The Guardian*, chị nói: "Đôi khi, chúng ta coi người tị nạn như những nạn nhân. Ta cho rằng họ hẳn phải có những câu chuyện buồn, và đúng thật, họ thực sự buồn, nhưng họ cũng cho ta thấy họ có bao nhiêu dũng cảm và dũng cảm đến mức nào."

1. *We Are Displaced.*

Diễn văn tại Đại Hội đồng Liên Hợp Quốc, New York

Đại Hội đồng Liên Hợp Quốc, thành phố New York, Hoa Kỳ - năm 2015

Bismillah hir Rahman nir Rahim.

[Nhân danh Allah, Đấng Rất mực Độ lượng, Đấng Rất mực Khoan dung.]

Trước khi bắt đầu, tôi xin phép hội trường yên lặng một chút - xin chú ý đến những gì giới trẻ đang đòi hỏi ở đây. Thưa quý anh chị em thân mến, thưa các nhà lãnh đạo thế giới... xin hãy nhìn lên, vì thế hệ tương lai đang lên tiếng.

... Ngày hôm nay, chúng ta là 193 thanh thiếu niên đại diện cho hàng tỷ người khác. Mỗi chiếc đèn lồng chúng ta đang cầm trên tay lúc này tượng trưng cho niềm hy vọng của chúng ta với tương lai vì những cam kết mà quý anh chị em đã thực hiện cho những Mục tiêu Toàn cầu.

... Trong đời mình, tôi đã kinh qua khủng bố, chạy nạn và bị từ chối giáo dục. Và đây là những bi kịch mà hàng triệu trẻ em vẫn đang phải gánh chịu.

... Hình ảnh làm cả thế giới bàng hoàng và đau lòng về cậu bé (3 tuổi) Aylan Kurdi nằm lại trên bờ biển; cha mẹ của các cô gái bị Boko Haram bắt cóc, mặt đẫm lệ; và những em nhỏ ở biên giới Syria không nhà cửa, không hy vọng, buộc ta phải đặt câu hỏi: "Chúng ta còn phải thấy bao nhiêu người nữa bị giết, bị chối bỏ, bị thờ ơ và chịu cảnh màn trời chiếu đất trong xã hội? Còn bao nhiêu nữa?"

... Thế giới cần một sự thay đổi. Thế giới không thể tự thay đổi. Chính tôi, chính bạn, chính tất cả chúng ta là người phải mang lại sự thay đổi đó.

... Giáo dục không phải là đặc ân. Giáo dục là quyền. Giáo dục là hòa bình.

... Kính thưa các nhà lãnh đạo thế giới, các anh chị em thân mến, hãy hứa với chúng tôi, hứa với tất cả trẻ em - trẻ em ở Pakistan, ở Ấn Độ, ở Syria và trên toàn thế giới - hãy hứa với thiếu nhi thế giới về hòa bình và hứa với các em về nền thịnh vượng.

... Hãy hứa với người em gái Salam dũng cảm của tôi cùng tất cả trẻ em tị nạn về cơ hội học hành, và rằng chiến tranh không thể ngăn cản các em học tập.

... Hãy hứa với người chị gái Amina của tôi rằng tất cả những chị em bị Boko Haram bắt cóc của chúng tôi sẽ được đưa trở về và mọi cô gái đều được đi học trong an toàn.

Hãy hứa với chúng tôi rằng quý vị sẽ giữ lời và đầu tư vào tương lai của chúng tôi.

... Hãy hứa rằng mọi trẻ em đều có quyền được hưởng nền giáo dục tiểu học và trung học an toàn, miễn phí và chất lượng.

... Đây là khoản đầu tư thực sự mà thế giới cần và là điều mà các nhà lãnh đạo thế giới phải làm.

... Tôi hy vọng tất cả chúng ta, cùng với Liên Hợp Quốc sẽ đoàn kết lại, vì mục tiêu giáo dục và hòa bình. Và chúng ta sẽ cùng nhau biến thế giới này không chỉ thành một nơi tốt đẹp hơn mà còn là nơi tốt nhất để sống.

... Giáo dục là hy vọng. Giáo dục là hòa bình.

“Thế giới cần một sự thay đổi. Thế giới không thể tự thay đổi. Chính tôi, chính bạn, chính tất cả chúng ta là người phải mang lại sự thay đổi đó.”

Malala Yousafzai
18 tuổi

PATRICK KANE

NHÀ ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN LỢI CỦA NGƯỜI KHUYẾT TẬT

Lúc mới 9 tháng tuổi, Patrick Kane suýt chết vì căn bệnh nhiễm trùng máu nguy hiểm gây tổn thương mô nghiêm trọng, khiến cậu buộc phải cắt bỏ phần dưới đầu gối chân bên phải, các ngón tay ở bàn tay trái và hai ngón ở bàn tay phải. Cậu nhanh chóng phải thích nghi với cuộc sống mới, đeo chân tay giả và đối mặt với quan niệm của người khác về những gì người khuyết tật có thể và không thể làm. Tuy nhiên, như cậu đã viết trên tờ *The Guardian*, cha mẹ luôn mong cậu làm được mọi thứ như những bạn khác; những hạn chế về mặt thể chất cũng không ngăn được Patrick chạy nhảy khắp nơi và khám phá, giống như bạn bè đồng trang lứa.

Mặc dù chân tay giả mà cậu dùng ngày còn bé khá thô sơ - chúng thường xuyên bị rơi ra hoặc cần phải điều chỉnh liên tục để đeo được thoải mái hơn - nhưng cậu vẫn tin rằng chúng khá tốt. Mãi cho đến năm 13 tuổi, Patrick trở thành người ít tuổi nhất được lắp cánh tay sinh học - theo như lời cậu chia sẻ trong bài diễn văn ở Hội nghị Thế hệ mới WIRED[1], tổ chức tại London vào năm 2015. Trải nghiệm đó đã thay đổi hẳn những điều Patrick mong đợi ở chân tay giả cũng như ý niệm của cậu về từ "khuyết tật" trong thế kỷ XXI. Patrick lập luận rằng, với rất nhiều cải tiến công nghệ trong tầm tay như hiện nay, những suy nghĩ cũ kĩ của chúng ta về những gì người khuyết tật có thể làm được đơn giản là không còn đúng nữa.

1. WIRED Next Generation: Hội chợ giáo dục và truyền cảm hứng dành riêng cho thanh thiếu niên 13-19 tuổi.

Vì sao công nghệ có thể chấm dứt khái niệm "tàn phế"

Hội nghị Thế hệ mới WIRED, London, Vương quốc Anh - năm 2015

Tôi tin rằng từ "tàn phế" đang dần trở nên phản cảm đối với những người mà từ ngữ này nay đã không còn dùng để miêu tả về họ được nữa... Từ này đưa ra giả định về khả năng của chính tôi và khả năng của những người khác, và thậm chí còn phản cảm hơn nữa khi nó ngăn người ta làm những việc họ có thể làm được chỉ vì từ này nói với họ rằng họ không thể...

Lý do tại sao tôi cho rằng từ này sẽ không còn được sử dụng nữa chính là: công nghệ đang thu hẹp khoảng cách giữa khuyết tật và lành lặn... Người mù vẫn nhìn được, vận động viên thi chạy không cần chân và những người bị liệt hai chân học cách đi lại nghe có vẻ là chuyện huyễn hoặc, và năm mươi năm trước, chắc chắn những việc đó đúng là thế thật. Tuy nhiên, chúng ta hiện đang ở ngã tư đường, nơi công nghệ có khả năng vượt trội hơn cả các chi của con người... Đối với tôi, công nghệ là một phần cực kỳ quan trọng trong đời. Tôi đã học đi lúc 17 tháng cùng một chiếc chân giả. Kể từ lúc tôi được sinh ra đời, thời gian chạy nước rút ở giải Paralympic đã giảm 3,2%. Những người khỏe mạnh phải mất tới 41 năm mới có thể giảm tới con số tương tự...

Tôi cực kỳ may mắn vì rất nhiều lý do: trước hết, tôi sinh ra ở London, một thành phố tán dương sự đa dạng và người tàn tật... tôi cũng may mắn khi được sinh ra trong một gia đình có khả năng chi trả cho những bộ phận cơ thể giả tiên tiến mà mình cần từ khi còn nhỏ... Cũng phải nói, việc chính phủ không sẵn lòng chi trả cho những bộ phận cơ thể giả tiên tiến thực sự có khả năng thay đổi cuộc sống của người tàn tật là điều hết sức đáng buồn.

... Tóm lại, xã hội đang sử dụng một thuật ngữ không còn phù hợp nữa. Tôi không nghĩ chúng ta còn có thể tiếp tục sử dụng một từ khi nó không còn dùng cho tất cả mọi người được nữa. Tôi cho rằng điều này không hay, và chúng ta cần một từ mới. Câu hỏi thực sự ở đây là, từ mới đó sẽ là gì?

PATRICK KANE

EMER HICKEY VÀ CIARA JUDGE

NHÀ KHOA HỌC

Emer Hickey và Ciara Judge là hai nhà khoa học được quốc tế ca ngợi vì nghiên cứu của cả hai có thể gây ảnh hưởng lớn đến nạn đói và sản lượng nông nghiệp trên toàn thế giới. Quê cả hai đều ở Cork, Ireland, họ bắt đầu nghiên cứu khi mới 14 tuổi, sau khi Emer phát hiện được một số vi khuẩn trên rễ cây khi làm vườn và mang nó đến cho giáo viên khoa học của mình. Sau khi tìm hiểu thêm về vi khuẩn, nhóm nghiên cứu bắt đầu quan tâm đến tiềm năng của chúng trong việc nâng cao sản lượng ở các giống cây trồng khác. Công trình của hai cô bạn tiếp tục được thực hiện suốt ba năm tiếp theo, choán hết phòng ngủ dành cho khách ở nhà Ciara và sau đó là "nhà bếp, phòng khách, nhà kính và toàn bộ khu vườn", thử nghiệm trên hơn 14.000 hạt giống.

Khi phát hiện ra vi khuẩn rhizobia[1]có thể giúp tăng năng suất cây trồng lên tới 74%, họ khẳng định mình đã tìm ra một điều xứng đáng được nhiều người biết tới và đưa nghiên cứu của mình tới một số hội chợ khoa học. Emer, Ciara và đồng đội Sophie Healy-Thow tiếp tục giành chiến thắng trong một số hội chợ khoa học, bao gồm Cuộc thi dành cho các Nhà khoa học trẻ của Liên minh châu Âu (ở cuộc thi này, họ đã giành chiến thắng thuyết phục trước hàng nghìn bài dự thi từ hơn 90 quốc gia), Triển lãm Công nghệ và Nhà khoa học Trẻ BT, và Hội chợ Khoa học Google. Giải thưởng của Hội chợ Khoa học Google gồm một chuyến đi tới quần đảo Galapagos với tạp chí *National Geographic*, một học bổng trị giá 25.000 đô la, khoản tài trợ 50.000 đô la cho dự án nghiên cứu của các cô gái và khóa đào tạo phi hành gia cùng Virgin Galactic.

Tạp chí *TIME* đã đưa họ vào danh sách Những thanh thiếu niên có sức ảnh hưởng nhất thế giới năm 2014, cùng một chuỗi những bài báo tích cực về họ trên khắp các phương tiện truyền thông. Emer và Ciara đồng chỉ đạo một công ty nghiên cứu có tên Germinaid Innovations, được họ thành lập vào năm 2015, nghiên cứu chuyên sâu về các giải pháp cho lĩnh vực nông nghiệp. Họ cũng hỗ trợ một nhóm nghiên cứu của tổ chức hỗ trợ khởi nghiệp phi lợi nhuận tên là Project Zilkr do thanh thiếu niên điều hành. Emer và Ciara vô cùng tin tưởng sức mạnh của những bạn trẻ khác trong việc tạo ra sự thay đổi, và như họ đã nhấn mạnh trong bài phát biểu "Bắt đầu ngay" vào năm 2015, câu chuyện của họ không phải là duy nhất và bất kỳ ai có ý tưởng đều có thể tạo nên sự khác biệt.

1. Nhóm các vi khuẩn cố định nitơ nội cộng sinh trong các nốt sần của rễ cây họ Đậu.

**“Người ta cho rằng bạn phải
là thiên tài
mới có thể thực hiện được
một dự án như thế này.
Không đâu.”**

Emer Hickey và Ciara Judge
18 tuổi

Bắt đầu ngay

Hội nghị Thế hệ mới WIRED, London, Vương quốc Anh - năm 2015

Emer Hickey (EH): Toàn bộ câu chuyện bắt ắu khi tôi đang làm vườn cùng mẹ... Hai mẹ con ôi nhổ cây đậu lên, và chúng tôi trông thấy mấy hứ giống như những nốt mụn cóc xấu xí mọc trên :húng... Sau khi nghiên cứu qua, chúng tôi mới iết có một loại vi khuẩn tên là rhizobia sống bên :rong những nốt sần này... Chính nhờ loại vi khuẩn ừa được phát hiện ra ấy, chúng tôi hạ quyết tâm :ố gắng giải quyết cơ bản nạn đói toàn cầu. Đó là điều chúng tôi muốn làm ở tuổi 14.

Ciara Judge (CJ): Chúng tôi không có điều kiện sử dụng phòng thí nghiệm hay bất cứ thứ gì "hoành tráng" hơn, vì thế, chúng tôi liền bắt tay vào tự chế một phòng thí nghiệm của riêng mình trong phòng ngủ còn trống ở nhà... tự lo hết tất cả các thiết bị cần thiết... Chúng tôi cũng ra ngoài và học được rất nhiều về cách thức làm việc với vi khuẩn mà ở trường không dạy. Nhờ đó, chúng tôi được tiếp cận một khía cạnh khoa học mới mà mình chưa hề biết tới trước đây. Một điều hoàn toàn nằm ngoài sách giáo khoa.

EH: Chúng tôi lấy khay và xếp từng hạt giống lên, sau đó dùng ống pipet nhỏ một lượng chính xác dung dịch vi khuẩn lên hạt giống. Nhưng phần vui nhất là cứ sau mỗi sáu tiếng đồng hồ, :húng tôi lại phải tới kiểm tra chỗ hạt giống ấy và quan sát thật kỹ từng hạt xem đã có cái rễ nhỏ bé nào đâm ra chưa. Công đoạn này phải thực hiện sáu tiếng một lần, tức là chúng tôi có thể phải kiểm tra tới hơn một nghìn hạt giống vào lúc 12 giờ đêm. Nếu may mắn, chúng tôi chỉ mất hai iếng đồng hồ làm việc và sau đó, lại tiếp tục quay ại kiểm tra vào lúc sáu giờ sáng. Chúng tôi cứ lặp li lặp lại như thế suốt hai tuần.

CJ: Sau khi thử nghiệm trên hơn 10.000 hạt giống, chúng tôi đem phân tích kết quả và nhận hấy mình thực sự đã tăng được tốc độ nảy mầm lên 50% và tăng năng suất thủ công lên tới 74%. Rõ ràng, điều này có ý nghĩa khá lớn đối với cuộc khủng hoảng lương thực, và chúng tôi thực sự mừng đến phát điên...

EH: Người ta cho rằng bạn phải là thiên tài mới có thể thực hiện được một dự án như thế này. Không đâu. Chúng tôi còn lâu mới là thiên tài; chúng tôi còn cách chữ "thiên tài" ấy xa lắm. Mọi chuyện chỉ đơn giản là sự kết hợp giữa làm việc chăm chỉ, đam mê và thực sự là rất nhiều may mắn. Chúng tôi tình cờ phát hiện ra một loại vi khuẩn trong số hàng triệu vi khuẩn, và rồi lại tình cờ đưa chúng vào cây trồng để chúng phát huy tác dụng. Đó đích thị là do may mắn. Và những gì chúng tôi khám phá ra khi thực hiện dự án kéo dài ba năm này, thực ra rất dễ làm, một khi bạn có đam mê. Nhưng để đạt được thì phải trải qua rất, rất nhiều khó khăn...

CJ: Nếu bạn đang nghĩ đến việc thực hiện một dự án, một tổ chức hay thậm chí là một doanh nghiệp, đừng để bị hàng núi công việc phía trước làm choáng ngợp, bởi quả thực sẽ có hàng núi công việc chờ bạn phía trước... nhưng hãy phân nó ra thành từng giai đoạn nhỏ... Phải mất tới hàng trăm đêm cực nhọc mới có "thành công chỉ sau một đêm"... Chúng tôi chỉ tâm niệm rằng ngay cả khi (dự án này) không thành công, thì ít nhất chúng tôi cũng được biết rõ về những gì mình đã làm và phần còn lại của thế giới cũng biết rõ. Chúng tôi cũng chứng minh được vài điều dù đó không phải là điều chúng tôi đặt ra lúc đầu. Chúng tôi sẽ làm hết sức và chúng tôi sẽ cống hiến cho nền móng kiến thức của thế giới. Và dù người ta có nói với bạn thế nào đi nữa, đó vẫn là điều đáng tự hào... Những người trẻ bình thường hoàn toàn có thể tạo ra sự khác biệt to lớn, bất hủ cho thế giới mà chúng ta đang sống hôm nay.

RAYMOND WANG

NHÀ PHÁT MINH

Giữa những bộ phim về đại dịch tận thế và mấy chuyên mục tư vấn của những người sợ vi trùng về việc nên chọn chỗ ngồi nào để tránh bị cảm lạnh; máy bay đã bị coi là nơi truyền bệnh trong trí tưởng tượng của nhiều người. Tuy nhiên, nhà phát minh người Canada Raymond Wang không bằng lòng để mọi chuyện cứ diễn ra như vậy. Ở tuổi 17, khi còn là học sinh lớp Mười một Trường St George ở Vancouver, anh bắt đầu đọc về đợt bùng phát dịch Ebola. Băn khoăn trước cách luồng không khí luân chuyển trong máy bay làm lây lan mầm bệnh giữa các hành khách, anh bắt đầu động não nhằm tìm ra thiết kế mới có thể giúp ngăn chặn sự lây truyền mầm bệnh qua đường đi của luồng không khí.

Với các mô hình máy tính mô phỏng đường đi của không khí trong khoang máy bay, Raymond đã thử nghiệm rất nhiều phát minh khác nhau, mãi cho đến khi tìm ra được một phát minh có tác dụng. Anh gọi đó là "bộ điều khiển cửa hút gió toàn cầu" và nó hoạt động bằng cách gắn thêm một chiếc quạt thu nhỏ để cung cấp cho mỗi hành khách một vùng hô hấp riêng thay vì tuần hoàn chỗ không khí mà những người khác đã hít thở - hoặc hắt hơi hoặc ho - tới mọi nơi khác trong khoang. Raymond đã giới thiệu phát minh của mình và mô tả chi tiết quá trình này trong bài phát biểu tại Ciudad de las Ideas năm 2015.

Phát minh đó giúp anh giành được giải Gordon E. Moore cho Dự án hàng đầu tại Hội chợ Khoa học và Kỹ thuật Quốc tế danh tiếng do Intel tổ chức, cùng phần thưởng trị giá 75.000 đô la. Anh còn được trao giải 20 Under 20 của Canada và tiếp tục tới Boston để theo học Đại học Harvard. Những phát minh của Raymond không chỉ giới hạn ở luồng không khí sạch trên máy bay kia; niềm đam mê sâu sắc của anh đối với sự bền vững còn khiến anh sáng chế ra Máy thu hoạch thời tiết (mái áp điện có thể lưu trữ năng lượng từ thời tiết), máy Hỗ trợ đầu gối thông minh (giúp đầu gối hoạt động linh hoạt hơn) và Thiết bị vệ sinh thông minh bền vững (một hệ thống xử lý chạy bằng ánh sáng có thể khử mùi và diệt khuẩn cho thùng rác ngoài trời). Raymond cũng thành lập một tổ chức phi lợi nhuận tên là Sustainable Youth Canada[1], mang sứ mệnh tạo điều kiện và củng cố cho sinh viên trên toàn quốc trở thành những người tiên phong về khí hậu.

1. Tạm dịch: Thanh niên Bền vững Canada.

Diễn văn ở Ciudad de las Ideas

Ciudad de las Ideas, Puebla, Mexico - năm 2015

Ngay lúc này đây, tôi muốn tất cả các bạn dành ra chút thời gian, tưởng tượng mình đang ngồi trong khoang chiếc máy bay này. Bên cạnh bạn là hơn 200 người và bạn sắp phải dành mười tiếng đồng hồ cuộc đời trong cái ống kim loại này đây để bay nửa vòng Trái Đất. Điều gì sẽ xảy ra nếu có ai đó thực sự hắt hơi?

Hy vọng là không nhiều, nhưng thực sự rất nhiều bệnh có thể lan truyền chỉ sau một cái hắt hơi. Cúm, SARS, và danh sách này cứ tiếp tục mãi. Và với hơn ba tỷ hành khách đi lại bằng máy bay mỗi năm, đây có thể là một vấn đề nghiêm trọng. Một người nhiễm H1N1 đã lên máy bay và lây bệnh cho 17 hành khách khác. Một hành khách đi chuyến bay kéo dài ba giờ đồng hồ đã lây bệnh SARS cho 22 hành khách khác. Để xác định được một hành khách có mắc bệnh hay không và ngăn họ lên máy bay ngay từ đầu rất khó, bởi vì luôn có một khoảng thời gian ủ bệnh, khi hành khách có thể đã mắc bệnh nhưng không có bất kỳ triệu chứng nào biểu hiện ra ngoài.

Tôi nghĩ, có sao đâu, máy bay có lắp bộ lọc không khí mà. Chúng siêu hiệu quả. Chúng hạn chế tới 99,9% mầm bệnh. Nhưng bộ lọc không khí của chúng ta sẽ chẳng có tác dụng gì nếu không khí không đi qua nó. Không khí trong khoang máy bay như hiện tại vốn là hỗn hợp không khí mới - cũ. Khi có người thở ra, luồng khí đó thật ra lại được lưu chuyển khắp xung quanh theo vòng tròn nhiều lần trước khi nó thực sự có cơ hội đi qua bộ lọc không khí để được lọc sạch.

Tôi nghĩ đây là một vấn đề khá lớn. Chúng ta phải xử lý thế nào bây giờ nhỉ? Điều đầu tiên nảy ra trong đầu là tôi không có đủ tiền để thuê nguyên một chiếc máy bay và thực hiện tất cả những cuộc thử nghiệm kia, nhưng hóa ra, có một giải pháp thay thế tốt hơn. Thay vì thuê máy bay, tôi có thể dùng máy tính! Có một phần mềm chuyên ngành được gọi là Mô phỏng số động học chất lưu[1]. Với phần mềm đó, chúng tôi thực sự đã có bước tiến lớn khi kết quả thu được từ mô phỏng còn có độ phân giải cao hơn vài lần so với kết quả đo vật lý luồng không khí bên trong cabin máy bay trên thực địa.

Tôi tiếp tục thử nghiệm hơn ba mươi hai tình huống khác nữa, điều chỉnh từng chút một trong cabin để có thể thay đổi cách luồng không khí lưu chuyển, và cuối cùng, tôi đã nghĩ ra "bộ điều khiển cửa hút gió toàn cầu" đang chờ được cấp bằng sáng chế kia của mình. Nó có thể giảm thiểu sự lây lan của các tác nhân gây bệnh trong không khí khoảng năm mươi lăm lần, đồng thời tăng khả năng được hít thở không khí trong lành cho hành khách lên khoảng 190%. Chúng ta vẫn tận dụng được bề mặt cabin hiện có trên máy bay. Chỉ cần lắp thêm bộ máy cải tiến của tôi vào, vít thêm vài con ốc và thế là xong! Chi phí lắp đặt cho toàn bộ khoang chưa tới 1.000 đô la. Và khi ta nhìn vào khoang máy bay đã được cải tiến, kết quả rất đáng kinh ngạc đấy.

Về cơ bản, mọi việc đều bắt đầu từ một ý tưởng. Về phần tôi, câu chuyện bắt đầu với việc nghe tin tức về đợt bùng phát dịch Ebola vào tháng Mười hai, và từ đó, tôi mới có thể biến điều này thành hành động. Bạn không cần phải có bằng tiến sĩ mới có thể giải quyết các vấn đề thực tế. Bạn thậm chí còn không cần phải có bằng đại học nữa kia. Là con người, chúng ta được ban tặng khả năng tuyệt vời để có thể sáng tạo và tạo điều kiện cho sự thay đổi. Khi chúng ta thực sự đoàn kết với nhau và khi tất cả chúng ta cùng ở đây, trong căn phòng này, cam kết bắt tay vào hành động, chúng ta thực sự có thể cải thiện thế giới để thế giới trở nên tốt đẹp hơn.

1. CFD (computational fluid dynamic) là phần mềm mô phỏng các chuyển động của các chất lưu.

“Là con người, chúng ta được ban tặng khả năng tuyệt vời để có thể sáng tạo và tạo điều kiện cho sự thay đổi.”

Raymond Wang
17 tuổi

28
27
26
25
24
5
4
3
2
1

MEGAN GRASSELL

DOANH NHÂN KIÊM NHÀ TẠO MỐT

Lúc đang giúp em gái chọn chiếc áo ngực đầu tiên, Megan Grassell bỗng giật mình nhận ra: chẳng có nơi nào dành cho các cô gái trẻ muốn mua một chiếc áo ngực phù hợp với lứa tuổi trong những cửa hàng toàn bày bán các loại áo ngực siêu gợi cảm cả.

Thay vì nhún vai trước thực trạng, Megan quyết định phải làm điều gì đó. Mặc dù tự nhận mình là "thiếu nữ 17 tuổi đầy bất an" đang học năm cuối trung học, chị vẫn hạ quyết tâm thực hiện thử thách sau: thành lập dòng quần áo của riêng mình để cung cấp loại áo ngực phù hợp hơn cho những bạn gái như em gái chị.

Năm 2014, Megan huy động được hơn 40.000 đô la trên nền tảng gây quỹ cộng đồng Kickstarter để bắt tay vào sản xuất áo ngực. Công ty - được chị đặt tên là Yellowberry - đã đạt thành công vang dội khi khai thác thị trường của các bậc phụ huynh muốn có những lựa chọn tốt hơn, ít gợi cảm hơn cho chiếc áo nhỏ đầu tiên của con gái mình. Kể từ đó, Megan đã có tên trong danh sách 25 thanh thiếu niên có ảnh hưởng nhất của tạp chí *TIME*, cũng như danh sách 24 Millennials đáng chú ý của Yahoo và 30 Under 30 của Forbes. Từ khởi đầu khiêm tốn tại nhà Megan, Yellowberry nay đã mở rộng thành hai văn phòng.

Megan chia sẻ trong một cuộc phỏng vấn với Forbes: "Lời khuyên của tôi dành cho các bạn gái tuổi thiếu niên là hãy đứng thẳng và biết rõ rằng mình thông minh, tài năng và tuyệt vời đến nhường nào vì đó là sự thật. Hãy chấp nhận điều đó!" Trong bài phát biểu với các bạn học sinh của Trường nữ sinh St Catherine ở Richmond, Virginia, chị khuyến khích các khán giả hãy can đảm đổi mới khi phát hiện ra vấn đề trong cuộc sống xung quanh.

Diễn văn ở trường St Catherine

Trường trung học St Catherine, Richmond, Virginia, Hoa Kỳ - năm 2015

Tôi đưa em gái mình đi mua chiếc áo ngực đầu tiên khi em lên 13 tuổi... Tôi vẫn nhớ mình đã hoang mang tới mức nào khi thấy mấy món đồ ở đó đều quá ư khêu gợi. Tôi nhớ rất rõ lúc em ấy bước ra khỏi phòng thay đồ với cái áo độn, đẩy cao, lại còn in họa tiết da báo và tôi chỉ muốn trùm kín em ấy lại... Ở đó không có một thứ gì phù hợp với lứa tuổi của em tôi cả, thế là, tôi đã ngộ ra: nếu không một ai có ý định may áo ngực dành riêng cho tuổi thiếu niên, thì tôi đây sẽ tự làm lấy...

Tôi lên Google tìm chỗ mua vải và kiếm nguồn hàng ở nhiều nơi khác nhau. Tôi cho hết vào giỏ và xách tới một tiệm may ở Jackson (quê tôi) và hỏi: "Dì may cho con một chiếc áo lót được không?" Dì thợ may đáp: "Con có mẫu sẵn không?" Tôi đáp: "Dạ, có!" Tôi cho dì ấy xem bản phác thảo áo lót vẽ tay nom như của học sinh lớp ba. Dì ấy cười, và đó là lần đầu tiên trong vô số lần tôi nhận ra mình hóa ra vẫn chưa biết nhiều thứ lắm...

Khi làm việc với dì thợ may, thử áo lót với em gái và bạn bè của em để xem các em thích gì và không thích gì, tôi không quên liên hệ với rất nhiều người làm trong lĩnh vực liên quan đến may mặc hoặc kinh doanh mà mình quen biết... Mặc dù nhận được một số lời khuyên hữu ích và gặp được vài người cố vấn tuyệt vời trong quá trình thực hiện, nhưng tôi cũng phải nghe rất nhiều câu kiểu như: "Cháu yêu, cô nghĩ cháu nên học hết cấp Ba trước đã rồi hẵng đi cách mạng hóa ngành công nghiệp áo ngực." Nhưng điều giật mình nhất là khi có người nói với tôi: "Nó vốn là thế mà, phải "nóng" mới bán được hàng[1], em biết Victoria's Secret không?" Nếu ai đó nói với bạn "nó vốn là thế mà", câu nói ấy nên thắp lên trong bạn ngọn lửa rằng: bạn có thể làm điều đó tốt hơn nữa. Bởi đổi mới, cải tiến chính là như thế, tận dụng những gì mình đang có và cải thiện nó, làm tốt hơn và tiếp tục tiến bước.

1. Sex sells.

KENNETH SHINOZUKA

NHÀ THIẾT KẾ KIÊM NHÀ PHÁT MINH

Tinh thần sáng tạo của Kenneth Shinozuka bắt nguồn từ việc chứng kiến những vấn đề mà "người thật, việc thật" xung quanh cậu vấp phải trong cuộc sống. Năm 6 tuổi, nghe tin một người bạn của gia đình trượt chân ngã trong phòng tắm, Kenneth bèn thiết kế một hệ thống phát hiện chuyển động trong phòng tắm có thể gửi cảnh báo đến đồng hồ đeo tay nếu chẳng may có người bị ngã; mặc dù bản thiết kế đó không được biến thành mẫu thử nhưng nó đã báo trước niềm đam mê sáng chế các giải pháp về sức khỏe và an toàn của cậu trong tương lai. Khi còn nhỏ, cậu phải chứng kiến cảnh ông mình dần mất đi khả năng tự chăm sóc bản thân vì căn bệnh Alzheimer. Điều đặc biệt đáng lo ngại khi bệnh nặng hơn là ông thường xuyên thức dậy và bỏ nhà đi lang lang vào lúc nửa đêm, sau đó không biết mình đang ở đâu và làm thế nào để về nhà. Điều này đồng nghĩa với việc những người thân chăm sóc ông sẽ phải mất ngủ hàng đêm, khiến Kenneth - khi đó mới 14 tuổi - sáng chế ra một chiếc tất cảm biến có thể báo hiệu cho người chăm sóc khi người đeo cảm biến rời giường vào lúc nửa đêm.

Nhờ phát minh đó, Kenneth được rất nhiều cơ quan báo chí cũng như Hội chợ Khoa học Google quan tâm; cậu cũng giành được giải thưởng *Scientific American* Science in Action[1] trị giá 50.000 đô la và phát biểu tại hội nghị TED năm 2017. Cậu còn điều hành công ty SafeWander, một công ty sản xuất và phân phối phát minh của mình.

Trong bài phát biểu tại Hội nghị Thượng đỉnh Nhà lãnh đạo Ideagen EU 2030[2], Kenneth nhận được giải thưởng dành cho sản phẩm làm thay đổi thế giới, đồng thời khẳng định: cậu nghĩ không hẳn phát minh của mình đáp ứng tiêu chuẩn "thay đổi thế giới". Cậu hỏi, chúng ta muốn truyền đạt điều gì khi nói "thay đổi thế giới", cậu cho rằng có lẽ tầm nhìn rộng lớn của chúng ta mâu thuẫn với những khoảnh khắc nhỏ hơn mà chính những khoảnh khắc đó gộp lại mới khiến các hành động thay đổi thế giới trở nên khả thi.

---

1. Tạm dịch: Giải Khoa học Hành động, giải thưởng dành cho dự án có hiệu quả thực tế trong việc giải quyết cá thách thức về môi trường, sức khỏe hoặc tài nguyên, do tạp chí *Scientific American* tài trợ.
2. Ideagen EU 2030 Leadership Summit.

Phát minh đơn giản của tôi là để giữ an toàn cho ông mình

Hội nghị Thượng đỉnh Nhà lãnh đạo Ideagen EU 2030, New York, Hoa Kỳ - năm 2015

"Thay đổi thế giới" có nghĩa là gì? Khi nghĩ về thay đổi thế giới, trong đầu tôi nảy ra ba điều: đầu tiên, chấm dứt đói nghèo; thứ hai, thúc đẩy hòa bình thế giới; và thứ ba, mở rộng giáo dục. Rất, rất nhiều những ý tưởng to lớn, vĩ đại…

Nhưng điều thường bị lãng quên trong câu chuyện về vấn đề đó là việc thay đổi thế giới có thể bắt đầu chỉ từ một sự kiện rất nhỏ trong đời, và từ một người mà thôi. Về phía tôi mà nói, toàn bộ cuộc hành trình của tôi bắt đầu từ ông tôi. Lớn lên bên ông, tôi và ông vô cùng gắn bó… Hồi tôi 4 tuổi, lúc hai ông cháu đang đi dạo công viên ở Nhật Bản, hát cho nhau nghe những bài hát yêu thích, và rồi đột nhiên, mặt ông bất ngờ trở nên trống rỗng. Và rồi, ông bị lạc. Tôi khi đó mới 4 tuổi nên không hiểu chuyện, tôi chỉ biết ông không nhớ ra đường về nhà… Sáu mươi phút mẹ tôi đi tìm hai ông cháu chính là những giây phút đáng sợ nhất trong cuộc đời tôi. Giây phút ông đột ngột ngừng hát đó hóa ra lại là dấu hiệu đầu tiên của căn bệnh Alzheimer.

Thời gian trôi đi, tình trạng của ông ngày càng tệ hơn và ông bắt đầu thường xuyên xuống giường vào ban đêm… và cuối cùng là ít nhất một lần mỗi đêm. Dì tôi phải thức suốt đêm để trông ông, mà có khi vẫn không ngăn được đúng lúc ông bước xuống giường… Tôi rất lo cho sức khỏe của dì cũng như sự an toàn của ông. Một đêm nọ… một đêm thức trông ông… tôi nhớ rõ mình đã nhìn thấy ông bước ra khỏi giường, và giây phút chân ông chạm xuống sàn, ấy cũng là thời điểm phát kiến nảy ra trong đầu tôi, tôi đã thấy giải pháp cho vấn đề gia đình mình đang mắc phải. Tôi nghĩ, tại sao không thử đeo một cảm biến áp suất dưới gót chân ông nhỉ? Ngay khi ông bước chân xuống sàn nhà, cảm biến áp suất sẽ phát hiện áp lực tăng lên và gửi ngay cảnh báo đến điện thoại của dì tôi, gọi dì dậy…

Có rất nhiều khó khăn xảy đến trong quá trình thực hiện, nhưng phần thưởng quý báu ở phút cuối của cuộc thử nghiệm chính là một khoảnh khắc, một khoảnh khắc đặc biệt, khi tôi hoàn thành sản phẩm mẫu của mình, lắp hết tất cả các linh kiện lại với nhau và cho ông đeo thử lần đầu tiên. Tôi vẫn nhớ lúc nửa đêm hôm ấy, cả nhà đều hồi hộp chờ xem cảm biến có hoạt động được hay không. Ông tôi lặng lẽ bước xuống giường như mọi lần… và chúng tôi nghe thấy tiếng chuông báo động yếu ớt phát ra. Chúng tôi biết cảm biến đã hoạt động…

Vào thời điểm đó, tôi cảm thấy công nghệ không chỉ có thể khiến cho cuộc sống trở nên tốt đẹp hơn, mà thực tế còn giúp cả gia đình tôi thở phào nhẹ nhõm nhờ chiếc cảm biến tôi làm. Chỉ một khoảnh khắc đó thôi đã khiến tôi thấy toàn bộ những trải nghiệm vừa qua thật vô cùng bổ ích… Tôi đã theo đuổi ý tưởng… và ngày hôm nay, tôi cho xuất xưởng các cảm biến của mình… Những khoảnh khắc quan trọng định hình nên chúng ta và định nghĩa việc "thay đổi thế giới", nếu bạn muốn nhắc tới việc ấy… thực ra rất nhỏ bé; chúng bắt đầu từ một mẩu nhỏ của dải thời gian liên tục rộng lớn… và một người trong biển người khổng lồ mà chúng ta gọi là toàn nhân loại. Phần tôi, tất cả bắt đầu từ việc một người bị lạc… Những khoảnh khắc nhỏ bé ấy đã định hình chúng ta.

**“Việc thay đổi thế giới
có thể bắt đầu
chỉ từ một sự kiện rất nhỏ
trong đời,
và từ một người mà thôi.”**

**Kenneth Shinozuka
17 tuổi**

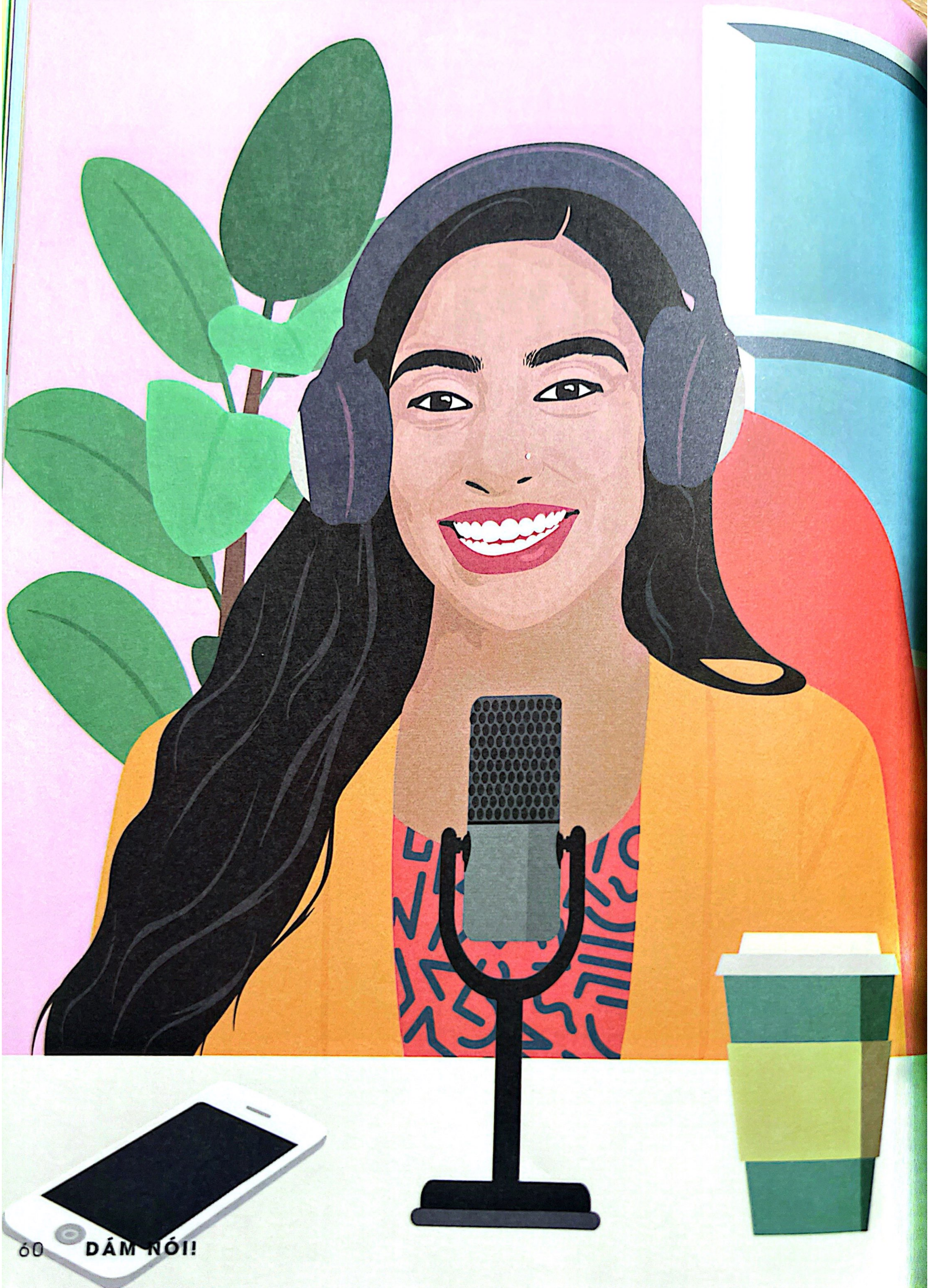

TARA SUBRAMANIAM

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ ĐỔI MỚI GIÁO DỤC

Tara Subramaniam là người đồng sáng lập tổ chức phi lợi nhuận do học sinh điều hành có tên là Student Voice[1], tổ chức này ủng hộ việc học sinh - sinh viên được trao quyền ra quyết định nhiều hơn trong trường học của mình. Khi còn học cấp Ba, chị đã cùng các học sinh khác tổ chức cuộc trò chuyện hằng tuần trên Twitter với hashtag #StuVoice. Các buổi thảo luận của Student Voice cuối cùng đã phát triển thành một trong những tọa đàm giáo dục phổ biến nhất trên Twitter, với hơn 5 triệu lượt xem và thậm chí còn có sự xuất hiện của Bộ trưởng Giáo dục Hoa Kỳ, Arne Duncan.

Buổi tọa đàm trên Twitter đó đã tạo đà cho Tara và các bạn đồng sáng lập lập ra một tổ chức có thể lắng nghe, phát công khai các đòi hỏi của học sinh sinh viên và đưa học sinh - sinh viên lên các vị trí trong ban cố vấn và được phát biểu trong các hội nghị giáo dục. Tổ chức này cũng muốn đặt ra một loạt các quyền cơ bản dành cho học sinh - sinh viên, nên đã soạn thảo một Dự luật về Quyền Học sinh - sinh viên để làm tài liệu hướng dẫn cho các hoạt động và phong trào của học sinh - sinh viên trong trường học. Sau đó, Student Voice thực hiện một chuyến thăm tới tất cả các trường trên cả nước - gồm cả những trường có hoàn cảnh khó khăn, thiếu thốn trầm trọng - và tận mắt lắng nghe những trải nghiệm của học sinh nơi đó.

Sau khi tốt nghiệp trung học và theo học tại Đại học Georgetown, Tara tiếp tục đưa Student Voice đến với những mục tiêu thậm chí còn tham vọng hơn, khi tổ chức của chị được công nhận trên các bản tin quốc gia, chị thành lập các chi hội ở các trường học trên khắp đất nước và tạo ra các nguồn lực để trao quyền cho học sinh - sinh viên được tham gia vào việc thúc đẩy sự thay đổi luật pháp của địa phương. Tổ chức này còn thúc đẩy hoạt động báo chí điều tra của học sinh - sinh viên về điều kiện trong các trường học ở Hoa Kỳ thông qua Học bổng Báo chí Tiếng nói Học đường[2]; và trước đó, tổ chức cũng đã xúc tiến các hoạt động báo chí về nhiều chủ đề khác nhau, từ việc bất bình đẳng trong tiếp cận giáo dục nghệ thuật ở trường công và trường tư cho đến vấn đề phân biệt giới tính trong thể thao ở trường trung học.

Công việc của Tara với tư cách là người đồng sáng lập và sau này là giám đốc điều hành của Student Voice bao gồm truyền bá hoạt động của tổ chức phi lợi nhuận, không chỉ cho học sinh - sinh viên mà còn cho những nhà lãnh đạo quyền lực và có ảnh hưởng trong các cơ quan có thẩm quyền. Chị đã đến Nhà Trắng phát biểu về công việc của tổ chức Student Voice trong hội nghị thượng đỉnh về tương lai giáo dục tổ chức năm 2016.

1. Tạm dịch: Tiếng nói Học đường.
2. Student Voice Journalism Fellowship.

Diễn văn tại Hội nghị Thượng đỉnh Thế hệ mới[1]

Hội nghị Thượng đỉnh Nhà Trắng Thế hệ mới, thủ đô Washington, Hoa Kỳ - năm 2016

Mùa hè trước khi lên lớp Mười một, tôi cùng ba sinh viên đại học sáng lập Student Voice - một tổ chức phi lợi nhuận do học sinh - sinh viên điều hành, mang sứ mệnh truyền cảm hứng và tiếp thêm sức mạnh cho học sinh - sinh viên có trách nhiệm với việc học của mình. Chúng tôi là tổ chức duy nhất do học sinh - sinh viên lãnh đạo, chúng tôi đưa tiếng nói của học sinh - sinh viên vào câu chuyện giáo dục toàn cầu và nỗ lực củng cố phong trào sinh viên vì một học đường bình đẳng.

... Hai năm trước, chúng tôi triển khai một chương trình tên là Dự luật về Quyền Học sinh - sinh viên, với 12 quyền. Sau khi tham khảo ý kiến của các học sinh - sinh viên trên toàn quốc, chúng tôi xác định 12 quyền đó chính là trụ cột của một nền giáo dục chất lượng và trải nghiệm học tập tích cực cho học sinh - sinh viên Hoa Kỳ. Chúng tôi lập ra bản dự luật đó nhằm mục đích làm khuôn khổ cơ bản để học sinh - sinh viên có thể xác định được những lĩnh vực nào đang được ngôi trường mình theo học thực hiện xuất sắc và điểm nào cần được trợ giúp.

Để tiếp tục xây dựng và củng cố bản dự luật nói trên, chúng tôi cũng đến thăm các trường học trong chuyến đi xuyên đất nước (National Tour) của mình. Chuyến đi đã giúp tôi mở rộng tầm mắt - và hy vọng cũng sẽ minh họa rõ nét cho những người theo dõi công việc của chúng tôi - về độ chênh lệch đáng giật mình trong hệ thống giáo dục Hoa Kỳ.

Một mặt, Giám đốc hiện trường cấp quốc gia của chúng tôi, Andrew Brennan, dành thời gian ở "Hành lang Hổ thẹn"[2] ở South Carolina, nơi có tới 132.000 học sinh của 36 trường công lập cấp quận, một số trường trong đó thiếu kinh phí đến mức học sinh không thể đến lớp - không phải vì các bạn không muốn, mà là vì lương giáo viên quá thấp, thấp đến mức không ai thấy đáng để phải lên lớp nữa. Mặt khác, một tuần sau, nhóm chúng tôi đến thăm trường High Tech High ở San Diego đầy nắng, nơi học sinh phải đi thực tập trong năm học đầu. Ở cả hai trường hợp đó, học sinh đều không lên lớp như truyền thống, nhưng lại vì những lý do cực kỳ khác biệt.

... Chúng ta phải tiếp tục đấu tranh vì một môi trường học đường tích cực và một hệ thống giáo dục hiện đại, cho đến khi những nơi như Hành lang Hổ thẹn nhận được sự giúp đỡ, kinh phí và động lực mà họ cần để có thể trông giống như trường High Tech High hơn và cho đến khi tất cả các học sinh đều có thể được hưởng sự hỗ trợ như tôi từng có ở trường trung học, chí ít cũng được một phần trong đó.

---

1. White House Next Gen Summit.
2. Corridor of Shame - biệt danh của cụm trường học dọc theo xa lộ 95, nằm ở những khu vực biệt lập nhất của bang, trở nên nổi tiếng sau khi bộ phim tài liệu cùng tên được phát sóng vào năm 2005, mô tả các điều kiện xuống cấp và học sinh ở đó không biết đọc, biết viết.

“Chúng ta phải tiếp tục đấu tranh vì một môi trường học đường tích cực và một hệ thống giáo dục hiện đại.”

Tara Subramaniam
19 tuổi

JOSHUA BROWDER

DOANH NHÂN

Joshua Browder là một doanh nhân người Mỹ gốc Anh. Anh đã xuất sắc vận dụng kỹ năng viết mã mà mình tự học ở tuổi 12 vào việc phát triển ý tưởng cho chatbot pháp lý DoNotPay. Theo như chia sẻ của anh trong một bài diễn văn vào năm 2016, động lực khiến anh bắt tay vào làm DoNotPay xuất phát từ trải nghiệm cá nhân với vé phạt đỗ xe. Joshua nhận ra mình có thể biến nỗi thất vọng thành một giải pháp hiệu quả, giúp nhiều người khác giải quyết những vấn đề gây bực bội thường gặp tương tự với cơ quan có thẩm quyền - những tình huống mà nếu nhờ luật sư tuy rất hữu ích và chỉ cần làm những việc đơn giản nhưng lại rất tốn kém. Joshua nhận thấy mình có thể giúp mọi người tiết kiệm tiền và trợ giúp pháp lý cho họ bằng cách đưa ra lời khuyên tự động để giải đáp các câu hỏi pháp lý phổ biến.

Chatbot DoNotPay nhanh chóng trở nên phổ biến với hơn 86.000 người sử dụng. Joshua nhận thấy trợ giúp pháp lý tự động còn có thể sử dụng ở những lĩnh vực khác ngoài vé phạt đỗ xe. Sau khi chứng kiến sự thành công của chatbot trong lĩnh vực này, anh hướng sự chú ý sang các yêu cầu bồi thường cho những chuyến bay bị hoãn và hủy. Anh được vinh danh là một trong 30 gương mặt xuất sắc dưới 30 tuổi do Forbes bình chọn vào năm 2016. Năm 2019, anh tiếp tục ra mắt ứng dụng mới tên là *Free Trial Surfing*, giúp người sử dụng hủy các bản dùng thử miễn phí trước khi vô tình bị tính phí cho hàng hóa hoặc dịch vụ mà người ta không muốn hoặc không cần nữa khi thời gian dùng thử kết thúc.

Liệu trợ lý ảo có thay thế luật sư?

O'Reilly Next: Economy, San Francisco, California, Hoa Kỳ - năm 2016

Hồi 18 tuổi... tôi bị nhận vô số vé phạt vì lỗi đỗ xe sai quy định. Cha mẹ tôi "phát rồ" khi tôi bị phạt đến lần thứ tư. Họ bảo tôi phải tự lo mà trả tiền phạt cho mình đi. Nhưng vấn đề là, tôi làm gì có tiền mà thuê luật sư hay trả tiền phạt, nên bấy giờ, tôi cố tìm cách để vô hiệu hóa vé phạt. Tôi đã cày tới hàng trăm trang tài liệu hết sức khó hiểu của chính quyền để lọc ra những lý do hàng đầu khiến vé phạt bị hủy. Sau một số thành công ban đầu, không bao lâu sau, cả gia đình và bạn bè đều tới nhờ tôi giúp.

... Nhưng mọi chuyện nhanh chóng trở nên rõ ràng: thay vì giúp đỡ từng người một, tôi nên tạo ra một loại hệ thống tự động nào đó để có thể giúp đỡ được nhiều người cùng lúc. Khi hỏi ý kiến của một số luật sư ở London về ý tưởng robot luật sư, một số người quả là có lịch sự hơn những người khác, nhưng ai cũng nói ý tưởng đó thật ngớ ngẩn và sẽ không bao giờ thực hiện được.

... Tin rằng đây là một dự án phụ thú vị, tôi vẫn quyết định tạo ra nó và đặt tên cho bot là DoNotPay. Đầu tiên, nó hỏi người dùng một số câu về vé phạt để tìm ra biện pháp bảo vệ pháp lý, chẳng hạn như có phải bãi đậu xe quá nhỏ không. Sau đó, nó yêu cầu người dùng trả lời chi tiết hơn và đưa những chi tiết đó vào một tài liệu có cơ sở pháp lý vững chắc, hoàn chỉnh, có thể gửi luôn đến cơ quan có thẩm quyền. Khi tạo ra ứng dụng đó, vốn dĩ tôi chỉ muốn gây ấn tượng với mấy người bạn của mình, tôi không bao giờ tưởng tượng nổi: chỉ sáu tháng sau, DoNotPay lại gây bão trong giới pháp luật. Chỉ trong vòng chưa đầy một năm, nó đã kháng cáo thành công hơn 180.000 vé phạt, tiết kiệm cho người lái xe ước tính khoảng 5 triệu đô... Tất cả những điều đó đã khiến tôi nhận ra ý tưởng sử dụng bot để giúp mọi người giải quyết các vấn đề pháp lý tự động không chỉ gói gọn ở những tấm vé phạt đỗ xe nữa.

KRTIN NITHIYANANDAM

NHÀ KHOA HỌC KIÊM NHÀ PHÁT MINH

Lòng quan tâm của Krtin Nithiyanandam với khoa học và nghiên cứu ngày một lớn hơn khi cậu bị chấn thương và không thể chơi thể thao được nữa; cậu dành khoảng thời gian rảnh rỗi mới có đó của mình cho các dự án nghiên cứu độc lập. Một dự án trong đó liên quan đến xét nghiệm chẩn đoán Alzheimer khởi phát sớm. Ở tuổi 15, cậu tham gia thi Hội chợ Khoa học Google 2015, và đã giành được giải thưởng trị giá 25.000 đô la cho cải tiến của mình.

Trên toàn cầu, có khoảng 50 triệu người được chẩn đoán mắc chứng mất trí nhớ; các nhà nghiên cứu tin rằng bệnh Alzheimer có thể chiếm từ 60 đến 70% trong các trường hợp đó. Viễn cảnh mất trí nhớ có thể gây ảnh hưởng đến khả năng thực hiện các việc cơ bản, khả năng sống độc lập hay thậm chí là khả năng nhớ được những người thân yêu quả thật vô cùng đáng sợ, và câu chuyện còn đáng sợ hơn nữa khi bệnh này không có cách điều trị. Bệnh Alzheimer nổi tiếng là khó phát hiện và khó điều trị vì cùng một nguyên nhân. Đó là do hàng rào máu não, một rào cản bán thấm ngăn cách não với các chất lạ, hormone và chất dẫn truyền thần kinh ở các phần còn lại trong cơ thể. Krtin đã phát triển một phức hợp kháng thể mới có thể liên kết với một số nhóm protein gây ngộ độc thần kinh - một dấu hiệu rất sớm cho thấy sự xuất hiện của bệnh Alzheimer, tìm ra cách cho phức hợp này vượt qua hàng rào máu não và sử dụng chúng để phát hiện căn bệnh quái ác này.

Nhờ công trình tuyệt vời đó, tuần báo *The Observer* đã gọi Krtin là "Ngôi sao đang lên của khoa học", tạp chí *TIME* đưa cậu vào danh sách 30 thanh thiếu niên có ảnh hưởng nhất năm 2017 và cậu đã nhận được lời mời phát biểu về nghiên cứu của mình ở những cơ quan uy tín như Hiệp hội Y học Hoàng gia. Ở tuổi 16, Krtin được vinh dự phát biểu tại Hội nghị Thế hệ mới WIRED, chia sẻ về câu chuyện nghiên cứu khoa học của mình và khuyến khích những bạn trẻ khác chia sẻ ý tưởng của họ với thế giới.

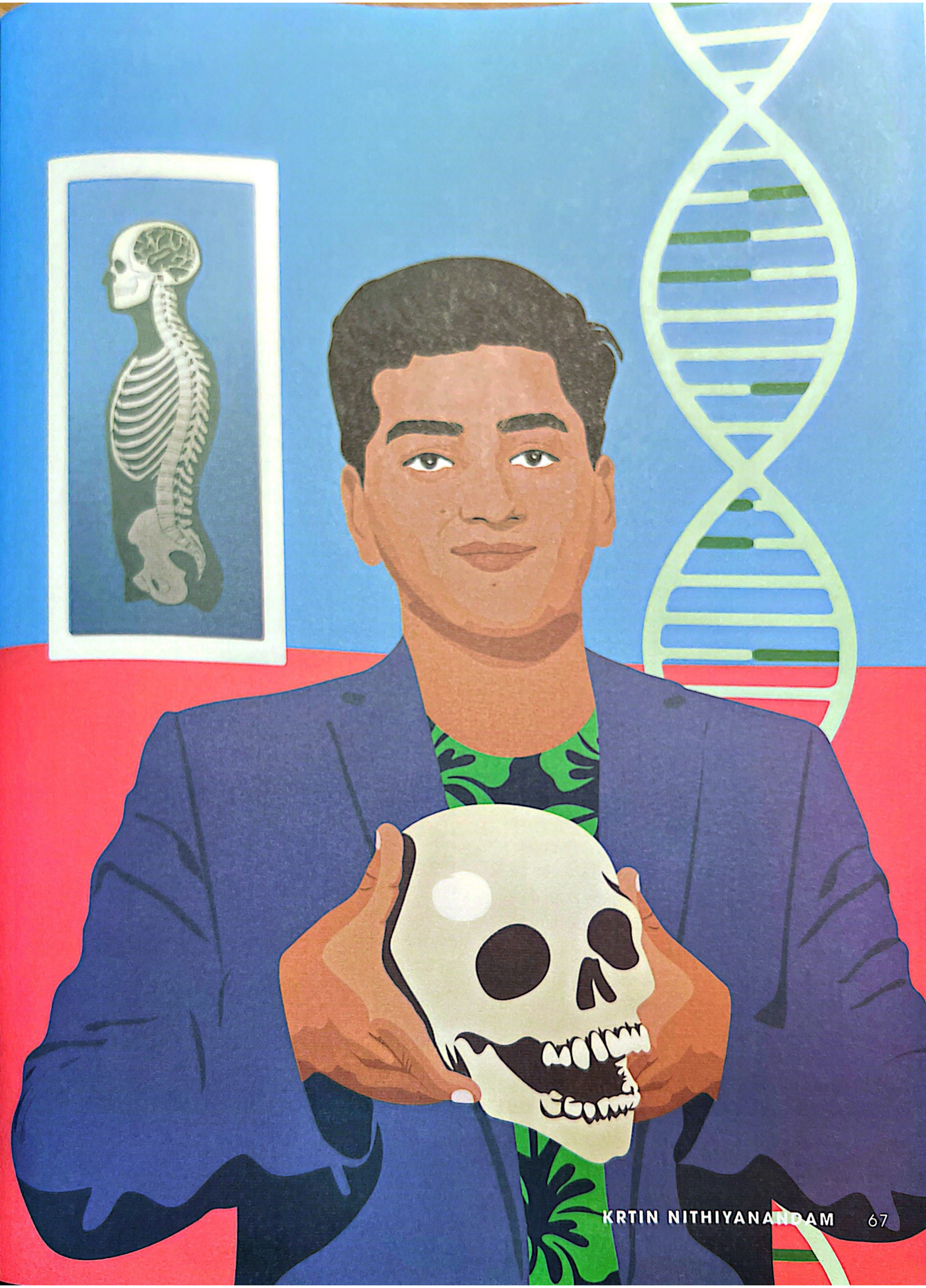

Khoa học không nói chuyện tuổi tác mà nói chuyện ý tưởng

Hội nghị Thế hệ mới WIRED, London, Vương quốc Anh - năm 2016

Tôi mới bắt đầu nghiên cứu cách đây vài năm, khi tôi bị gãy xương chậu... Trước đó, tôi thường chơi bóng quần ba hay bốn ngày một tuần. Tôi thấy khó chịu vô cùng khi mình không thể chơi bóng được nữa, nhưng như vậy cũng có nghĩa tôi có thể dùng toàn bộ quỹ thời gian rảnh rỗi đó để khám phá những điều mà trước đây mình không có cơ hội được làm. Khoa học và nghiên cứu là một trong số đó.

... Dự án nghiên cứu đầu tiên trong đời tôi là về Liệu pháp thải sắt[1] - một phương pháp điều trị ngộ độc kim loại, nhưng nó có rất nhiều tác dụng phụ nên không được sử dụng để điều trị các bệnh khác. Dự án đầu tiên ấy của tôi hoàn toàn không hề phức tạp - tại sao các chất trợ phức (chelating agent) lại gây ra những tác dụng phụ đó, với hy vọng giúp các nhà nghiên cứu phát triển các chất trợ phức tốt hơn trong tương lai, để có thể sử dụng chúng trong việc điều trị các bệnh khác như bệnh Alzheimer và bệnh ung thư...

Sau đó, tôi muốn tìm hiểu về bệnh Alzheimer... Bệnh Alzheimer gây ảnh hưởng đến hơn 47 triệu người trên toàn thế giới và gây thiệt hại cho xã hội tới 604 tỷ đô la, tính riêng vào năm 2010. Căn bệnh này nổi tiếng vì không có loại thuốc nào có thể ngăn chặn hoặc làm chậm sự tiến triển của nó và chỉ có 45% bệnh nhân được phát hiện bệnh khi còn sống. 55% còn lại là khám nghiệm tử thi hoặc không được chẩn đoán. Chẩn đoán sớm là việc làm cần thiết để đảm bảo cho bệnh nhân có tiên lượng tốt hơn.

Tôi muốn tìm cách để có thể phát hiện được căn bệnh này sớm hơn. Tôi đã nghiên cứu một họ protein được gọi là họ beta amyloid... Cụ thể là các oligome, có nồng độ cao hơn đáng kể trong não của bệnh nhân Alzheimer. Chúng tôi tin rằng chúng là dạng beta amyloid độc hại nhất, nhưng chúng cũng xuất hiện ở bệnh nhân từ một thập kỷ trước khi các triệu chứng đầu tiên bắt đầu biểu hiện. Vì vậy, nếu nhắm vào loại protein này, ta sẽ có một khởi đầu hết sức thuận lợi trong việc đảm bảo bệnh nhân được chẩn đoán chính xác và có tiên lượng tốt... Tôi đã phát triển được một kháng thể... đặc hiệu hơn các kháng thể hiện có... Kháng thể quá lớn nên không vượt qua được hàng rào máu não. Để khắc phục trở ngại này, tôi sử dụng một phương pháp gọi là xuyên bào qua trung gian thụ thể[2]... bằng cách đó, phức hợp kháng thể có thể xâm nhập vào não...

Điều dễ khiến người ta nản lòng nhất trong nghiên cứu này không nằm ở lý thuyết hay quá trình thử nghiệm thực tế, mà nằm ở ngay bước khởi đầu. Tôi đã gửi email tới 54 phòng thí nghiệm khác nhau và chỉ nhận được một phản hồi tích cực, và khi đó cũng đã là ba tháng sau lần đầu tiên tôi gửi email cho họ... Tôi có thể hiểu vì sao người ta lại phản ứng như thế; bỗng dưng nhận được email xin dùng các hóa chất độc hại và thiết bị đắt tiền của một cậu nhóc 15 tuổi lạ hoắc - ai mà thoải mái được kia chứ... Nhưng tôi nghĩ, trong khoa học, ta không nói chuyện tuổi tác mà nói chuyện ý tưởng cơ! Chỉ cần bạn có ý tưởng, bạn chắc chắn sẽ có chuyện để làm... Thế giới có khoảng 1,2 tỷ thanh thiếu niên từ 10 đến 19 tuổi; 1,2 tỷ bộ óc đó đầy tiềm năng và những ý tưởng có thể thay đổi thế giới. Rất nhiều ý tưởng vẫn chỉ dừng lại ở ý tưởng đơn thuần, bởi vì đa phần chúng ta không làm gì để theo đuổi chúng cả. Nhưng trong một thế giới kết nối chặt chẽ và phụ thuộc lẫn nhau như hiện nay, chúng ta không thể tiếp tục viện cái lý do cũ rích rằng ta không đủ lực, không có tài nguyên để thực hiện, chúng ta chỉ cần bước ra và nắm lấy chúng.

---

1. Chelation therapy: còn gọi là liệu pháp Chelation, là phương pháp loại bỏ độc tố và kim loại nặng ra khỏi cơ thể.
2. Receptor mediated transcytosis.

“Rất nhiều ý tưởng vẫn chỉ dừng lại ở ý tưởng đơn thuần, bởi vì đa phần chúng ta không làm gì để theo đuổi chúng.”

Krtin Nithiyanandam
16 tuổi

ISHITA KATYAL

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ QUYỀN LỢI CỦA THANH THIẾU NIÊN

Ishita Katyal quê ở Pune, Ấn Độ, tin rằng tuổi tác không nên là rào cản ngăn trở bất cứ ai đạt được ước mơ của mình. Cô bé khuyến khích khán giả trưởng thành thay vì hỏi con trẻ: "Lớn lên, con muốn làm gì?" nên chuyển sang hỏi các bạn nhỏ có thể làm được gì ngay lúc này và ủng hộ nguyện vọng của họ.

Khi mới lên 8, em đã viết được một cuốn sách dành cho trẻ em, có tựa đề *Nhật ký của Simran*, với nhân vật chính là một bé gái 8 tuổi và kể lại những khoảnh khắc vui buồn, hài hước của cô bé nọ. Lúc lên 10, em trở thành diễn giả trong một sự kiện TEDx[1], tổ chức ở Bhilwara, Ấn Độ, với chủ đề "Vì sao bạn không phải đợi đến khi lớn". Em cũng là người tổ chức sự kiện TEDx ở trường mình học, là nhà tổ chức sự kiện TEDx Youth trẻ tuổi nhất châu Á, kiêm diễn giả nổi tiếng, từng được phát biểu trong nhiều sự kiện đáng chú ý như TED Youth, tổ chức ở thành phố New York, cùng các sự kiện TEDx khác và hội thảo giáo dục như Ngày hội Mind Mingle dành cho các nhà giáo dục ở Ahmedabad, Ấn Độ.

Ishita kêu gọi mọi người tập trung vào hiện tại nhằm giúp học sinh phát huy hết tiềm năng của mình; thay vì luôn nhắm tới tương lai, em chỉ ra rằng các nhà giáo đã có thể thấy được khả năng của học sinh qua những hành động của các em ở hiện tại.

Sống trong hiện tại để xây dựng một tương lai tốt đẹp hơn

Ngày hội Mind Mingle, Ahmedabad, Ấn Độ - năm 2016

Khi làm nhiều việc để có được một cuộc sống và sự nghiệp vui vẻ, đôi khi chúng ta quên mất hiện tại. Chúng ta quên mất thời điểm ở ngay lúc này... Điều đó làm em nhớ đến một cuộc phỏng vấn... Đức Đạt Lai Lạt Ma. Người phỏng vấn hỏi Đức Đạt Lai Lạt Ma: "Ngài cho rằng ai hay cái gì là kỳ lạ nhất, khác thường nhất hay lạ lùng nhất trong vũ trụ này?" Ngài đáp: "Ấy là con người." Người phỏng vấn ngạc nhiên, hỏi: "Tại sao?" Đức Đạt Lai Lạt Ma giảng giải, câu trả lời là con người vì con người hy sinh sức khỏe của mình để kiếm tiền, sau đó lại hy sinh tiền bạc để phục hồi sức khỏe, và rồi, người ta lo lắng và băn khoăn về tương lai nhiều đến mức chẳng hề vui hưởng được hiện tại. Kết quả: Con người ta không sống ở hiện tại, cũng chẳng sống ở tương lai. Anh ta sống như thể mình sẽ không bao giờ chết, và anh ta chết mà chưa bao giờ thực sự sống.

Em chỉ là một thiếu nhi và em không có giải pháp cho tất cả mọi việc. Nhưng em muốn mọi người hiểu, và anh chị đây cũng không phải là ngoại lệ. Em nói vậy không phải để xúc phạm ai, mà chỉ để quý vị khán giả nhận ra rằng tương lai chúng ta đang xây dựng - bằng những việc chúng ta đang làm ở hiện tại - đối với em, có vẻ không mấy tốt đẹp... Lần tới, khi trò chuyện với một thiếu nhi như em, thay vì hỏi chúng em lớn lên muốn làm gì, xin hãy hỏi bây giờ chúng em muốn làm gì. Em nghĩ các nhà giáo dục đóng một vai trò rất lớn trong cuộc đời một học sinh hay một đứa trẻ. Mục đích của giáo dục là hình thành nên trí tuệ chứ không phải sự nghiệp. Em nghĩ, khi các nhà giáo dục có thể đặt câu hỏi "Bây giờ, các bạn muốn làm gì?" với tất cả mọi người, thế giới ắt có thể thay đổi. Câu hỏi "Lớn lên, em muốn làm gì?" vốn dĩ có một vấn đề: Nó làm giảm những gì một người trẻ có thể làm được ở hiện tại. Nó khuyến khích thiếu niên nhi - đồng đợi đến một lúc nào đó trong tương lai để làm những gì các bạn muốn làm ngay hôm nay. *Sao lại phải như thế?...* Chúng ta cần phải thành thật với chính mình.

1. Sự kiện nhằm thúc đẩy đối thoại và kết nối cộng đồng do tổ chức TED cấp phép.

HADIQA BASHIR

NHÀ HOẠT ĐỘNG CHỐNG NẠN TẢO HÔN

Hadiqa Bashir, nhà hoạt động người Pakistan, không ngừng nâng cao nhận thức trong cộng đồng xung quanh mình - và cả trên toàn thế giới - về những hậu quả tiêu cực của nạn tảo hôn. Bản thân Hadiqa cũng từng bị bà nội ép lấy chồng từ năm 11 tuổi, cô chỉ thoát được điều này trong gang tấc nhờ người cậu đáng mến của mình - nhà hoạt động nhân quyền Erfaan Hussein Babak - giúp đỡ. Bà của cô rất tức giận và mối bất đồng ấy khiến họ không nhìn mặt nhau suốt nhiều tháng liền, nhưng điều đó không ngăn được Hadiqa tiếp tục hành động: Tích cực vận động để không bạn gái nào phải trải qua tình huống như vậy nữa.

Hadiqa quyết định tới từng nhà trong xóm để khuyên các gia đình dừng lại để suy nghĩ thật kĩ, trước khi đem gả con gái đi. Năm 14 tuổi, với sự giúp đỡ của cậu mình, cô thành lập một tổ chức mang tên Girls United for Human Rights[1]. Tổ chức hoạt động với sứ mệnh cứu thoát hàng trăm cô gái khỏi bị tước mất tương lai vì tảo hôn, bằng cách hỗ trợ họ đến trường. Đây là một công cuộc đầy thử thách, vì Hadiqa phải đấu tranh chống lại những chuẩn mực đã ăn sâu bám rễ vào tư tưởng của người dân trong một xã hội gia trưởng, biến nạn tảo hôn thành điều có vẻ như hoàn toàn chấp nhận được, thậm chí còn là điều đáng mong đợi. Một số người xung quanh còn đem kinh Koran ra làm dẫn chứng, hòng ngụy biện rằng tảo hôn cũng được đức tin Hồi giáo chấp nhận. Hadiqa không đồng ý, cô chỉ ra những đoạn cấm ép buộc phụ nữ kết hôn trái với ý muốn của họ. Đối nghịch với chế độ phụ hệ và cách diễn giải tôn giáo của người khác là điều cực kỳ khó khăn, và dĩ nhiên, gây rất nhiều tranh cãi, mặc dù thay đổi suy nghĩ của mọi người xung quanh xem chừng là một cuộc chiến gian nguy, Hadiqa cũng nhận nhiều lời tán dương và động viên từ những người ủng hộ trên khắp thế giới. Năm 2015, cô trở thành người trẻ tuổi nhất đạt Giải thưởng Nhân đạo Muhammad Ali vào năm 2015.

Hadiqa phát biểu trong bài diễn văn năm 2016 của mình: "Tôi tin rằng giải thưởng lớn nhất sẽ là một sự thay đổi thực thụ được diễn ra trong thực tế và mọi bạn gái đồng trang lứa với tôi đều được đến trường, thay vì bị ép lấy chồng. Ảnh hưởng của bạn đối với người khác chính là điều có giá trị nhất. Hãy tin vào chính mình. Một người, với niềm tin vững chắc, có thể mang lại những thay đổi thực thụ."

1. Tạm dịch: Thiếu nữ đoàn kết vì nhân quyền.

HADIQA BASHIR

NHÀ HOẠT ĐỘNG CHỐNG NẠN TẢO HÔN

Hadiqa Bashir, nhà hoạt động người Pakistan, không ngừng nâng cao nhận thức trong cộng đồng xung quanh mình - và cả trên toàn thế giới - về những hậu quả tiêu cực của nạn tảo hôn. Bản thân Hadiqa cũng từng bị bà nội ép lấy chồng từ năm 11 tuổi, cô chỉ thoát được điều này trong gang tấc nhờ người cậu đáng mến của mình - nhà hoạt động nhân quyền Erfaan Hussein Babak - giúp đỡ. Bà của cô rất tức giận và mối bất đồng ấy khiến họ không nhìn mặt nhau suốt nhiều tháng liền, nhưng điều đó không ngăn được Hadiqa tiếp tục hành động: Tích cực vận động để không bạn gái nào phải trải qua tình huống như vậy nữa.

Hadiqa quyết định tới từng nhà trong xóm để khuyên các gia đình dừng lại để suy nghĩ thật kĩ, trước khi đem gả con gái đi. Năm 14 tuổi, với sự giúp đỡ của cậu mình, cô thành lập một tổ chức mang tên Girls United for Human Rights[1]. Tổ chức hoạt động với sứ mệnh cứu thoát hàng trăm cô gái khỏi bị tước mất tương lai vì tảo hôn, bằng cách hỗ trợ họ đến trường. Đây là một công cuộc đầy thử thách, vì Hadiqa phải đấu tranh chống lại những chuẩn mực đã ăn sâu bám rễ vào tư tưởng của người dân trong một xã hội gia trưởng, biến nạn tảo hôn thành điều có vẻ như hoàn toàn chấp nhận được, thậm chí còn là điều đáng mong đợi. Một số người xung quanh còn đem kinh Koran ra làm dẫn chứng, hòng ngụy biện rằng tảo hôn cũng được đức tin Hồi giáo chấp nhận. Hadiqa không đồng ý, cô chỉ ra những đoạn cấm ép buộc phụ nữ kết hôn trái với ý muốn của họ. Đối nghịch với chế độ phụ hệ và cách diễn giải tôn giáo của người khác là điều cực kỳ khó khăn, và dĩ nhiên, gây rất nhiều tranh cãi, mặc dù thay đổi suy nghĩ của mọi người xung quanh xem chừng là một cuộc chiến gian nguy, Hadiqa cũng nhận nhiều lời tán dương và động viên từ những người ủng hộ trên khắp thế giới. Năm 2015, cô trở thành người trẻ tuổi nhất đạt Giải thưởng Nhân đạo Muhammad Ali vào năm 2015.

Hadiqa phát biểu trong bài diễn văn năm 2016 của mình: "Tôi tin rằng giải thưởng lớn nhất sẽ là một sự thay đổi thực thụ được diễn ra trong thực tế và mọi bạn gái đồng trang lứa với tôi đều được đến trường, thay vì bị ép lấy chồng. Ảnh hưởng của bạn đối với người khác chính là điều có giá trị nhất. Hãy tin vào chính mình. Một người, với niềm tin vững chắc, có thể mang lại những thay đổi thực thụ."

---

1. Tạm dịch: Thiếu nữ đoàn kết vì nhân quyền.

Tảo hôn và cưỡng ép kết hôn

Hội nghị Thanh niên Toàn quốc, Hồ Buena Vista, Florida, Hoa Kỳ - năm 2016

Ở chỗ tôi, chúng tôi có truyền thống cho các bé gái chơi búp bê... và làm đám cưới với búp bê bằng một buổi lễ nho nhỏ. Hồi tôi 7 tuổi, một người bạn nói với tôi rằng bạn ấy sắp làm đám cưới. Nghĩ đến chuyện ăn mừng và được mặc quần áo đẹp, lũ trẻ chúng tôi ai cũng phấn khích lắm. Lúc đó, chúng tôi còn quá nhỏ nên không hiểu được vấn đề. Đối với chúng tôi, đó chỉ là một đám cưới búp bê ngoài đời thật mà thôi...

Một ngày nọ, chúng tôi tổ chức tiệc mừng cho bạn ấy ở trường. Bạn ấy đến dự nhưng trông rất xanh xao và suy sụp. Chúng tôi nhìn thấy những vết thương trên tay bạn và hỏi chuyện gì đã xảy ra. Bạn òa lên khóc và kể với chúng tôi rằng chồng bạn đã lấy dây sắt quất vào người bạn. Chúng tôi sững sờ... Bạn của tôi mới có 8 tuổi...

Gương mặt của bạn tôi khi đó đã ám ảnh tôi suốt nhiều tháng liền. Thế rồi, khi tôi lên 11 tuổi, người ta gửi lời cầu hôn đến nhà tôi... Bà tôi bảo cha tôi mau đồng ý... Cha tôi cũng có vẻ hài lòng. Tôi bắt đầu khóc. Tôi không thể tin cha mình, người vốn luôn ủng hộ việc học hành của tôi, lại sẵn sàng cho tôi đi lấy chồng ở tuổi này. Tôi chạy đến chỗ cậu của mình và nói hết mọi chuyện... Cậu kể cho tôi nghe những quy định của pháp luật về hành vi tảo hôn. Tôi đã gan dạ nói thẳng với cha và bà rằng tôi sẽ đệ đơn lên tòa án vì hành vi tảo hôn... Cậu tôi ủng hộ tôi và nói với gia đình tôi rằng tảo hôn là một tội ác. Chỉ đến lúc đó, gia đình tôi mới nhận thức được rằng việc họ đang làm là sai trái. Bước đi táo bạo ấy đã thay đổi toàn bộ cuộc đời tôi.

... Tôi nghĩ tới việc học của mình. Tôi chưa bao giờ muốn sống như một nô lệ và bị đánh đập như thú vật. Tất cả những việc đã xảy ra buộc tôi phải nghĩ tới viễn cảnh một ngày nào đó, khi mình nằm thoi thóp trên giường bệnh, đứng xung quanh là bóng ma của những ý tưởng, ước mơ, khả năng mà đời đã ban tặng cho tôi. Nếu vì một lý do bất kỳ nào đó mà tôi không bắt tay vào thực hiện những ý tưởng kia - không bao giờ theo đuổi những ước mơ của mình, không bao giờ sử dụng kỹ năng lãnh đạo, không bao giờ dùng đến tiếng nói của mình - thì chúng sẽ chầu chực xung quanh giường tôi... với cặp mắt trợn trừng đầy giận dữ, nói: "Chúng tôi đã đến với cô, và chỉ cô mới có thể cho chúng tôi sự sống, nhưng bây giờ chúng tôi phải chết theo cô mãi mãi ư?" Tôi chưa bao giờ sẵn sàng để những câu hỏi đó theo ám suốt đời.

... Tôi tự hỏi, mình có thể đóng vai trò gì, có thể làm gì và mình nên hành động như thế nào để mang lại sự thay đổi cho các bạn gái? Tôi tin vào chính mình, hạ quyết tâm chiến đấu và tuyên truyền giáo dục để nâng cao nhận thức về hành động tàn nhẫn này. Tôi áp dụng chiến lược đa hướng nhằm nâng cao nhận thức cộng đồng về vấn nạn tảo hôn và cưỡng ép kết hôn bằng cách đến từng nhà, nói với các ông bà, cha mẹ, cô chú về tác hại của tảo hôn và cưỡng ép kết hôn đối với sức khỏe sinh sản cũng như tinh thần của các bé gái, về thiếu hụt trong kinh tế và giáo dục. Giờ đây, tôi gặp gỡ các nhà lập pháp và thuyết phục họ lên tiếng kèm theo các điều luật có lợi cho trẻ em gái.

“Bước đi táo bạo ấy đã thay đổi toàn bộ cuộc đời tôi.”

Hadiqa Bashir
14 tuổi

SCHUYLER BAILAR

VẬN ĐỘNG VIÊN BƠI LỘI KIÊM NHÀ ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN LỢI CỦA NGƯỜI CHUYỂN GIỚI

Schuyler Bailar là vận động viên bơi lội có tinh thần thi đấu rất cao của Đại học Harvard. Schuyle mang giới tính nữ khi sinh ra đời, "em bé nước" lớn lên cùng với nước, học bơi cùng lúc với học đi và thi đấu bơi lội từ năm 4 tuổi.

Sau khi bị bắt nạt ở trường tiểu học và trung học vì không thích nghi được với những mong đợi thường thấy về giới tính, Schuyler cố hết sức để hòa nhập với môi trường trung học, đồng thời luôn đạt điểm cao và lập kỷ lục quốc gia về bơi lội, khiến huấn luyện viên đội tuyển bơi nữ của trường Harvard chú ý và anh đã giành được một suất trong đội tuyển.

Nhìn bề ngoài, Schuyler thành công là thế, nhưng đằng sau cánh cửa, anh phải vật lộn với chứng bệnh tâm lý và tự ngược đãi bản thân, khiến anh phải nghỉ học một năm để chữa bệnh. Đó là thời điểm anh công khai mình là người chuyển giới, anh cũng thổ lộ điều đó với huấn luyện viên đội tuyển nữ của trường. Trong bài phát biểu tại một sự kiện do *The Economist* tổ chức, Schuyler kể lại câu chuyện về việc quyết định có nên thi đấu cho đội tuyển nam sau khi chuyển đổi hay không. Anh chia sẻ hành trình cá nhân của bản thân để giúp những người trẻ thấy được rằng họ không cần phải hy sinh bản dạng để thành công trong môn thể thao mình yêu thích.

Cuộc hành trình của tôi - *The Economist's Voice*

Trích từ sự kiện Frontlines, London, Vương quốc Anh - năm 2017

Khi ngồi trong văn phòng của huấn luyện viên đội tuyển nữ Harvard và cô nói với tôi rằng tôi được quyền lựa chọn thi đấu cho đội nam hoặc nữ... tôi đã bật khóc nức nở. Đó không phải là những giọt nước mắt nhẹ nhõm, hạnh phúc hay phấn khích. Tôi đã rất sợ... Bởi vì giờ đây, tôi phải lựa chọn giữa hai đội. Ở mặt giới nữ, tôi đã bỏ ra rất nhiều công sức - hy vọng phá kỷ lục của Harvard, giành chức vô địch quốc gia, có thể tham dự Olympic - đó là tất cả những gì tôi đã dành cả cuộc đời để thực hiện. Và mặt khác, tôi có thể được hạnh phúc, bắt đầu lại từ đầu với tư cách là một vận động viên nam và cống hiến cho một thứ gì đó... hoàn toàn mới... Cô huấn luyện viên nói: "Schuyler, em đang đứng trên rìa vách đá. Em thật ra đã thắt dây an toàn xong rồi, dù em không nhận ra. Em chỉ cần nhảy thôi. Em phải liều mới được." Tôi trả lời email của cô: "Em nghĩ em sẽ nhảy." Và tôi đã làm đúng như vậy.

Tôi vẫn nhớ lần đầu tiên thi đấu với tư cách vận động viên nam, tôi đứng hát quốc ca trước trận đấu... Tay tôi đặt lên ngực trái, và tôi chợt nhận ra dưới bàn tay mình không còn quai áo nữa. Tôi vẫn luôn đặt một ngón tay lên quai áo của bộ đồng phục thi đấu, còn bây giờ, trên người tôi chỉ có chiếc quần bơi thể thao của nam giới. Vào khoảnh khắc đó, tôi nhận ra mọi thứ giờ đã khác, vì đó là lần đầu tiên trong đời tôi được thi đấu dưới bản dạng thật của mình. Hoàn toàn không bị kìm nén, chỉ có tôi với chính tôi. Cảm giác đó thực sự khó tin.

Đó là lý do tại sao tôi rất thích chia sẻ câu chuyện của mình tới nhiều người... bởi khi còn nhỏ, tôi không có tấm gương hay vận động viên LGBTQ nào để noi theo và nhủ thầm rằng "Mình có thể là chính mình" cả... Thế nên, tôi chia sẻ câu chuyện của mình (không phải tôi với tư cách Schuyler mà với tư cách một vận động viên chuyển giới) vì tôi muốn mọi người biết rằng ai cũng có thể làm điều mình yêu thích và được là chính mình.

TROYE SIVAN

CA SĨ - NHẠC SĨ, DIỄN VIÊN KIÊM NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ QUYỀN LỢI CỦA CỘNG ĐỒNG LGBTQ+

Troye Sivan, ca sĩ, nhạc sĩ nhạc pop kiêm diễn viên người Úc gốc Nam Phi, nổi tiếng quốc tế với nhiều ca khúc ăn khách; đĩa đơn *Youth* của anh đứng thứ 23 trên Billboard Hot 100 - bảng xếp hạng tiêu chuẩn của ngành công nghiệp âm nhạc Hoa Kỳ - và album *Bloom* ra mắt năm 2018 của anh đứng thứ 4 trên Billboard 200. Ngoài bảng thành tích âm nhạc phong phú, Troye còn tham gia diễn xuất. Anh từng góp mặt trong các bộ phim như *X-Men Origins: Wolverine* và *Boy Erased*.

Troye công khai mình đồng tính với hàng triệu người hâm mộ qua một vlog đăng trên kênh YouTube cá nhân vào năm 2013, khi mới 18 tuổi; kể từ đó, anh thường xuyên lên tiếng về tầm quan trọng và ý nghĩa sự hiện diện của những người có giới tính khác biệt. Trong một cuộc phỏng vấn trên *Kitchener Post*, anh nói: "Là một người đồng tính, tôi thường nhớ rất rõ những lần ít ỏi bắt gặp các mối quan hệ LGBTQ trên TV hay trong các video ca nhạc. Tôi nhìn thấy cơ hội để thử và thay đổi." Troye công khai đấu tranh chống lại việc kỳ thị người đồng tính trong nội bộ ngành, tuyên truyền nâng cao nhận thức về vấn đề vô gia cư trong giới trẻ LGBTQ (40% thanh niên vô gia cư ở Hoa Kỳ được xác định là LGBTQ), "giải ảo" những quan niệm sai lầm về HIV/AIDS và quảng bá cho cộng đồng LGBTQ trong các video âm nhạc của mình.

Nhận được nhiều lời khen ngợi cho hoạt động tích cực của mình, Troye nhanh chóng sử dụng nền tảng đạt được để chỉ ra tính phức tạp của quyền lực và đặc quyền, và nhấn mạnh những người ít nổi tiếng hơn cũng cần được chú ý hơn nữa. Trong một cuộc phỏng vấn với ấn phẩm *Another Man*, anh cho biết: "Tôi xuất thân từ một gia đình da trắng trung lưu ở Úc, và mọi ước mơ của tôi đã trở thành hiện thực ở tuổi 22. Tôi được công khai mình là ai một cách hết sức dễ dàng... nhưng trước hết, vẫn còn có rất nhiều người khác cần được lắng nghe." Khi tổ chức phi lợi nhuận của Hoa Kỳ GLAAD - một tổ chức ủng hộ cộng đồng LGBTQ trên các phương tiện truyền thông - trao giải Stephen F Kolzak cho anh, Troye liền tận dụng cơ hội này để quảng bá tên tuổi cùng công việc mà nhiều nhà hoạt động khác đi trước anh đã và đang làm.

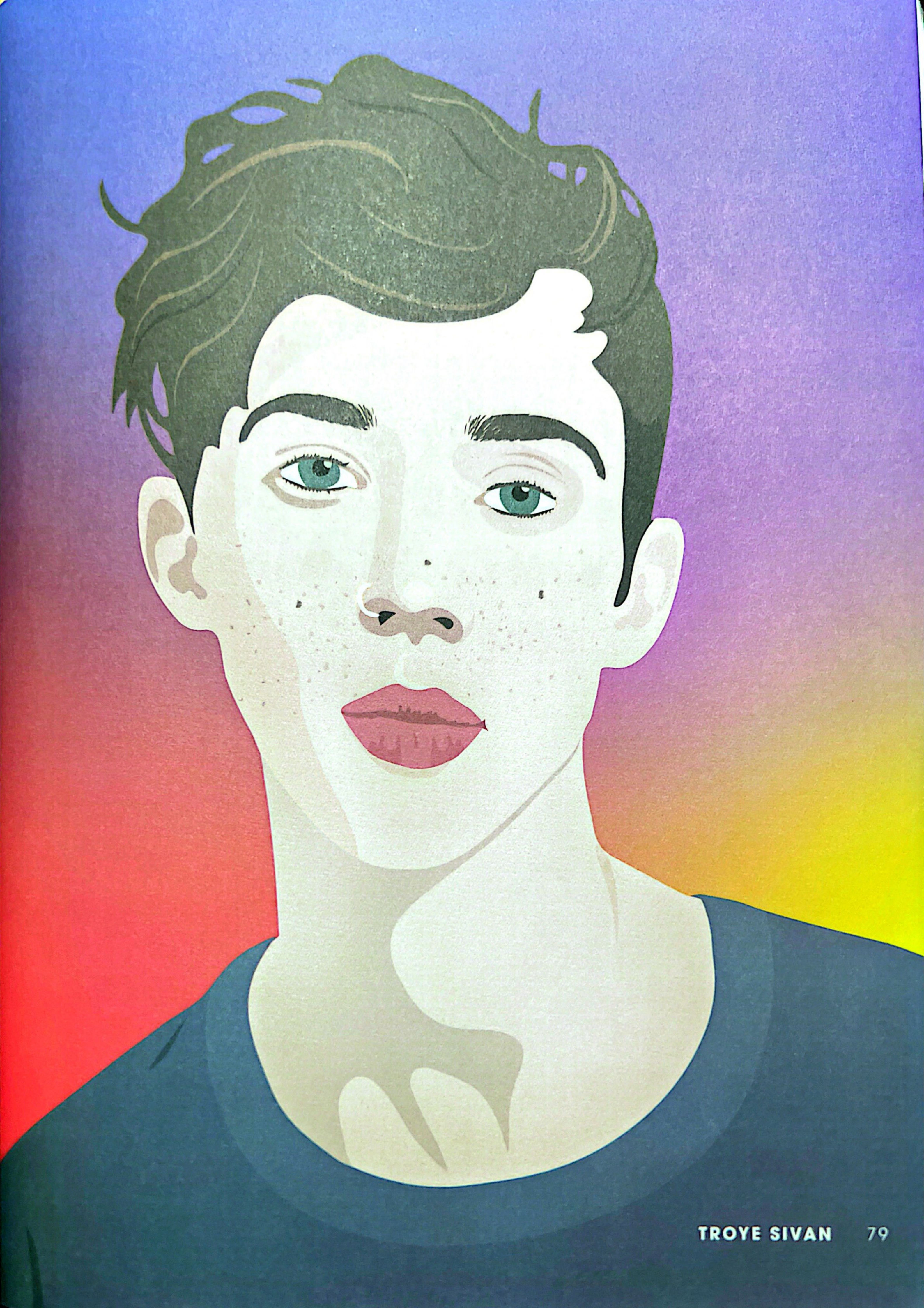

“Xin đừng để bất cứ ai tước đoạt chân lý và tình yêu của bạn, vì đó là nền tảng cho biết chúng ta là ai dưới tư cách là một cộng đồng.”

Troye Sivan
21 tuổi

Diễn văn nhận giải Stephen F Kolzak của GLAAD

Lễ trao giải GLAAD Media Awards, Los Angeles, Hoa Kỳ - năm 2017

Khoảng một, hai năm trước, tôi xem một bộ phim tài liệu có tên *Làm thế nào để sống sót sau đại dịch*[1]. Bộ phim nói về những năm đầu đại dịch AIDS và nỗ lực của các tổ chức như ACT UP và Treatment Action Group. Giữa các nhân vật trong bộ phim, tôi như nhìn thấy chính mình, tôi nhìn thấy bạn bè mình, tôi nhìn thấy các đồng nghiệp và tôi nhìn thấy bạn trai của mình... Điểm khác biệt là những người trong phim tuần nào cũng phải đến dự đám tang của bạn họ. Chuyện đó xảy ra ở thành phố New York cách đây chưa đầy bốn mươi năm. Họ đấu tranh để được quyền điều trị y tế, vì sự hiện diện và mạng sống của chính mình - đó là vấn đề sống chết. Xem phim, các bạn sẽ thấy cảnh những đứa trẻ lấy tro cốt của người thân là nạn nhân của đại dịch AIDS đem qua bãi cỏ của Nhà Trắng chỉ để được xã hội thừa nhận... Bộ phim tài liệu đó đã làm tôi xúc động đến tận đáy lòng; chính những hoạt động tích cực và sự hy sinh đó đã mở đường cho tất cả chúng ta được có mặt ở đây tối nay.

... Và vì vậy, mặc dù tôi rất biết ơn và may mắn khi giành được giải thưởng này, tôi muốn được chia sẻ nó với những chiến binh thầm lặng nhưng chưa từng có cơ hội nhận giải ngoài kia. Do đó, giải thưởng này được dành cho Peter Staley, một trong những nhà hoạt động nổi bật trong bộ phim *Làm thế nào để sống sót sau đại dịch*. Peter là một trong những động lực thúc đẩy phía sau ACT UP, là nhà sáng lập Treatment Action Group và là người hùng của tôi. Giải thưởng này được dành cho Marsha P. Johnson và Sylvia Rivera, hai người mẹ đỡ đầu của cuộc bạo động Stonewall[2], đồng thời là người thành lập nhóm bảo vệ quyền của người chuyển giới vào những năm 1970. Giải thưởng này được dành cho Bayard Rustin. Bayard là một nhà lãnh đạo dân quyền đồng tính công khai, ông từng làm việc cùng Martin Luther King Jr và phần lớn công sức của ông bị xóa khỏi lịch sử vì người ta kỳ thị người đồng tính. Giải thưởng này được dành cho Gilbert Baker, người đã làm ra lá cờ lục sắc, biểu tượng của niềm tự hào... Thương tiếc thay, ngày hôm qua, chúng ta đã mất ông rồi... Giải thưởng này được dành cho Edie Windsors, James Baldwins và Frank Kamenys, và danh sách này vẫn còn tiếp tục.

... Mặc dù thời thế và nhu cầu của chúng ta có thể đã thay đổi, nhưng thái độ sống và tinh thần này vẫn luôn tồn tại vững chắc trong cộng đồng chúng ta ngày nay... Giải thưởng này dành cho mọi tình nguyện viên tại phòng khám HIV trên toàn thế giới, dành cho tập thể nhân viên tại những điểm tạm trú dành cho người vô gia cư LGBTQ+ trên khắp thế giới đang nỗ lực đưa thanh thiếu niên của cộng đồng chúng ta vào nơi an toàn... dành cho từng người cha, người mẹ thực sự yêu thương và ủng hộ con em mình cho dù chúng có là ai. Đó là nơi của vinh quang thực sự...

Tôi may mắn được tham gia các chương trình và gặp gỡ những gương mặt trẻ trong cộng đồng chúng ta ở đó, và cho phép tôi nói với các bạn điều này, tương lai của chúng ta rất, rất tươi sáng. Xin đừng để bất cứ ai tước đi chân lý và tình yêu của bạn, vì đó là nền tảng cho biết chúng ta là ai dưới tư cách là một cộng đồng. Vào lúc bạn thấy muốn rút vào bóng tối, tôi mạnh dạn yêu cầu các bạn hãy cất cao giọng hơn, tiếp tục nắm tay nhau, tiếp tục tìm kiếm niềm tự hào về bản dạng của mình, tiếp tục đứng lên bảo vệ những người dễ bị tổn thương nhất trong cộng đồng của chúng ta, hãy giữ lấy tình yêu thương trong trái tim mình và đừng quên chia sẻ tình yêu thương với thế giới, bởi vì tình yêu thương chính là điều đáng tự hào nhất và là điều không ai có thể tước đoạt khỏi chúng ta.

---

1. *How to Survive a Plague.*
2. Sự kiện được coi là khởi đầu của phong trào LGBTQ+ hiện đại, xảy ra vào đêm 28-6-1969 ở quán bar Stonewall Inn, Greenwich Village, New York, nhằm chống lại các cuộc kiểm tra và đàn áp từ cảnh sát.

GAVIN GRIMM

NHÀ ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN LỢI CỦA THANH THIẾU NIÊN CHUYỂN GIỚI

Khi Gavin Grimm công khai mình là người chuyển giới vào năm đầu cấp Ba, cha mẹ anh đã phản ứng bằng tình yêu và sự ủng hộ, và trường học ban đầu cũng tôn trọng bản dạng giới của anh. Tuy nhiên, mọi thứ đã thay đổi khi Ban Giám hiệu nhà trường tổ chức một cuộc họp về việc Gavin có được phép sử dụng nhà vệ sinh nam ở trường hay không, nhưng lại không thông báo cho gia đình Grimm. Một số người trong cộng đồng địa phương lập luận rằng những ai được sinh ra với giới tính nữ nên bị bắt buộc sử dụng nhà vệ sinh nữ, ngay cả khi điều đó không phù hợp với bản dạng giới của họ, và Ban Giám hiệu đã chấp thuận. Gavin đâm đơn kiện Ban Giám hiệu nhà trường vì phân biệt đối xử. Vụ việc của anh được chuyển lên thẩm phán liên bang của Virginia. Ban Giám hiệu cố gắng bác bỏ vụ kiện, nhưng thẩm phán đã ra phán quyết có lợi cho Gavin, viết rõ trên giấy trắng mực đen rằng chính sách nhà vệ sinh của trường thể hiện sự phân biệt đối xử với anh. Tuy nhiên, chiến thắng đó mãi đến năm 2018 mới đến, sau khi Gavin đã tốt nghiệp trung học.

Một trong những vấn đề gây tranh cãi nhất xung quanh học sinh chuyển giới và quyền lợi của họ ở trường chính là việc sử dụng nhà vệ sinh - cụ thể là, học sinh có được phép sử dụng nhà vệ sinh tương ứng với bản dạng giới của mình hay không. Đối với Gavin, một học sinh chuyển giới, cuộc tranh cãi này không chỉ là đề tài thảo luận chính trị; nó còn mang tính cá nhân sâu sắc vì gây ảnh hưởng trực tiếp đến sức khỏe và tinh thần của chính anh khi còn theo học tại trường Trung học Gloucester, Virginia. Chính quyền Obama đã ban hành hướng dẫn cho các trường tiểu học và trung học nhận tài trợ của liên bang trên toàn quốc nhằm bảo vệ quyền lợi của học sinh chuyển giới, nhưng chính quyền Trump lại quyết định hủy bỏ những biện pháp bảo vệ đó vào năm 2017.

Đó là chất xúc tác khiến các quan chức trúng cử trong Hạ viện tổ chức một diễn đàn về quyền công dân dưới thời chính quyền Trump. Họ mời Gavin lên tiếng về trải nghiệm của bản thân, về hậu quả của việc trở thành chủ đề bàn tán công khai trước Ban Giám hiệu, cũng như tầm quan trọng của việc tiếp tục bảo vệ trẻ em chuyển giới.

Lời phát biểu của Gavin Grimm, nguyên đơn trong vụ kiện Ban Giám hiệu trường Trung học Gloucester, diễn đàn "Quyền công dân dưới thời chính quyền Trump - 100 ngày đầu tiên"

Washington, Đặc khu Columbia, Hoa Kỳ - năm 2017

Vào cuối năm đầu cấp Ba, tôi lấy hết can đảm để thú nhận với cha mẹ một điều mà mình đã biết từ lâu. Tôi nói với cha mẹ rằng mình là người chuyển giới và tôi là con trai. Họ không có gì ngoài tình yêu và sự ủng hộ dành cho tôi.

Lúc bắt đầu năm học, tôi đã chuyển giới và cuối cùng cũng được sống đúng với con người thật của mình... Hiệu trưởng nói tôi được tự do sử dụng nhà vệ sinh nam... Thật không may, đó chỉ là lời giả tạo. Khoảng bảy tuần sau, Ban Giám hiệu nhà trường tổ chức một cuộc họp - một cuộc thảo luận công khai về bộ phận sinh dục và việc sử dụng nhà vệ sinh của tôi - mà lại không buồn thông báo cho tôi hay gia đình tôi lấy một tiếng. Mẹ tôi và tôi tình cờ phát hiện được lúc chưa đầy hai mươi bốn giờ trước khi cuộc họp diễn ra...

Tôi đã đến cuộc họp và nói lên lý do vì sao việc đó lại quan trọng đối với tôi - với tư cách là một cậu bé - khi được sống một cuộc đời giống như mọi cậu bé khác, bao gồm cả việc có thể được dùng nhà vệ sinh dành cho nam ở trường. Gia đình và mấy người bạn thân vẫn luôn sát cánh bên tôi, nhưng tôi không được chuẩn bị cho những gì sắp xảy đến với mình. Những người lên tiếng chống lại tôi kiên quyết dùng danh xưng và đại từ dành cho nữ giới để gọi tôi và nói về tôi. Họ đe rằng nếu tôi không bị cưỡng hiếp thì cũng bị lạm dụng cho mà xem... Tại cuộc họp thứ hai sau đó một tháng, những lời lẽ như thế thậm chí còn nặng nề và kích động hơn. Lời đồn lan đi khắp nơi và mọi người kéo đến rất đông. Sau mỗi lời nhận xét điên cuồng, lại có tiếng vỗ tay và la hét vang vọng khắp phòng họp... Tôi thừ người ngồi im trong khi Ban Giám hiệu biểu quyết đuổi tôi đến buồng vệ sinh được lắp thêm ở phòng chứa dụng cụ vệ sinh hay phòng y tế...

Ban Giám hiệu nhà trường đã thẳng tay gạt tôi ra khỏi cộng đồng theo cách có lẽ là nhục nhã nhất. Nhưng hai năm sau... tôi đứng vững và kiêu hãnh hơn bao giờ hết... Vụ kiện của tôi không được giải quyết mãi cho đến khi tôi tốt nghiệp. Nhưng cuộc chiến này không chỉ xoay quanh mỗi mình tôi. Đó còn là cuộc chiến vì những thanh thiếu niên chuyển giới khác cùng trường với tôi... Vì tất cả những thanh thiếu niên chuyển giới đang ngồi trên ghế nhà trường hoặc một ngày nào đó sẽ đến trường. Vì tất cả bạn bè và những người thân yêu của những thanh thiếu niên ấy, những người muốn họ được sống hạnh phúc và khỏe mạnh, chứ không phải gặp rủi ro và nguy hiểm như rất nhiều người chuyển giới khác đang gặp phải.

Chính vì những lý do này mà đầu năm nay tôi đã rất thất vọng khi chính quyền Trump gay gắt hủy bỏ bộ hướng dẫn quan trọng cho các trường học trên toàn quốc về quyền công dân của học sinh chuyển giới... Vào đêm chính quyền Trump rút lại bộ hướng dẫn, tôi cùng hàng trăm người khác đã đứng bên ngoài Nhà Trắng để lên tiếng phản đối. Khi chúng tôi đứng đó, vừa tức giận vừa đau lòng, tôi vẫn được tiếp thêm động lực nhờ những sự ủng hộ to lớn dành cho học sinh chuyển giới. Các tấm biển ghi "Bảo vệ trẻ em chuyển giới" và "Tôi sát cánh cùng học sinh chuyển giới" xuất hiện ở khắp mọi nơi.

Hành động có ý nghĩa hơn lời nói rất nhiều, và thông điệp của đêm đó rất rõ ràng: Dù cho có bất cứ trở ngại nào ập đến với tôi và những học sinh chuyển giới khác, dù cho có phải đối mặt với bao nhiêu thù ghét, kỳ thị hay hành động phân biệt đối xử, chúng ta vẫn sẽ ổn thôi vì tình yêu thương tồn tại trong tất cả chúng ta.

"... dù cho có phải đối mặt với bao nhiêu thù ghét, kỳ thị hay hành động phân biệt đối xử, chúng ta vẫn sẽ ổn thôi vì tình yêu thương tồn tại trong tất cả chúng ta."

Gavin Grimm
17 tuổi

TIERA FLETCHER (NHŨ DANH GUINN)

KỸ SƯ THIẾT KẾ TÊN LỬA KIÊM KỸ SƯ PHÂN TÍCH

Tiera Fletcher đang nghiên cứu động cơ cho chương trình hệ thống phóng không gian của NASA, nhằm mục tiêu đưa con người lên Sao Hỏa. Ở tuổi 22, cô nói với các khán giả trẻ đang ngồi chật kín sân vận động trong sự kiện WE Day - sự kiện kéo dài một ngày nhằm thúc đẩy giới trẻ tham gia vào các hoạt động tình nguyện: "Đó là tên lửa lớn nhất từng được chế tạo trong lịch sử." Tên lửa được dự kiến nặng khoảng 85.275kg và cao hơn 98 mét.

Khi Tiera mới 6 tuổi, cô đã đặc biệt yêu thích các con số và dựng lên các công trình, cô dùng những món đồ chơi như LEGO, khối lắp ghép, giấy bìa màu, bút chì, bút chì màu và bút sáp để đưa giấc mơ của mình thành những hình vẽ trên trang giấy hoặc thành đồ vật. Vài năm sau, niềm đam mê với kỹ thuật hàng không vũ trụ của cô bắt đầu nảy nở. Năm 11 tuổi, cô tham dự một chương trình ở trường tiểu học và chương trình đó đã giúp cô có cơ hội khám phá các khía cạnh khác nhau của ngành kỹ thuật; và rồi sau đó, cô "phải lòng" ngành hàng không vũ trụ. Sau khi tốt nghiệp Học viện Công nghệ Massachusetts (MIT) và bắt đầu làm việc toàn thời gian cho Boeing, Tiera gặp gỡ và kết hôn với một kỹ sư hàng không vũ trụ tên là Myron Fletcher. Họ cùng nhau đăng tải các nội dung về nghiên cứu, khoa học và kỹ thuật lên mạng xã hội dưới tiêu đề *Tên lửa cùng nhà Fletcher*[1], góp phần làm tăng sự hiện diện của các kỹ sư thuộc nhóm thiểu số trên mạng và đóng vai trò là tấm gương sáng cho thế hệ các nhà cải cách tiếp theo.

Là một trong số ít phụ nữ Hoa Kỳ gốc Phi làm việc trong ngành kỹ thuật hàng không vũ trụ, Tiera tha thiết thắp lên ngọn đèn soi sáng cho bao người khác; cô khuyến khích khán giả của mình ở WE Day xem xét các cách có thể giúp thay đổi hiện trạng và giúp làm tăng sự hiện diện của phụ nữ trong các ngành nghề khác nhau. Những việc Tiera làm được đã mang đến cho cô rất nhiều giải thưởng và danh hiệu, giải thưởng Albert G Hill của MIT cho sinh viên có thành tích học tập cao và nỗ lực cải thiện cuộc sống cho người thuộc cộng đồng thiểu số trong nhà trường, cùng danh hiệu "Kỹ sư triển vọng nhất" thuộc giải Kỹ sư thuộc cộng đồng người da màu của năm, tổ chức năm 2019 là hai trong số đó.

1. Rocket with the Fletchers.

“Được tới Boeing và NASA
làm việc không hề dễ dàng.
Không một ước mơ nào là dễ cả.
Bạn luôn luôn phải chiến đấu để
đạt được chúng.
Điều đó đòi hỏi sự tập trung và
lòng quyết tâm.”

Tiera Fletcher
22 tuổi

Kỹ sư thiết kế tên lửa 22 tuổi của NASA

Sự kiện WE Day, Seattle, Washington, Hoa Kỳ - năm 2017

Các bạn thấy đấy, tôi là một phụ nữ da màu trẻ tuổi. Trong lĩnh vực hàng không vũ trụ, mặc cho những tiến bộ đáng kinh ngạc, tôi vẫn là thành phần thiểu số. Có một xu hướng rất nguy hiểm và đang lờ mờ hiển lộ giữa những cuộc trò chuyện xung quanh chủ nghĩa nữ quyền: niềm tin rằng chúng ta đã "đạt được" sự bình đẳng, quan điểm cho rằng chúng ta không còn cần nữ quyền nữa. Việc này phải dừng lại. Các bà các chị đi trước chúng ta rất can đảm và có sức ảnh hưởng lớn, nhưng nếu chúng ta nghĩ rằng mình đã đến đích thì thật là nguy hiểm. Chính trong những khoảnh khắc thả lỏng mà sự tiến bộ dừng lại và chúng ta thụt lùi về sau. Mặc dù sự hiện diện và địa vị của người phụ nữ trong các ngành nghề khác nhau đang tăng lên, khoảng cách giới tính vẫn còn tồn tại và số lượng phụ nữ làm khoa học tiếp tục tụt hậu so với nam giới. Nhưng chúng ta có sức mạnh để thay đổi mà, phải không?

... Năm 6 tuổi, tôi muốn trở thành một nhà toán học. Mỗi lần đi mua thực phẩm, mẹ tôi lại đưa cho tôi những phiếu giảm giá đã được kẹp lại thành tập ngay ngắn và khi đến quầy tính tiền, tôi sẽ phải tính tổng số tiền chính xác, bao gồm cả thuế. Sau đó, tôi muốn trở thành nhà phát minh, nhà khoa học, kiến trúc sư, và không bao lâu sau, tôi muốn thiết kế máy bay và tên lửa. Tôi nuôi dưỡng tình yêu toán học và khoa học trong nhiều chương trình hoạt động hè và hoạt động ngoại khóa ở trường, đưa tôi ngày một tiến gần hơn đến mục tiêu của mình... Tôi làm việc rất chăm chỉ và học còn chăm hơn, và hiện tại tôi đang theo học bằng kỹ sư hàng không vũ trụ ở MIT.

... Được tới Boeing và NASA làm việc không hề dễ dàng. Không một ước mơ nào là dễ cả. Bạn luôn luôn phải chiến đấu để đạt được chúng. Điều đó đòi hỏi sự tập trung và lòng quyết tâm. Nhưng phụ nữ rất mạnh mẽ và không ai có thể nói khác đi... Cuộc đấu tranh cho sự bình đẳng không chỉ ở những con số, mà còn ở những mẩu chuyện thành công nhỏ bé - ví như một cô bé hào hứng với môn toán trong siêu thị, hay một kỹ sư chế tạo luôn mong muốn tạo ra một chiếc tên lửa để đưa con người lên Sao Hỏa... Chúng ta đều có sức mạnh để thay đổi thế giới, dù đó là công cuộc chuẩn bị cho chuyến đi lịch sử tới Sao Hỏa của nhân loại, hay chỉ đơn thuần là nâng cao nhận thức cộng đồng về một vấn đề mà bạn quan tâm. Vì vậy, hãy truyền thêm sức mạnh cho các em gái và phụ nữ trẻ xung quanh bạn để họ có thể đạt được ước mơ của mình, khuyến khích trí tò mò, thỏa sức suy ngẫm và ủng hộ hoài bão của người khác. Và quan trọng nhất, hãy tin vào chính mình.

MELATI VÀ ISABEL WIJSEN

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG

Melati và Isabel Wijsen là hai chị em người Indonesia, họ lấy việc loại bỏ túi nhựa, túi nilon khỏi quê hương Bali và bảo vệ các đại dương mà nhân loại đang dựa vào làm sứ mệnh của mình. Họ vinh dự được phát biểu trong Ngày Đại dương Thế giới của Liên Hợp Quốc khi Melati 16 tuổi và Isabel 14 tuổi.

Nhựa mà chúng ta sử dụng hằng ngày tồn tại dưới nhiều hình thức khác nhau, từ chiếc ống hút cho các món giải khát đến hộp đựng thức ăn mang đi, rất tiện lợi, rẻ tiền và dùng một lần. Tuy nhiên, nhựa cũng đang dần đầu độc Trái Đất. Tháng Tám năm 2019, các nhà khoa học đã phát hiện các sợi nhựa có mặt trong mẫu nước mưa hứng được ở dãy núi đá Colorado. Và theo Tổ chức Bảo tồn Đại dương (Ocean Conservancy), có tới tám triệu tấn nhựa bị đổ vào đại dương hằng năm. Đó là chưa kể đến con số ước tính 150 triệu tấn nhựa hiện đang tồn tại trong môi trường biển của chúng ta.

Thành lập tổ chức Bye Bye Plastic Bags[1] ở độ tuổi 12 và 10, sau khi được truyền cảm hứng từ bài học về các nhân vật lịch sử quan trọng ở trường, Melati và Isabel đặt mục tiêu làm rõ hậu quả do hành vi của con người gây ra. Hai chị em gửi thông điệp của mình ra khắp thế giới, chia sẻ tình yêu của bản thân với đại dương - một tình yêu được vun bồi khi cả hai lớn lên trên một hòn đảo, đồng thời kêu gọi và nhắc nhở mọi người rằng đã đến lúc nhân loại phải hành động.

Hoạt động tích cực của Melati và Isabel đã giúp nâng cao nhận thức và tăng áp lực lên chính quyền Bali, buộc cấp lãnh đạo phải hành động trước vấn nạn rác thải xung quanh hòn đảo của họ. Ngày 24 tháng Mười hai năm 2018, Thống đốc Bali I Wayan Koster công bố lệnh cấm nhựa sử dụng một lần - tất cả mọi thứ từ ống hút cho đến túi nilon mua sắm. Ngành công nghiệp nhựa cực lực phản đối lệnh cấm trước tòa nhưng đã bị Tòa án tối cao Indonesia bác bỏ. Đây là một chiến thắng quan trọng đối với các nhà hoạt động môi trường của đất nước này, mang lại hy vọng cho những lệnh cấm tương tự cũng được ban hành ở nhiều địa phương hơn.

Những người cầm quyền cũng chú ý đến hoạt động tích cực của hai chị em nhà Wijsen bên ngoài lãnh thổ quê hương: các tổ chức truyền thông như Forbes, tạp chí *TIME* và CNN đã đưa họ vào danh sách những thanh thiếu niên có ảnh hưởng nhất thế giới, còn Isabel và Melati được phát biểu tại TED, Diễn đàn Ngân hàng Thế giới của Quỹ Tiền tệ Quốc tế và Liên Hợp Quốc.

---

1. Tạm dịch: Vĩnh biệt túi nilon.

MELATI VÀ ISABEL WIJSEN

"Chúng tôi có mặt tại đây hôm nay bởi vì chúng tôi không thể khoanh tay chờ đợi cho đến khi có người ra tay hành động hoặc cho đến khi chúng tôi trở thành những nhà lãnh đạo."

Melati Wijsen
16 tuổi

Phát biểu tại sự kiện Ngày Đại dương Thế giới 2017

Ngày Đại dương Thế giới 2017, trụ sở Liên Hợp Quốc, thành phố New York, Hoa Kỳ - năm 2017

Melati Wijsen (MW): Kể từ khi biết ghi nhớ, đại dương đã là một phần trong cuộc sống của chúng tôi… là một phần trong toàn bộ cuộc sống của tất cả chúng ta. Đại dương không chỉ tạo ra 70% lượng oxy cho chúng ta hít thở mà đại dương còn gánh hơn ba tỷ năm mươi triệu người hiện vẫn đang phụ thuộc vào nó, vì đó là nguồn thực phẩm chính của họ. Không những thế, đại dương còn là nguồn sống của hơn 80% sinh vật trên Trái Đất. Vì vậy, các bạn hẳn có thể bắt đầu tự hỏi "Tại sao chúng ta vẫn đối xử tệ với đại dương của mình như vậy?" rồi đó.

Isabel Wijsen (IW): Có lẽ vì làm vậy mới dễ dàng làm sao… Có lẽ vì chúng ta không biết phải làm thế nào khác. Nhưng hôm nay, chúng ta sẽ làm được…

MW: Bước đầu tiên chính là nói không với túi nilon. Sau đó là quản lý rác thải. Kế đến là một vùng biển sạch. Đơn giản, và có thể là quá ngây thơ khi trẻ con chúng tôi suy nghĩ như vậy, nhưng chắc chắn không phức tạp như mọi người vẫn ra vẻ. Chuyện không phức tạp đến thế, mà chỉ là sự thay đổi trong tư duy thôi. Thay đổi dần dần, từng chút một.

IW: Chúng tôi lập ra Bye Bye Plastic Bags mà không có kế hoạch từ trước, không có mưu đồ bí hiểm gì, cũng không có lòng tham. Thực ra, tôi nghĩ chúng tôi không biết mình đang phải đối mặt với điều gì. Chúng tôi chỉ có một mục đích đơn thuần là thuyết phục người dân trên đảo Bali nói không với túi nilon. Chúng tôi đã vận động mọi người được gần năm năm nay… làm việc từ dưới lên trên và từ trên xuống dưới. Chúng tôi đã nói chuyện với… học sinh - sinh viên ở 12 quốc gia khác nhau, với 8 ngôn ngữ khác nhau…

MW: Và vì vậy, chúng tôi có mặt ở đây hôm nay để chứng tỏ… rằng tuổi trẻ có thể còn hơn cả một nguồn cảm hứng… Xin cho phép chúng tôi lèo lái những quyết định mà các bạn đưa ra ngày hôm nay. Xin cho phép tuổi trẻ chúng tôi trở thành tiếng nói thúc đẩy các phương án giải quyết nhằm tạo ra thế giới mà chúng ta ai cũng muốn là một phần trong đó. Chúng tôi có mặt tại đây hôm nay bởi vì chúng tôi không thể khoanh tay chờ đợi cho đến khi có người ra tay hành động hoặc cho đến khi chúng tôi trở thành những nhà lãnh đạo. Ngay lúc này, chúng tôi đang có mặt ở đây và chúng tôi đã sẵn sàng. Thời điểm thay đổi chưa bao giờ tốt hơn thế.

XIUHTEZCATL MARTINEZ

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG KIÊM NHẠC SĨ

Xiuhtezcatl Martinez là một nhà đấu tranh chống biến đổi khí hậu người Mỹ bản địa. Anh dốc sức cống hiến cho việc bảo vệ môi trường với cương vị là Giám đốc Thanh niên của tổ chức Earth Guardians[1]. Anh thường diễn thuyết ở các hội nghị thượng đỉnh về khí hậu của Liên Hợp Quốc, và đã bắt đầu diễn thuyết trước công chúng từ năm 6 tuổi, khi phát biểu hai phút tại một sự kiện cấp quốc gia về hiện tượng ấm lên toàn cầu kết hợp với buổi cầu nguyện truyền thống của người Mỹ bản địa. Các bài diễn văn của anh đã thu hút sự chú ý đến nút giao của vấn nạn hủy diệt hệ sinh thái và các hình thức áp bức mang tính cơ cấu khác, chẳng hạn như những ảnh hưởng đến cộng đồng người bản địa ở Hoa Kỳ.

Ở quê hương Colorado, anh cùng những thanh thiếu niên khác bắt tay với tổ chức Our Children's Trust[2] khởi kiện các cơ quan chính phủ tiểu bang và liên bang vì không chịu hành động dứt khoát trước hiện tượng ấm lên toàn cầu; Martinez từng là nguyên đơn chính trong một vụ kiện với Ủy ban Bảo tồn Dầu khí Colorado về việc phê duyệt cho các công ty năng lượng liên quan đến công nghệ khai thác dầu khí fracking[3]. Anh cũng lên tiếng về sự cần thiết của một phương án tiếp cận giao thoa[4] đối với công lý khí hậu.

Ngoài diễn thuyết và các hoạt động tích cực vì môi trường, Xiuhtezcatl còn là một nghệ sĩ hip-hop tài ba. Anh kết hợp âm nhạc với những thông điệp về công lý môi trường, giúp nâng cao nhận thức về vấn đề này trong công chúng. Trong bài diễn văn ở Lễ hội Ý tưởng Aspen, anh khuyên các bạn thanh thiếu niên rằng tạo ra sự thay đổi trên thế giới không chỉ là hoạt động chính trị truyền thống hay tổ chức cộng đồng; nó cũng có thể bắt đầu bằng việc nhìn vào sâu bên trong bản thân và xác định niềm đam mê cũng như thú vui của mình - ví như trường hợp của anh, đó là niềm đam mê với âm nhạc.

---

1. Tạm dịch: Người bảo vệ Trái Đất.
2. Tạm dịch: Niềm tin của con em chúng ta.
3. Còn gọi là nứt vỡ/đứt gãy thủy lực, một phương pháp khai thác dầu khí bằng cách bơm chất lỏng vào lòng đất ở áp suất cao.
4. Intersectional approach. Còn gọi là tiếp cận liên tầng (intersectionality), thuật ngữ do Giáo sư Kimberlé Crenshaw đặt ra năm 1989, nhấn mạnh rằng mỗi người đều có những trải nghiệm riêng biệt về sự phân biệt và áp đặt, và cần phải xem xét mọi yếu tố (như giới tính, chủng tộc, tầng lớp, xu hướng tính dục v.v...) có thể khiến cho người khác trở nên bị cách biệt để đấu tranh cho bình đẳng. Martinez cho rằng để đạt được công lý khí hậu (xem định nghĩa ở phần Severn Cullis-Suzuki) cũng cần xem xét nhiều khía cạnh như vậy.

“Ta yêu điều gì trong thế giới này, làm thế nào để ta có thể hòa mình vào đó để làm nên khác biệt?”

Xiuhtezcatl Martinez
17 tuổi

Chúng ta có sức mạnh để định hình thế giới của mình

Ngày hội Aspen Ideas, Colorado, Hoa Kỳ - năm 2017

Tôi năm nay 17 tuổi, tôi là nhà hoạt động vì khí hậu, tôi là người phát ngôn cho thế hệ của mình, tôi đã tham gia vào phong trào công lý khí hậu một thời gian rất dài... Ta thường có quan niệm sai lầm rằng sức mạnh làm nên thay đổi tầm cỡ thế giới sẽ đến từ những người khác, ta hy vọng và chờ đợi họ ra tay hành động thay cho chúng ta, nhưng tôi luôn vững tin rằng sự thay đổi lớn nhất mà chúng ta từng chứng kiến trên thế giới sẽ đến từ những người trẻ tuổi... Tôi rất phấn khích khi được tiếp tục nhìn thấy có thêm nhiều người trẻ trên khắp hành tinh bước lên... và thể hiện hành động mang tính tiên phong.

Ngoài cương vị là nhà đấu tranh vì khí hậu tuyến đầu và người phát ngôn... tôi còn là một nghệ sĩ. Tôi là MC, nghệ sĩ hip-hop và tôi cho rằng điều vô cùng quan trọng là phải nhận thức được: Khi nói về những vấn đề như biến đổi khí hậu, ta không chỉ nhắc đến mỗi môi trường. Có rất nhiều vấn đề khác nhau giao thoa, liên kết với nhau, từ công bằng chủng tộc đến công bằng kinh tế, ta phải hiểu được rằng biến đổi khí hậu đe dọa phụ nữ nghèo và trẻ em da màu hơn bất kỳ ai khác... và phải thấy được rằng các cộng đồng bản địa đang đứng ở tuyến đầu trong cuộc khủng hoảng môi trường của chúng ta. Vấn đề này vô cùng đa dạng. Nếu bạn nhìn vào những hoạt động vì môi trường trong những năm qua, bạn sẽ thấy nó không còn thú vị như trước nữa, vì thế, tôi cho rằng việc đa dạng hóa cách chúng ta tiếp cận với các vấn đề xã hội và cách chúng ta hành động là điều vô cùng quan trọng.

Chúng ta được chứng kiến các nghệ sĩ đứng lên và tận dụng nền tảng của mình... Tôi thấy cô Lauryn Hill và chú Common[1], và chú Common đang thực hiện một bộ phim rất hay... về công bằng chủng tộc, nói về một nhân vật không có cách nào đạt được thành công trong sự nghiệp của mình, cho đến khi ông tìm được công lý chủng tộc cho những người cùng màu da với mình, cho cộng đồng của mình[2]. Chú đã nói điều này trước 10.000 người ở Red Rocks (một địa điểm ở Colorado). Chú dùng âm nhạc để truyền cảm hứng và làm nên những thay đổi. Thay vì chỉ nghĩ trong đầu "Làm thế nào để chúng ta có thể trở thành một nhà hoạt động hay nhà tổ chức cộng đồng thành công hơn?"... chúng ta có thể nhìn vào sâu bên trong bản thân và hỏi "Ta giỏi ở lĩnh vực nào? Ta đam mê điều gì? Ta yêu điều gì trong thế giới này, làm thế nào để ta có thể hòa mình vào đó để làm nên khác biệt?" Thế nên, tôi sẽ chơi vài bản nhạc cho các bạn nghe đây!

---

1. Hai nghệ sĩ nổi tiếng người Mỹ, luôn tích cực tham gia vào các hoạt động xã hội và chính trị, đồng thời sử dụng âm nhạc của mình làm công cụ để thúc đẩy những thay đổi xã hội tích cực.
2. Bộ phim *Selma* (năm 2014), Common vào vai bạn của nhân vật chính.

ELIJAH WALTERS-OTHMAN

NHÀ ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN BÌNH ĐẲNG TRONG TIẾP CẬN GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO NGHỀ

Ở tuổi 17, Elijah Walters-Othman vô cùng thất vọng về nền chính trị của Anh. Đất nước này vừa tổ chức trưng cầu dân ý về sự kiện Brexit - Việc Vương quốc Liên hiệp Anh và Bắc Ireland rời Liên minh châu Âu, và anh lo rằng giới trẻ - đặc biệt là những thanh thiếu niên có ít đặc quyền - không được tham gia đầy đủ vào các tiến trình chính trị. Khi được hỏi trong một cuộc phỏng vấn vì sao giới trẻ không tham gia chính trị, Elijah bày tỏ quan ngại về "khoảng cách với những người cầm quyền. Họ cảm thấy rất xa lạ: từ quần áo, đến nền giáo dục tư thục, đến những đặc quyền. Nhiều thanh niên thuộc tầng lớp lao động không thể thông hiểu được tầng lớp kia, vì vậy, tồn tại một khoảng cách rất lớn - cả về mặt địa lý, ví như giới trẻ ở Manchester chúng tôi chẳng hạn. Khi bạn học ở trường tư thục, từ nhỏ bạn đã được dạy rằng mình sẽ trở thành người lãnh đạo trong xã hội. Ở các trường công lập, chúng tôi không được đặt những kỳ vọng cao như vậy. Chúng tôi bị bỏ mặc, muốn làm gì thì làm và không được hỗ trợ."

Năm 2017, anh đồng sáng lập một tập thể vận động thanh thiếu niên, là một phần của tổ chức từ thiện Reclaim, được gọi là "Team Future", với hy vọng thu hút được nhiều thanh thiếu niên tham gia vào tổ chức chính trị. Cùng năm đó, khi mới 17 tuổi, Elijah được bầu làm Ủy viên Nghị viện Thanh niên Vương quốc Anh (một tổ chức của thanh thiếu niên, tổ chức các cuộc bầu cử dân chủ cho các thành viên mới hằng năm). Anh nhanh chóng thực hiện nhiệm vụ đại diện cho giới trẻ Manchester với bài phát biểu về tầm quan trọng của sự bình đẳng về cơ hội, bất kể vị trí địa lý.

Khi Elijah đứng lên phát biểu vào năm 2017, Nghị viện Thanh niên cũng đang thảo luận về tính khả thi của việc thành lập một "trung tâm trải nghiệm việc làm" trực tuyến dành cho thanh thiếu niên độ tuổi từ 11 đến 18. Trung tâm này sẽ là tổ chức trung gian mang lại cơ hội trải nghiệm thực tế cho giới trẻ, nâng cao trình độ học vấn của họ và đưa họ trở thành những ứng viên hấp dẫn hơn đối với các nhà tuyển dụng sau này. Trung tâm được thành lập với ý tưởng giúp xóa bỏ một số chênh lệch tồn tại giữa thanh thiếu niên giàu và nghèo, giữa thành thị và nông thôn. Ngoài lời kêu gọi bình đẳng, bài diễn văn của Elijah còn nói lên sức mạnh của những ước mơ và tầm quan trọng của việc chống lại những thông điệp gây nản lòng của xã hội.

Sự khác nhau giữa ước mơ và hiện thực chính là hành động

Nghị viện Thanh niên Vương quốc Anh, Hạ viện Vương quốc Liên hiệp Anh và Bắc Ireland,
London, Vương quốc Anh - năm 2017

Sự khác biệt giữa ước mơ và thực tế chính là hành động. Có vẻ như bản chất cốt lõi của tuổi trẻ được xây dựng dựa trên niềm đam mê mơ ước, quyết tâm phấn đấu và nỗ lực không ngừng để vượt qua thử thách trong một xã hội vẫn thường nói với chúng ta rằng: "Không, bạn không làm được đâu."

Trung tâm trải nghiệm việc làm, theo quy ước, được tạo ra để thu hẹp khoảng cách giữa thế giới học đường và thế giới việc làm. Nhưng các bạn thấy sao nếu tôi nói rằng khoảng cách đó chỉ là tiếng vọng của một quy ước bị phá vỡ bởi những cơ hội bị định hướng sai lầm, những ước mơ thất bại và là phương tiện để khuyên giới trẻ chúng ta đừng bao giờ nhìn xa hơn cuộc đời vốn có của mình? Vì vậy, khi 65% người sử dụng lao động tin rằng kinh nghiệm làm việc là yếu tố quan trọng đối với việc quyết định nhận ai đó vào làm và chỉ có 38% sẵn sàng trao đi cơ hội; vậy thì chắc chắn, phải có điều gì đó cần thay đổi chứ?

Vào năm 2012... người ta nói với học viên trường tôi rằng chính vì ngôi trường chúng tôi theo học mà chúng tôi mới không có cơ hội được trải nghiệm việc làm sớm. Với những lời đó, sự bất bình đẳng về cơ hội càng thêm vững chắc. Chúng ta không nên tiếp tục sống trong một xã hội mà giá trị con người chúng ta được xác định bằng nơi chúng ta sinh sống, bằng những gì cha mẹ chúng ta kiếm được và đặc biệt là bằng một hệ thống giáo dục đã thất bại với nhiều thế hệ đi trước chúng ta. Với hành động của chúng ta ngày hôm nay, chúng ta có thể phá vỡ vòng lặp đó.

... Nhà tôi ở Manchester, và tôi nhớ mình và bạn bè lớn lên cùng mơ ước được trở thành bác sĩ, luật sư - thậm chí có bạn còn tin rằng mình có thể trở thành phi hành gia...

Có người từng nói với tôi rằng vị trí địa lý không bao giờ nên là yếu tố để quyết định tiềm năng của một người, vì vậy, với những lời đó, ngày hôm nay, tôi đứng trước các bạn với một niềm tin sâu sắc: Tôi tin rằng một thanh thiếu niên lớn lên trên đường phố Moss Side hoàn toàn xứng đáng có được cơ hội giống như một thanh thiếu niên ở Eton; tôi tin rằng một thanh thiếu niên đến từ các khu nhà ở Lewisham cũng xứng đáng có được cơ hội giống như thanh thiếu niên ở quận Westminster giàu có; và tôi tin rằng bạn trẻ đang thấy mình như bị cô lập ở các vùng nông thôn của đất nước ta vẫn xứng đáng có được cơ hội giống như bạn trẻ sống ở Harrow...

Hãy để chúng ta được nhớ đến với tư cách là những thanh thiếu niên đã bỏ phiếu ủng hộ các trung tâm trải nghiệm việc làm cho toàn bộ thanh thiếu niên trên đất nước này.

"... bản chất cốt lõi của tuổi trẻ
được xây dựng
dựa trên niềm đam mê mơ ước,
quyết tâm phấn đấu
và nỗ lực không ngừng để vượt qua
thử thách
trong một xã hội vẫn thường nói với
chúng ta rằng:
"Không, bạn không làm được đâu."

Elijah Walters-Othman
17 tuổi

MUZOON RAKAN ALMELLEHAN

NGƯỜI ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN GIÁO DỤC CHO TRẺ EM KIÊM ĐẠI SỨ THIỆN CHÍ CỦA QUỸ NHI ĐỒNG LIÊN HỢP QUỐC (UNICEF)

Xung đột ở Syria gây ra thiệt hại lớn về người, ước tính có khoảng 511.000 người thiệt mạng, tính đến tháng Ba năm 2018 (theo Đài quan sát Nhân quyền Syria[1]), với 6,6 triệu người phải tản cư trong nước và 5,6 triệu người khác phải tị nạn ở khắp thế giới (theo Cao ủy Liên Hợp Quốc về Người tị nạn[2]). Tuy nhiên, trước khi những tiêu đề về con số tử vong và cảnh tượng hủy diệt mà mọi người trên khắp thế giới trông thấy trên màn hình tivi xuất hiện, rất nhiều đàn ông, phụ nữ và trẻ em Syria đã từng sống cuộc đời bình thường như bao người khác trên địa cầu - họ đi làm và đi học, hướng tới tương lai cho bản thân và gia đình.

Đối với nhà đấu tranh vì giáo dục Muzoon Rakan Almellehan, cuộc nội chiến nổ ra đồng nghĩa với việc chị phải bỏ lại mọi tiện nghi ở nhà để bước vào một tương lai bất định trong trại tị nạn khi mới học lớp Chín. "Món đồ duy nhất tôi mang theo là mấy cuốn sách giáo khoa." Chị nhớ lại.

Muzoon sống cùng gia đình trong trại tị nạn ba năm, tính cả mười tám tháng ở trại tị nạn Za'atari ở Jordan. Khi còn ở đó, chị bắt đầu làm việc với UNICEF để vận động vì quyền được tiếp cận giáo dục của trẻ em. Nhà đấu tranh vì giáo dục Malala Yousafzai đã đặc biệt đến tìm Muzoon khi ghé thăm trại tị nạn Za'atari, sau khi được nghe về những việc chị đã làm nhằm đảm bảo có nhiều trẻ em hơn - đặc biệt là các bé gái - được tiếp tục đi học.

Như Muzoon kể lại trong diễn văn của mình tại lễ trao giải Glamour, một trong những hậu quả đáng buồn nhất mà tình trạng bạo lực ở Syria mang lại là việc mất đi niềm hy vọng và tiềm năng của tất cả những người trẻ tuổi, những người phải bất lực đứng nhìn việc học tập của mình bị gián đoạn, đôi khi còn không có hy vọng được tiếp tục học vì chiến tranh. Với nhiều phụ nữ trẻ và gia đình họ, sự vô vọng về tương lai khiến việc học hành trở thành một giấc mơ không thể nào thực hiện được và thậm chí, có trường hợp buộc phải kết hôn khi còn rất trẻ. Quyết tâm làm một điều gì đó, Muzoon bắt đầu lên tiếng, đầu tiên là ở quanh trại tị nạn - và sau đó là trên khắp thế giới - kêu gọi quyền được bình đẳng trong tiếp cận giáo dục cho các bé gái Syria.

Muzoon và gia đình chị đã chuyển đến Newcastle, Vương quốc Anh vào cuối năm 2015, nơi chị và các anh chị em của mình được theo học tại một trường ở địa phương.

---

1. Syrian Observatory for Human Rights.
2. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

**“Khi tôi lên tiếng,
tôi lên tiếng vì họ.”**

Muzoon Rakan Almellehan
18 tuổi

Diễn văn tại lễ trao giải Glamour Awards

Glamour Women of the Year, Brooklyn, Hoa Kỳ - năm 2017

Tôi rất khiêm nhường và vinh dự được có mặt ở đây ngày hôm nay cùng tất cả những người phụ nữ nổi bật của năm. Tất cả các bạn đều là những nhà lãnh đạo và nhà hoạt động đáng khâm phục trong công cuộc đấu tranh vì một thế giới mới, nơi chúng ta được sống trong hòa bình và không bị áp bức.

Ai trong chúng ta cũng có những câu chuyện riêng và những lý do riêng đằng sau những điều truyền cảm hứng cho cuộc đấu tranh vì công lý và bình đẳng của chúng ta, và tôi muốn được chia sẻ câu chuyện của mình với các bạn.

Tháng Hai năm 2011 nổ ra cuộc nội chiến ở Syria. Những năm kế tiếp, tôi phải chứng kiến cảnh đất nước xinh đẹp của mình bị tàn phá, chứng kiến những cái chết đau lòng của các thành viên trong gia đình và bạn bè tôi, cảnh tản cư của rất nhiều trẻ em và chiến tranh buộc hàng triệu trẻ em Syria phải nghỉ học.

Trong khoảng thời gian ngắn, tôi cũng là một trong những đứa trẻ đó.

Những niềm hy vọng và tiềm năng bị đánh cắp vì chiến tranh lớn đến mức không sao kể xiết. Vào tháng Hai năm 2013, tình trạng bạo lực trở nên hết sức gay gắt. Tôi không muốn đi, nhưng để sống sót, chúng tôi buộc phải làm vậy. Chỉ trong một ngày, tôi phải bỏ lại sau lưng trường học, bạn bè, cô, dì, chú, bác, hàng xóm láng giềng và tất cả những gì thân thuộc. Món đồ duy nhất tôi mang theo là mấy cuốn sách giáo khoa và một cuốn lưu bút bạn bè làm cho tôi. Các bạn có thể dễ dàng tưởng tượng ra, nếu lúc đó, có người bảo với tôi rằng tôi sẽ được đứng trên sân khấu, trước rất nhiều người và kể lại câu chuyện của mình, tôi sẽ nghĩ người ta nói đùa. Vào giây phút đó, tôi chỉ nghĩ rồi đây câu chuyện của mình sẽ kết thúc trong trại tị nạn - nơi tôi gọi là nhà trong ba năm tiếp theo.

Tôi luôn biết rằng giáo dục chính là chìa khóa cho tất cả mọi thứ nên khi đến trại, tôi tìm được một ngôi trường. Tôi thấy hy vọng của mình lại được nhóm lên lần nữa. Cứ ngỡ ngày đầu tiên sẽ là ngày hạnh phúc nhất kể từ khi đến trại, nhưng không phải vậy. Tôi chứng kiến rất nhiều cô gái bị ép lấy chồng và phải nghỉ học. Đó cũng chính là lúc nhà hoạt động trong tôi bắt đầu trỗi dậy. Tôi đi từ lều này sang lều khác trong trại, nói chuyện với những bạn trẻ và cha mẹ của họ về tầm quan trọng của giáo dục, thuyết phục họ đặt hy vọng vào tương lai.

Kể từ những ngày đó, tôi đã có một nền tảng lớn hơn. Tôi là Đại sứ thiện chí của UNICEF, nhưng tôi cũng chỉ là một thanh niên đi gõ lên nhiều cánh cửa khác nhau, với sứ mệnh duy nhất là tạo ra một thế giới nơi trẻ em được học tập trong hòa bình. Tôi sẽ luôn mang Syria trong trái tim mình, nhưng cuốn lưu bút mà bạn bè đã tặng cho tôi là tài sản duy nhất mà tôi có được trong cuộc đời ở đó. Đôi khi, tôi giở lưu bút ra xem, nhưng chỉ khi nào tôi cảm thấy mình thật mạnh mẽ mà thôi, vì đau lòng biết bao khi không biết những người bạn đó của mình giờ đang nơi đâu - những người bạn đã cùng tôi chia sẻ tuổi thơ cùng bao hy vọng và mơ ước. Tôi không biết họ còn sống không. Và nếu họ còn sống, tôi không biết liệu họ có còn được đến trường hay không.

Khi tôi lên tiếng, tôi lên tiếng vì họ. Tôi lên tiếng vì họ và vì tất cả những trẻ em bị cuốn vào cuộc xung đột, những người bị tước đi cơ hội được đến trường. Tôi lên tiếng vì họ, bởi trong bóng tối, học tập mang lại cho ta ánh sáng.

JOSH LAFAZAN

NHÀ LẬP PHÁP KIÊM CHÍNH KHÁCH

Josh Lafazan đã có thành tích đóng góp cho cộng đồng trước khi đủ tuổi bỏ phiếu. Năm 2011, khi mới 17 tuổi, anh trở thành người sáng lập kiêm Giám đốc điều hành của Safe Ride Syosset, một chương trình tiếp cận cộng đồng với mục tiêu ngăn chặn thanh thiếu niên địa phương lái xe khi say rượu bằng cách cung cấp dịch vụ lái xe hộ. Khi 18 tuổi, Josh đắc cử vào Hội đồng trường học ở địa phương, chiến thắng giúp anh trở thành quan chức dân cử trẻ nhất ở bang New York. Sau một thời gian ngắn theo học tại trường cao đẳng cộng đồng để có thể tiếp tục được ở gần nhà và thuận tiện cho việc thực hiện các nhiệm vụ của ủy viên Hội đồng trường học, anh chuyển đến Đại học Cornell để học những năm cuối và sau đó lấy bằng thạc sĩ của Trường Sau đại học về Giáo dục[1] thuộc Đại học Harvard.

Niềm đam mê chính trị của Lafazan bắt nguồn từ việc anh rất quan tâm đến các vấn đề gây ảnh hưởng đến phúc lợi của cử tri. Là người phục vụ trong Ban Giám đốc của Hội đồng Long Island về Cai nghiện rượu và ma túy (Long Island Council on Alcoholism & Drug Dependence - LICADD) cùng Lực lượng Đặc nhiệm Phòng chống ma túy quận Nassau, anh đặc biệt chú ý đến vấn đề lạm dụng chất gây nghiện.

Khi mới 23 tuổi, anh đã giành chiến thắng trong cuộc bầu cử ở quận Nassau quê hương mình và trở thành nhà lập pháp trẻ nhất từ trước đến nay của quận. Trong bài phát biểu nhậm chức, anh cảm ơn những người ủng hộ đã giúp mình đắc cử, trong đó có những thực tập sinh tuổi *teen* chỉ kém anh vài tuổi, đồng thời nêu ra các ưu tiên của mình với tư cách là một nhà lập pháp, bao gồm cả việc cung cấp các nguồn lực dễ tiếp cận hơn để giúp điều trị lạm dụng chất gây nghiện, cũng như thực thi các chính sách chống tham nhũng trong bộ máy chính quyền. Hiện tại, anh đã thông qua đạo luật thiết lập đường dây nóng 24 giờ để can thiệp vào việc lạm dụng chất kích thích và thành lập một ủy ban nhằm giảm tình trạng cựu chiến binh vô gia cư. Anh dự định sử dụng kinh nghiệm của bản thân để tiếp sức cho những thanh niên khác, và dạy một lớp ở Đại học Long Island về cách tranh cử khi còn ở độ tuổi thanh thiếu niên.

1. Harvard Graduate School of Education.

“... tập hợp mọi người từ mọi tầng lớp xã hội, mọi nền tảng chuyên môn, mọi liên minh, để cùng nhau làm việc với một mục tiêu chung là xây dựng một chính phủ tốt đẹp và trung thực.”

Josh Lafazan
23 tuổi

Diễn văn phát biểu nhậm chức

Quận Nassau, New York, Hoa Kỳ - năm 2018

Xét cho cùng, đây là chiến thắng mà tôi - với tư cách là "ứng cử viên đắc cử" - không thể tuyên bố là chiến thắng của riêng mình. Trái lại, đây là chiến thắng chỉ có được nhờ tất cả mọi người có mặt ở đây tối hôm nay.

Nhớ lại những ngày chạy chiến dịch tranh cử, tôi muốn trình bày thật rõ ràng với quý vị một sự kiện nổi bật, khẳng định nỗ lực của cả tập thể chúng ta. Và tôi lại nhớ tới tuần lễ mà mọi người trong văn phòng vận động tranh cử chúng tôi vẫn gọi vui là "Tuần Địa ngục", hay "Tuần Ký tên Độc lập" - như tên gọi được đưa ra công chúng. Chưa từng trải qua giai đoạn này bao giờ, chúng tôi hoàn toàn không biết phải mất bao lâu mới thu thập được đủ chữ ký, hay có cần phải công chứng cho từng chữ ký hay không. Do đó, khi chỉ còn năm ngày nữa là đến hạn nộp chữ ký, tôi đi hỏi Ban Tổ chức Trung ương xem chúng tôi đã thu thập được bao nhiêu. Câu trả lời là khoảng 17! Tôi liền hỏi: "Vậy chúng tôi cần khoảng bao nhiêu chữ ký tất cả?" Câu trả lời là 101. Tình hình tệ hơn hẳn. Thế là, tôi lại hỏi tiếp: "Chúng tôi thực sự cần bao nhiêu chữ ký để đảm bảo chắc chân về mặt pháp lý?" Câu trả lời cuối cùng là 140.

Vì thế, bạn có hai lựa chọn ở đây: bạn chấp nhận thất bại, không thể lấy được số chữ ký cần thiết và từ bỏ con đường của Đảng, hoặc bạn tiếp tục chiến đấu cho đến thời hạn cuối cùng để đạt chỉ tiêu. Tôi đã sốt ruột gửi email cầu cứu tới tất cả các bạn, kể chi tiết về tình trạng khó khăn của chúng tôi, và nhờ các bạn, trong cái nóng thiêu người này, bỏ qua tuần nghỉ hè của mình, đi cầu xin những người xa lạ ký vào một tờ giấy cho một người mà họ chưa từng gặp mặt. Các bạn đã trả lời điện thoại của tôi. Các luật sư, trợ lý pháp lý, quản lý văn phòng và nhân viên ngân hàng đều đặn xuất hiện, và từng người một, đi bộ trong cái nóng như thiêu như đốt, sát cánh cùng tôi suốt 96 giờ liền. Và, khi tất cả mọi việc đều đã xong xuôi, chúng tôi không nhận được 140 chữ ký; chúng tôi nộp lên trên tới 212 chữ ký, đây là kỷ lục chưa từng có của Nassau, năm 2017, dành cho các nhà lập pháp.

Tuần lễ đó là phiên bản thu nhỏ của tất cả những gì diễn ra trong chiến dịch. Đây là cuộc chạy đua đầu tiên của tôi cho một chức vụ chính trị. Chúng tôi không đủ khả năng để có được một đội ngũ cao cấp gồm các nhà hoạt động chính trị lão luyện và các nhà tư vấn đắt giá. Không, chúng tôi chỉ tập hợp lại một nhóm gồm các thanh thiếu niên tuyệt vời nhất mà bạn từng gặp, gồm các ông bố bà mẹ, các thành viên PTA và huấn luyện viên của Little League, những người lính cứu hỏa tình nguyện và cả những người lớn tuổi đã nghỉ hưu. Và đó là yếu tố làm cho việc này trở nên đặc biệt. Đó chính là câu chuyện tập hợp mọi người từ mọi tầng lớp xã hội, mọi nền tảng chuyên môn, mọi liên minh, để cùng nhau làm việc với một mục tiêu chung là xây dựng một chính phủ tốt đẹp và trung thực. Điều đó thực sự đẹp đẽ, và là điều mà tôi chỉ biết mong ước nó sẽ lặp lại trong hai năm tiếp theo, khi tôi được nắm giữ chức vụ này.

Tôi xin thề sẽ không bao giờ hy sinh những việc làm đúng đắn vì lợi ích chính trị. Tôi xin thề sẽ luôn sẵn lòng tiếp cận với mọi công dân, không chỉ giới hạn ở những người có ảnh hưởng. Tôi xin thề sẽ không bao giờ để lòng tự tin biến thành kiêu ngạo và luôn cởi mở với những phê bình mang tính xây dựng cùng những góp ý từ bên ngoài. Tôi xin thề sẽ tiếp tục tổ chức các chương trình thực tập hiệu quả, để mang lại cho thanh thiếu niên không chỉ tiếng nói mà còn cả chỗ ngồi thực sự tại bàn họp trong tổ chức. Tôi xin thề sẽ không bao giờ cho phép nỗi thất vọng biến thành hoài nghi, cũng như luôn duy trì tinh thần lạc quan của mình. Và tôi xin thề sẽ luôn đặt các cử tri của mình lên hàng đầu.

ZACH LATTA

KỸ THUẬT VIÊN KIÊM NHÀ SÁNG LẬP HACK CLUB

Zach Latta là nhà sáng lập của một tổ chức phi lợi nhuận, người trực tiếp hiểu rõ sức mạnh thay đổi cuộc sống của việc học viết mã cho các chương trình máy tính. Ngay từ khi còn nhỏ, anh đã thấy có rất ít lựa chọn nghề nghiệp hấp dẫn ở quê hương mình, một thị trấn nhỏ nằm ở ngoại ô Los Angeles, và phải đến khi anh nhận ra mình có thể xây dựng các trang web - và thậm chí là các trang web được mọi người ưa thích - anh mới cảm thấy bản thân có mục đích sống. Sau khi phát triển những ứng dụng trò chơi phổ biến ở trường trung học, anh bỏ học để làm việc toàn thời gian ở San Francisco, và trở thành kỹ sư đầu tiên của ứng dụng nhắn tin có tên là Yo.

Ở tuổi 17, Zach nhận được Học bổng Thiel, một khoản trợ cấp thời hạn hai năm được sáng lập bởi gã khổng lồ công nghệ kiêm người đồng sáng lập PayPal Peter Thiel. Học bổng đó đòi hỏi người nhận không được đi học đại học (ít nhất là trong thời hạn hiệu lực của học bổng) để dành toàn thời gian theo đuổi các hoạt động độc lập, chẳng hạn như thành lập công ty. Zach quyết định dùng học bổng của mình để thành lập Hack Club - mạng lưới các câu lạc bộ viết mã phi lợi nhuận, mang đến cho học sinh trung học cơ hội được thành lập các nhóm ngoại khóa của riêng mình để học viết mã. Với những gì đã làm cùng Hack Club, Zach được Forbes đưa vào danh sách 30 Under 30 - danh sách các doanh nhân và nhà hoạt động tiêu biểu dưới 30 tuổi được cập nhật hằng năm. Ở tuổi 20, Zach vinh dự được phát biểu ở Hội nghị Accelerate Good Global, San Francisco - một sự kiện dành cho các chuyên gia quan tâm đến hoạt động phi lợi nhuận và hoạt động phúc lợi xã hội. Anh kể câu chuyện của mình và chia sẻ rằng giữa những thống kê đáng lo ngại về sự vô vọng của giới trẻ Hoa Kỳ, một thành quả của Hack Club khiến anh đặc biệt tự hào đó là mang lại niềm tin cho những người tham gia - cảm giác hy vọng từng nhen lên trong anh qua việc học viết mã nhiều năm về trước.

Lập trình tới tương lai

Hội nghị Accelerate Good Global, San Francisco, California, Hoa Kỳ - năm 2018

Người ta nói rằng, khi lớn lên, tôi có thể làm một trong hai công việc: làm công nhân ở nhà máy lọc dầu hoặc đi lính. Nhưng giờ đây, tôi được hai nhân viên xã hội có lý tưởng nuôi dưỡng, hai người ấy đã dạy tôi quy tắc vàng: Ta muốn được người khác đối xử như thế nào thì hãy đối xử với họ thế ấy. Khi còn là một đứa trẻ đang cố tìm hiểu xem mình là ai trong thế giới này, tôi không thể nhìn thấy tương lai khi sống cùng viễn cảnh bản thân mình sẽ đi chế tạo vũ khí giết người hay góp phần hủy hoại môi trường. Kết quả là tôi cảm thấy lạc lõng. Tôi đã nghĩ mình không có tương lai.

... Một đêm nọ, khi đang tìm kiếm trên Google và phải nói, tôi cực kỳ may mắn khi khám phá ra môn viết mã (coding). Tôi đã lập... rất, rất nhiều trang web cực tệ, cực kỳ tệ. Sau một thời gian dài làm việc này, sau khi không còn người bạn nào hứng thú với việc viết mã nữa, và chưa bao giờ gặp được bất kỳ ai cũng từng viết mã trước đó, tôi gần như bỏ cuộc.

... Mọi chuyện thay đổi khi tôi có cơ hội được góp sức để tạo ra thứ mà mọi người thực sự muốn: một trò chơi có tên là Graal. Ai ai cũng thích Graal. Người ta mê Graal. Mê đến mức sẵn sàng làm những trò lố, ví dụ như tạo ra những video ca nhạc rất tức cười trong trò chơi về chính trò chơi ấy...

Đây quả là một trải nghiệm đáng kinh ngạc, giúp hình thành nên con người tôi... Trong quá trình học viết mã, tôi cũng học được cách sống. Tôi nhận ra rằng bản thân cũng quan trọng như ai. Lần đầu tiên trong đời, tôi nhìn thấy tương lai cho chính mình...

Cuối cùng, khi vào được cấp Ba, tôi thực sự phải đánh vật với việc học. Tôi nghỉ học rất nhiều; tôi đích thực là kẻ chuyên bùng học. Và tôi bỏ học hẳn sau năm đầu tiên. Thay vì làm việc ở trạm xăng, nhờ biết viết mã nên tôi được làm việc trong ngành công nghệ. Khi được một tỷ phú công nghệ nổi tiếng tặng cho 100.000 đô la để không vào đại học, thay vì lập ra những tổ chức vì lợi nhuận như nhiều người khác, tôi lại thành lập một tổ chức phi lợi nhuận, bởi lẽ, thẳng thắn mà nói, viết mã thực sự làm thay đổi cuộc đời và những thứ mang lại sức mạnh như thế không nên phó mặc cho may rủi. Và đó chính xác là những gì chúng tôi đang làm ngày hôm nay. Trong năm 2018... năm 2018... vẫn còn tới 60% trường học ở đất nước này không chịu mở bất kỳ một lớp học tin học nào cho học sinh.

... Tôi đã quá may mắn, nếu không gặp được điều may mắn ấy, có lẽ tôi sẽ phải vạ vật với một phiên bản cuộc đời rất khác. Đó là lý do tại sao tôi thành lập Hack Club. Hack Club giúp học sinh trung học được học các chương trình tin học mà các bạn hằng mong muốn có ở trường mình... [thông qua] các câu lạc bộ do học sinh - sinh viên điều hành, gặp gỡ nhau hằng tuần, trong vòng hai tiếng và thường là sau giờ học. Ở những lần gặp gỡ ấy, các bạn học sinh sẽ cùng nhau học viết mã. Mọi người ai cũng đều bắt đầu với điểm kinh nghiệm bằng 0, và đến cuối buổi, ai cũng đều trình làng trang web đầu tiên của mình. Đến cuối buổi thứ ba, các bạn cho ra lò trò chơi đầu tiên. Và đến cuối năm học, các bạn đã khởi động được hàng tá dự án, tham gia nhiều sự kiện khác nhau do các Hack Club khác trong cộng đồng tổ chức, và hy vọng rằng, ai ai trong số họ cũng cảm thấy mình là một phần của cộng đồng. Các bạn học sinh của chúng tôi vẫn tiếp tục làm được những điều đáng kinh ngạc...

Năm 2017, chúng tôi đã có thể đặt cược vào 10.000 học sinh trên khắp thế giới. Hai năm trước, khi mới ra mắt, Hack Club chỉ là một ý tưởng nhỏ bé... Kể từ đó, nó đã lớn mạnh thành một phong trào.

“Tôi nhận ra rằng bản thân cũng quan trọng như ai. Lần đầu tiên trong đời, tôi nhìn thấy tương lai cho chính mình.”

Zach Latta
20 tuổi

MEMORY BANDA

NHÀ HOẠT ĐỘNG CHỐNG NẠN TẢO HÔN

Tảo hôn - những cuộc hôn nhân sắp đặt, dù trang trọng hay không, giữa nam và nữ dưới 18 tuổi - là một vấn nạn toàn cầu. Ở Nam Á, gần một nửa (45%) trên tổng số nữ giới ở độ tuổi từ 20 đến 24 cho biết họ đã kết hôn trước 18 tuổi. Sáu trong mười quốc gia có tỷ lệ tảo hôn cao nhất nằm ở Tây và Trung Phi, nhưng, tảo hôn cũng tồn tại ở các quốc gia có thu nhập cao. Chỉ xét trong năm 2014, có tới 58.000 trẻ vị thành niên đã kết hôn ở Hoa Kỳ, nơi luật pháp ở một số bang cho phép công dân kết hôn ở mọi lứa tuổi, với sự đồng ý của cha mẹ hoặc người giám hộ hợp pháp.

Đối với Memory Banda, nhà hoạt động vì quyền trẻ em người Malawi, con đường đấu tranh chống nạn tảo hôn bắt nguồn từ một nơi đầy thống khổ ở quê hương cô. Cô chứng kiến cộng đồng xung quanh dồn hết những lễ nghi nguy hiểm lên các cô gái trẻ khi em gái mình bị gửi đến "trại vỡ lòng". Những trại này được coi là nơi trải nghiệm của các cô gái trẻ khi họ dậy thì, nhằm làm họ thấm nhuần các giá trị truyền thống và chuẩn mực giới tính. Nhưng việc đó lại diễn ra dưới những hình thức bạo lực và vô cùng khủng khiếp: ở trại, một người đàn ông lớn tuổi sẽ cưỡng hiếp các cô gái với danh nghĩa "thanh lọc tình dục", dạy họ cách quan hệ với chồng. Trải nghiệm này có thể gây ra những hậu quả rất tiêu cực, bao gồm chấn thương tâm lý, mang thai ngoài ý muốn, chấn thương thể chất và bệnh tật.

Sau khi bị đưa đến một trong những trại này, em gái của Memory đã mang thai và kết hôn khi còn rất trẻ, khiến cơ hội học cao hơn hay theo đuổi sự nghiệp bị chặt đứt từ sớm. Đối với Memory, đây là cái giá không thể chấp nhận được. Khi mọi người xung quanh khuyến khích cô tham gia "trại vỡ lòng", cô lập tức từ chối.

Sau khi trò chuyện với nhiều cô gái trẻ khác - những người bị ảnh hưởng nặng nề bởi nạn tảo hôn, Memory, khi đó vẫn còn là một thiếu niên, đã bắt đầu tuyên truyền, vận động tại quê nhà Malawi để chấm dứt hủ tục này. Thông qua công việc của mình ở các tổ chức phi chính phủ như Girl Empowerment Network (GEN) và Let Girls Lead[1], cô đã thu thập các báo cáo ở góc nhìn thứ nhất của những phụ nữ trẻ phản đối nạn tảo hôn, và chia sẻ chúng khi vận động hành lang cho các nhà lập pháp. Chiến dịch của Memory cũng đã đưa cô lên các bục phát biểu quốc tế như TED và Diễn đàn Tự do Oslo.

Nhờ các nhà hoạt động như Memory, tháng Tư năm 2017, chính phủ Malawi đã thông qua luật cấm tảo hôn và nâng độ tuổi tối thiểu cho phép kết hôn hợp pháp lên 18 tuổi. Cô kể về con gái của em mình: "Con bé biết những gì mẹ mình đã trải qua. Và tôi dám chắc, con bé cũng có những hy vọng lớn lao cho tương lai của chính mình." Cuối cùng, những hoạt động của Memory không chỉ nhằm chấm dứt hủ tục tảo hôn tàn nhẫn, mà còn nhắm đến giải phóng các cô gái để họ được thỏa sức ước mơ.

---

1. Tạm dịch: Mạng lưới trao quyền cho trẻ em gái và Hãy để trẻ em gái lãnh đạo, hai tổ chức phi lợi nhuận có trụ sở ở Hoa Kỳ, đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy quyền lợi và sức mạnh của phụ nữ và trẻ em gái trên toàn cầu.

“Tôi sẽ là cô gái dám vùng lên bảo vệ quyền lợi cho những bạn nữ trong cộng đồng của mình.”

Memory Banda
20 tuổi

Chính thức cấm tảo hôn ở Malawi

Diễn đàn Tự do Oslo, New York, Hoa Kỳ - năm 2017

Em gái tôi chỉ mới 11 tuổi đã bị bắt đi lấy chồng.

... Việc đó khiến tôi tức giận khôn nguôi, và tôi muốn vùng lên, nhưng điều này thật quá khó khăn... Có rất nhiều truyền thống ở các nước châu Phi, đặc biệt là khi trẻ em đến tuổi dậy thì, vì các em phải trải qua hàng loạt nghi thức... Ở đất nước tôi, những bé gái 10, 11, 12 tuổi, bị bắt phải đến các trại vỡ lòng... Ở đó, có một ngày đặc biệt. Đó là ngày một người đàn ông đã thành niên trong cộng đồng đến trại và ngủ với từng bé gái trong trại theo một phong tục được gọi là thanh lọc tình dục.

Bạn thử tưởng tượng đến sang chấn mà những trẻ em gái đó phải trải qua trong suốt quãng đời còn lại mà xem! Đây lại là câu chuyện thực tế đang diễn ra hằng ngày ở các nước châu Phi, đặc biệt là đất nước tôi. Tôi ôm rất nhiều câu hỏi trong lòng khi lớn lên. Tôi tự hỏi: "Tại sao một cô gái không thể có lựa chọn của riêng mình?"

... Ở tuổi 13, tôi hạ quyết tâm mình sẽ là cô gái dám đứng lên. Tôi sẽ là cô gái dám vùng lên bảo vệ quyền lợi cho những bạn nữ trong cộng đồng của mình. Tôi lập ra một mạng lưới gồm những cô gái trẻ đồng chí hướng và chúng tôi tìm gặp những nhà lãnh đạo truyền thống trong cộng đồng của tôi. Chúng tôi tới gặp họ và đề nghị họ cấm những nghi lễ tình dục này ở trại.

... Chúng tôi cho chạy chiến dịch yêu cầu chính phủ nâng độ tuổi kết hôn hợp pháp từ 15 lên 18. Đó là một chiến dịch khó nhằn vì lúc này, nó không chỉ gói gọn trong một cộng đồng nhỏ nữa mà đã thành vấn đề cấp quốc gia, và điều đó cũng có nghĩa, chúng tôi phải làm việc với các chính trị gia... Tôi nhớ đã có lúc chúng tôi nghĩ: "Chắc chúng ta phải bỏ cuộc thôi." Nhưng chúng tôi không bao giờ bỏ cuộc vì khi có tiếng nói chung lớn mạnh hơn, mọi việc cũng trở nên tốt đẹp hơn. Chúng tôi tiếp tục chiến dịch của mình và phải mất thêm nhiều năm vận động. Đến năm 2015, độ tuổi kết hôn hợp pháp đã được nâng từ 15 lên 18.

... Tôi sẽ không dừng lại vì vẫn còn nhiều việc cần làm... Chúng tôi phải nâng cao nhận thức của cộng đồng để đảm bảo cả cộng đồng nhận thức rõ việc ép gả con cái mình bây giờ đã là hành vi bất hợp pháp.

Và đó chưa phải là tất cả. Chúng ta cần đảm bảo rằng giáo dục dành cho trẻ em gái được ủng hộ trên toàn thế giới, và chúng ta phải đảm bảo sao cho tiếng nói của các em về những vấn đề các em quan tâm luôn được lắng nghe... Trẻ em gái ở khắp mọi nơi trên thế giới cần sự ủng hộ của các bạn. Thay đổi là chuyện hoàn toàn khả thi. Nhưng thay đổi chỉ có thể xảy ra khi bạn đứng lên và đấu tranh cho những gì mình tin tưởng. Và thay đổi sẽ diễn ra nhanh hơn khi bạn cùng chung tay làm việc với tập thể.

KADALLAH BURROWES

NGHỆ SĨ KIÊM NGƯỜI ỦNG HỘ THIẾT KẾ KHÔNG RÀO CẢN[1]

Kadallah Burrowes là một nghệ sĩ truyền thông mới, anh coi thiết kế là con đường dẫn đến một thế giới dễ tiếp cận hơn. Anh được một nhà văn miêu tả "vừa là nghệ sĩ, vừa là lập trình viên, vừa là đạo diễn". Nghệ thuật truyền thông mới[2] là một lĩnh vực rất rộng, bao gồm các tác phẩm nghệ thuật được tạo ra bằng nhiều công nghệ khác nhau, trải nghiệm thực tế ảo (VR), trò chơi điện tử, công nghệ in 3D và nhiều thứ khác.

Các nghệ sĩ truyền thông mới xuất hiện từ khi con người bắt đầu sáng tạo ra những công nghệ tiên tiến, nhưng lĩnh vực này ngày càng phát triển và phổ biến rộng rãi hơn, cùng sự xuất hiện của những người làm nghề tài giỏi và các chương trình học thuật.

Kadallah tận dụng triệt để Khoa liên ngành ở trường đại học để nghiên cứu nghệ thuật truyền thông mới trong suốt quá trình nghiên cứu học thuật của mình. Anh tìm được nguồn cảm hứng dồi dào không chỉ từ những phương tiện khác thường sẵn có, mà còn từ môi trường xung quanh - một đô thị ở Trung Quốc, nơi anh theo học vài năm trước khi tốt nghiệp vào năm 2018. Tại đây, anh theo học chuyên ngành Nghệ thuật truyền thông tương tác của trường Đại học New York Thượng Hải (NYU Thượng Hải), anh được học mọi thứ từ lý thuyết truyền thông đến thiết kế cho người khuyết tật.

Anh cũng đảm nhận một số dự án nghệ thuật sáng tạo, bao gồm một bộ phim tài liệu tương tác về nỗi sợ hãi và một tác phẩm hình ảnh hóa âm nhạc[3]. Kadallah cố gắng phổ biến hóa cơ hội tiếp cận nghệ thuật truyền thông mới bằng chính tác phẩm của mình, để đại chúng có thể tiếp xúc với lĩnh vực này được dễ dàng hơn. Một trong những dự án tham vọng nhất của anh có tên là *SUCKERS (Kẻ hút máu)*, là loạt phim viễn tưởng thực tế ảo dựa trên địa điểm[4], nói về ma cà rồng sống ở Thượng Hải. Người xem sử dụng mã QR ẩn xung quanh thành phố để mở khóa các đoạn phim. Kadallah mô tả

---

1. Accessible design, còn gọi là Thiết kế dễ tiếp cận, nhằm mục đích loại bỏ mọi trở ngại giữa người dùng (bao gồm cả người khuyết tật) và sản phẩm khi sử dụng.
2. New Media Art.
3. Một hình thức nghệ thuật trực quan được tạo ra để tái tạo hoặc trình diễn âm nhạc thông qua hình ảnh hoặc đồ họa.
4. Location-based. Ứng dụng hoạt động dựa trên vị trí địa lý của người dùng. Trong trường hợp này, người xem phim *Suckers* sử dụng các công nghệ như GPS hoặc mã QR được ẩn trong các vị trí cụ thể để kích hoạt nội dung khi họ đến gần một vị trí nhất định, giúp tạo ra một trải nghiệm tương tác và cá nhân hóa dựa trên vị trí của người xem phim.

dự án đó trên trang web của mình là: "Một bộ phim có thể thu hút khán giả mà không cần hàng loạt công nghệ đắt tiền." Cam kết về khả năng tiếp cận dễ dàng này đối lập với khá nhiều nghệ sĩ truyền thông mới, khi để xem được những tác phẩm của họ, đòi hỏi phải có những thiết lập công nghệ rất đắt tiền.

Kadallah khao khát muốn biến *SUCKERS* và các dự án nghệ thuật khác của mình trở nên dễ tiếp cận hơn với khán giả đại chúng. Khao khát đó của anh là một phần trong lời cam kết lớn hơn về nghệ thuật vị nhân sinh, một loại hình nghệ thuật tồn tại vì lợi ích của nhiều người, thay vì chỉ dành cho thiểu số. Trong bài phát biểu tại Hội nghị Bồi dưỡng Thanh niên do trường Đại học New York Thượng Hải tổ chức, Kadallah cho biết việc áp dụng các nguyên tắc thiết kế không rào cản không chỉ để giải quyết các vấn đề xã hội và thiết kế trải nghiệm người dùng, mà còn để tạo ra được những tác phẩm nghệ thuật vượt qua ranh giới của các viện bảo tàng và phòng trưng bày nghệ thuật.

Thiết kế không rào cản - cửa ngõ đến tương lai

Hội nghị Bồi dưỡng Thanh niên, trường Đại học New York Thượng Hải, Trung Quốc - năm 2018

Chính xác thì thiết kế không rào cản có nghĩa là gì? Các nhà thiết kế không rào cản nỗ lực tạo ra những sản phẩm và thiết kế không chỉ dễ dàng sử dụng với người thiệt thòi mà còn đặc biệt lưu tâm đến họ trong suốt quá trình thiết kế. Tuy nhiên, một trong những sai lầm phổ biến mà chúng tôi, những nhà thiết kế, thường mắc phải khi cố gắng tạo ra những tác phẩm không rào cản chính là chỉ gói gọn định nghĩa "thiệt thòi" ở những khán giả có khiếm khuyết về thể chất... mà không nhìn ra rộng hơn để thấy xã hội và nhiều yếu tố khác cũng có thể đẩy con người ta vào thế bất lợi, thiệt thòi như các bệnh lý tinh thần hay cảnh nghèo đói.

Nhóm khán giả phù hợp với định nghĩa mở rộng này chính là 10 đến 60 triệu "đứa trẻ bị bỏ lại" của Trung Quốc - những em nhỏ mà cha mẹ buộc phải để chúng lại ở quê khi họ bỏ lên các thành phố lớn để làm lụng và gửi tiền về nhà. Do phải xa cha mẹ trong một khoảng thời gian dài như vậy, số trẻ em gặp các vấn đề về sức khỏe tinh thần tăng cao. Báo cáo cho biết có gần 50% trẻ em bị bỏ lại bị trầm cảm hoặc rối loạn lo âu, và khoảng 37% tiết lộ rằng các em từng có lúc nghĩ đến việc tự sát.

Lần đầu tiên tôi phát hiện ra vấn đề nổi cộm này là vào năm thứ hai đại học. Khi đó, tôi đến Thâm Quyến để tham gia cuộc thi hack-a-thon[1] *Internet of Good Things*. Cuộc thi yêu cầu các đội thí sinh thiết kế một sản phẩm dành cho những em nhỏ bị bỏ lại đó. Nhóm của chúng tôi đã nghĩ ra MANGO, một thiết bị giúp biến những công việc hằng ngày của trẻ thành một trò chơi điện tử (game hóa) và mang lại cho các em cảm giác rằng mình vẫn đang tương tác với cha mẹ bất chấp khoảng cách địa lý. Mỗi khi các em hoàn thành một nhiệm vụ được giao, và có xác nhận của giáo viên hoặc người giám hộ, các em sẽ nhận được một điểm; tương tự như vậy, mỗi khi cha mẹ các em thực hiện một nhiệm vụ được "giao" cho họ - chẳng hạn như đi làm, hay giặt quần áo - họ cũng ghi được một điểm. Cứ như vậy, thiết bị đó... mang lại cho trẻ cảm giác kết nối liên tục với cha mẹ, đồng thời cũng mang lại sự an tâm cho các bậc phụ huynh mà họ không cần phải liên tục kiểm tra với người giám hộ tạm thời của trẻ.

Ngoài kiến tạo trải nghiệm cho người dùng truyền thống, các nguyên tắc thiết kế không rào cản còn có thể được áp dụng để sáng tạo nên các tác phẩm nghệ thuật. Trong thiết kế phổ quát, tác phẩm không nhất thiết phải được tạo ra để phục vụ một nhóm cá nhân cụ thể, mà được thiết kế để tất cả mọi cá nhân đều có thể tiếp cận bình đẳng như nhau.

Các viện bảo tàng nghệ thuật thường xem tác phẩm nghệ thuật như một loại hàng hóa tiền tệ... May mắn thay, nhờ có Internet, các nghệ sĩ có thể chia sẻ tác phẩm của mình ra công chúng dễ dàng hơn rất nhiều... Bằng những buổi triển lãm tác phẩm trực tuyến, người nghệ sĩ tận dụng các nguyên tắc thiết kế phổ quát qua việc giúp tất cả mọi người đều có thể tới thưởng lãm mà không phải tốn tiền mua vé vào bảo tàng, hay thậm chí, không cần phải tập trung lại ở cùng một địa điểm. Trước khi có Internet, trong nhiều thập kỷ, các nghệ sĩ đường phố đã cố gắng phổ biến hóa nghệ thuật bằng cách đưa tác phẩm ra khỏi bảo tàng và trưng bày ở nơi công chúng có thể dễ dàng nhìn thấy.

Các nguyên tắc thiết kế phổ quát có thể được coi là câu trả lời cho những câu hỏi đang được đặt ra về sự cần thiết của việc thể hiện trên các phương tiện truyền thông. Bằng cách thiết kế những tác phẩm phục vụ tất cả các nhóm khán giả, thay vì chỉ nhắm vào đa số, sẽ có nhiều người có thể nhận diện được tác phẩm hơn (làm cho tác phẩm "dễ tiếp cận" hơn).

---

1. Cuộc thi sáng tạo và lập trình trong khoảng thời gian ngắn, kết hợp giữa từ "hack" và "marathon".

“Trong thiết kế phổ quát, tác phẩm không nhất thiết phải được tạo ra để phục vụ một nhóm cá nhân cụ thể, mà được thiết kế để tất cả mọi cá nhân đều có thể tiếp cận bình đẳng như nhau...”

Kadallah Burrowes
22 tuổi

LAUREN SINGER

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG KIÊM NGƯỜI CÓ SỨC ẢNH HƯỞNG LỚN

Lauren Singer là sinh viên chuyên ngành Nghiên cứu Môi trường của Đại học New York (NYU). Năm cuối cấp, trông thấy một người bạn cùng lớp huấn luyện tốt nghiệp[1] ăn thức ăn đựng trong hộp nhựa dành cho thực phẩm mua mang về, cô bỗng cảm thấy khó chịu vì cho rằng đó là sự xem nhẹ đầy nhẫn tâm trước tính lãng phí của đồ nhựa dùng một lần. Cô viết trên trang web của mình: "Tôi ngồi đó và nghĩ, lẽ ra, chúng ta phải là tương lai của hành tinh này, vậy mà chúng ta lại ở đây với đống rác của mình, và phá hoại thêm." Tuy nhiên, khi về đến nhà, cô chợt nhận ra nhựa có mặt ở khắp mọi nơi trong chính ngôi nhà của mình. Cô quyết định sẽ lập tức điều chỉnh lối sống để thể hiện giá trị bản thân, và kể từ đó, cô cũng được quốc tế công nhận vì lối sống không rác thải mà mình kiên trì theo đuổi từ năm 2012. Đối với Lauren, sống không rác thải có nghĩa là cố hết sức để không xả bất kỳ loại rác thải nào ra bãi rác. Tổng số rác mà cô xả ra (không tránh được) trong suốt hơn sáu năm sống đúng cam kết của mình chỉ đựng vừa vặn trong một chiếc lọ thủy tinh nhỏ, dung tích 16oz. Lauren ghi lại hành trình sống không rác thải của mình trên blog cá nhân tên là *Trash is for Tossers*, và tài khoản Instagram cùng tên với hơn 350.000 người theo dõi. Cô thành lập một công ty có tên là Package Free, chuyên bán các loại vật dụng có thể tái sử dụng như hộp đựng thức ăn, bộ dụng cụ ăn bằng tre và ống hút bằng thép để giúp mọi người giảm sự phụ thuộc vào đồ nhựa dùng một lần. Trang web của công ty có ghi một dòng như sau: "Chúng tôi tin rằng việc đưa ra những lựa chọn có lợi cho môi trường nên là một việc dễ dàng... Tất cả chúng ta đều có thể thực hiện các bước đơn giản để giảm thiểu rác thải." Năm 2018, cô phát biểu tại một diễn đàn ở Stockholm dành cho những người quan tâm đến việc xây dựng hệ thống thực phẩm bền vững hơn về sức mạnh của những lựa chọn cá nhân này trong công cuộc dựng xây một hành tinh tốt đẹp hơn.

---

1. Captone class.

Làm thế nào để sống không rác thải

EATforum18, Stockholm, Thụy Điển - năm 2018

Gần sáu năm trước, tôi quyết định ngừng xả rác và không vứt bất cứ thứ gì ra ngoài bãi rác... Tôi làm vậy vì tôi là sinh viên khoa Nghiên cứu Môi trường của NYU. Tôi vô cùng quan tâm đến môi trường... Một ngày nọ, sau giờ học, tôi về nhà nấu bữa tối... Tôi mở tủ lạnh và nhận thấy một điều mà mình chưa bao giờ nhận ra trước đây. Mọi thứ trong tủ lạnh của tôi đều được đóng gói bằng nhựa. Toàn bộ rau diếp của tôi, toàn bộ đồ uống của tôi, toàn bộ đồ gia vị của tôi. Tất cả mọi thứ... Tôi nhận ra mọi thứ tôi có trong phòng tắm cũng đều được đựng trong chai, lọ nhựa. Toàn bộ các sản phẩm tẩy rửa của tôi... Toàn bộ quần áo của tôi - bởi vì tôi vẫn dùng thời trang nhanh và phần lớn trong số đó được làm từ sợi tổng hợp hoặc nhựa.

... Tôi đã theo học chuyên ngành Nghiên cứu Môi trường được bốn năm... nhưng mọi thứ trong căn hộ của tôi đều được làm bằng nhựa... Mỗi ngày, tôi đều ủng hộ ngành dầu khí mà tôi phản đối... Khi suy nghĩ kỹ hơn một chút, tôi nhận ra: tôi phải ngừng sử dụng nhựa...

Tôi phải thay đổi rất nhiều trong cuộc sống của mình... tự làm tất cả các sản phẩm làm đẹp, tập mua sắm mà không cần bất kỳ bao bì nào và... nhiều, nhiều điều khác nữa để có thể thực hành lối sống không rác thải như tôi đang làm hiện nay... Tôi muốn điều chỉnh điều mình quan tâm sâu sắc - bền vững về môi trường - bằng những việc làm hằng ngày... Có rất nhiều điều tôi có thể làm với tư cách cá nhân để có thể tác động tích cực đến môi trường...

Mỗi ngày, trung bình một người Mỹ thải ra khoảng 4,5 pound rác. Tương đương 9 đến 10kg. Trong suốt sáu năm tuân thủ lối sống không rác thải, nói không với thực phẩm đóng hộp, lập danh sách mua sắm và luôn chuẩn bị sẵn sàng, mua với số lượng lớn, ủ phân... những hành động này của tôi đã giúp tôi giảm được 8.212 pound hay khoảng 18.067,5kg rác cho các bãi rác thải... Điều đó có ý nghĩa gì?... Giảm thiểu lượng khí metan do con người tạo ra ở các bãi rác... Chọn những ngành mà mình ủng hộ, bằng cách tới chợ nông sản và mua thực phẩm do nông dân địa phương gieo trồng, tôi có thể trò chuyện về loại hình lao động mà họ sử dụng...

Những lựa chọn của tôi rất quan trọng, và với tư cách cá nhân, những gì chúng ta làm cũng đều quan trọng cả, và chúng ta có sức mạnh... Điều tôi muốn nói với các bạn đó là: Hành động tập thể của chúng ta làm nên tình trạng của thế giới... Thời điểm chúng ta quyết định chịu trách nhiệm về tình trạng của thế giới... và có trách nhiệm về hành động của mình, cũng như hiểu được rằng những gì mà chúng ta làm hằng ngày đều gây ra tác động... chính là thời điểm mà chúng ta thực sự có thể thay đổi thế giới.

**“Những lựa chọn của tôi rất quan trọng,
và với tư cách cá nhân,
những gì chúng ta làm
cũng đều quan trọng cả,
và chúng ta có sức mạnh.
Điều tôi muốn nói với các bạn đó là:
Hành động tập thể của chúng ta
làm nên tình trạng của thế giới.”**

Lauren Singer
27 tuổi

SPARSH SHAH

NHÀ ĐẤU TRANH VÌ QUYỀN LỢI CỦA NGƯỜI TÀN TẬT

Sparsh Shah, hoạt động trong lĩnh vực âm nhạc với tên Purhythm, là một nhà đấu tranh vì quyền lợi của người tàn tật, diễn giả kiêm nhạc sĩ người Mỹ. Nghệ danh "Purhythm" của cậu là kết hợp của từ "pure" (trong sáng) và "rhythm" (nhịp điệu), vì cậu miêu tả về nhạc rap của mình là thân thiện với gia đình (trong sáng) và cũng rất nhịp nhàng. Cậu có hơn 300.000 người theo dõi trên YouTube, và bản cover ca khúc *Not Afraid* của rapper Eminem do cậu trình bày nhận được hơn 14 triệu lượt xem, thậm chí, còn thu hút sự chú ý của hãng thu âm Shady Records của Eminem. Rapper huyền thoại đã tweet về cậu ngay sau khi video cover đó được lan truyền rộng rãi trên YouTube.

Sparsh đã rap và diễn thuyết trước khán giả ở nhiều độ tuổi. Gần đây, cậu vừa được phát biểu ở trụ sở chính của Google. Trong bài diễn văn *Gửi thông điệp cuộc sống vào Âm nhạc (Living a message with music)* hôm đó, cậu nói: "Tôi vô cùng may mắn khi được truyền cảm hứng cho rất nhiều người, được nói với họ rằng bạn gặp phải điều gì không quan trọng, quan trọng là bạn muốn đi được đến đâu." Sparsh cũng đề cập đến vai trò của đức tin trong cuộc đời mình, cậu cho biết, niềm tin mãnh liệt vào Chúa giúp cậu thấy được những mặt tích cực từ nghịch cảnh của bản thân: "Tôi tin rằng khi Chúa đóng một cánh cửa, Ngài luôn luôn mở ra một cánh cửa khác. Về phần tôi, khi cánh cửa đi lại và chạy nhảy đóng lại, thì cánh cửa âm nhạc cũng được mở ra."

Sparsh là nhân vật chính của một bộ phim tài liệu ngắn mang tên *Brittle Bone Rapper* (tạm dịch: *Rapper Xương Thủy Tinh*). Bộ phim có tên như vậy vì Sparsh bị mắc chứng bệnh gọi là xương thủy tinh. Đây là một rối loạn về xương trong di truyền, thường xuất hiện từ khi người bệnh mới chào đời và phải chịu di chứng của nó vĩnh viễn. Căn bệnh này gây ảnh hưởng đến việc sản xuất collagen trong cơ thể, một chất cần thiết cho độ cứng của xương, và ở mức độ nghiêm trọng nhất, căn bệnh có thể làm xương bị gãy đến hàng trăm lần. Bộ phim tài liệu nói về trải nghiệm của Sparsh khi được phẫu thuật nối xương sống - một phẫu thuật giúp duy trì sự ổn định của cột sống - vào năm 2017. Cùng năm đó, ngay sau khi cuộc phẫu thuật thành công, Sparsh đã tới Los Angeles nhận giải Champion of Hope vì những gì cậu làm được khi đại diện cho những người khiếm khuyết khác đang sống chung với bệnh tật.

Ở tuổi 15, cậu được phát biểu ở WE Day, chia sẻ hành trình sống chung với bệnh và duy trì động lực vượt qua nghịch cảnh do căn bệnh mang lại (cậu đùa "Bạn đặt tên, tôi phá vỡ") trước hàng nghìn khán giả, truyền cảm hứng và tiếp thêm động lực để họ thêm kiên trì và không để cho những thuật ngữ do người khác đặt ra định hình nên giá trị bản thân mình.

Diễn văn tại WE Day

WE Day, thành phố New York, Hoa Kỳ - năm 2018

Tôi năm nay 15 tuổi và mắc chứng bệnh xương thủy tinh, một chứng rối loạn di truyền hiếm gặp và không thể chữa khỏi, khiến xương của tôi trở nên mỏng manh. Tôi sinh ra với gần 40 chỗ bị gãy xương... Mười lăm năm và 130 lần gãy xương, tôi nhận ra mục đích sống của mình còn lớn hơn nỗi đau bản thân phải chịu đựng. Và tham vọng của tôi còn mãnh liệt hơn nghịch cảnh. Tôi muốn nói điều gì? Khuyết tật cơ thể không định hình nên giá trị con người. Khiếm khuyết không ngăn được tôi phát huy hết tiềm năng bản thân. Nó chỉ mang lại cho tôi một cái nhìn khác về cuộc sống mà thôi. Đó là điều tôi luôn nói với mọi người - rằng tôi diss (thuật ngữ rap) khuyết tật của mình.

... Và này, tôi biết mình không thể làm mọi việc theo cách những người khác thường làm. Cha mẹ tôi phải bế tôi lên xuống giường mỗi ngày hoặc khi tôi cần lên cầu thang ở nhà bè bạn. Nhưng tôi chỉ cần tìm ra điều gì phù hợp với mình và tìm ra cách để có thể tỏa sáng - những điều giúp tôi đương đầu với nghịch cảnh.

Với tôi, điều đó không gì khác ngoài âm nhạc. Ca hát, sáng tác và đọc rap không chỉ giúp tôi đương đầu với những ngày tồi tệ, mà còn giúp tôi chia sẻ cảm xúc với những người có thể đồng cảm với câu chuyện của mình. Sự thật là, khi tôi bắt đầu đăng một số bản cover của mình lên YouTube, nhiều người từ khắp mọi miền thế giới gửi tin nhắn cho tôi và bảo rằng họ được truyền cảm hứng từ những bài hát của tôi. Sự thật là, có người từng nhắn tin cho tôi, tâm sự rằng cô ấy đang ở thời điểm tồi tệ nhất trong đời và cô cảm thấy mình hết sức vô dụng, đến mức định quyên sinh, nhưng nhờ xem video của tôi và nghe câu chuyện của tôi, cô đã được truyền cảm hứng, cuộc đời cô thay đổi và cô tiếp tục mạnh mẽ đấu tranh. Điều đó thật tuyệt vời phải không?

Thế nên, giờ đây, sau khi tìm ra mục đích sống, tôi dùng nền tảng của mình để truyền cảm hứng và khuyến khích những người khác chấp nhận con người thật của họ và giải phóng tiềm năng của họ. Tôi có thể đã bị gãy rất nhiều xương, nhưng tôi biết có hai thứ sẽ không bao giờ gãy trong cuộc đời mình, đó là tiếng nói và tinh thần của tôi. Tôi là Sparsh, tôi 15 tuổi, tôi là ca sĩ, nhạc sĩ, rapper kiêm diễn giả truyền cảm hứng đến từ New Jersey. Tôi có một cuộc sống tuyệt vời, có những người bạn và gia đình tuyệt vời, và một cậu em trai vô cùng đáng yêu mà tôi vô cùng yêu quý. Tôi không được định nghĩa bởi khiếm khuyết của bản thân; tôi được định nghĩa bởi các giá trị mà tôi tự trao cho mình. Còn bạn sẽ định nghĩa bản thân mình như thế nào?

“Khuyết tật cơ thể không định hình nên giá trị con người. Khiếm khuyết không ngăn được tôi phát huy hết tiềm năng bản thân.”

Sparsh Shah
15 tuổi

AMANDA SOUTHWORTH

NHÀ PHÁT TRIỂN PHẦN MỀM KIÊM NHÀ HOẠT ĐỘNG XÃ HỘI, ỦNG HỘ SỨC KHỎE TINH THẦN

Hằng năm, trên khắp thế giới, có tới gần 800.000 người chết vì tự tử - nghĩa là, cứ 40 giây lại có một người tự kết thúc cuộc đời. Sức khỏe tinh thần gây ảnh hưởng lớn đến tất cả mọi người. Tuy nhiên, sự kỳ thị của xã hội có thể khiến nhiều người không dám tâm sự cởi mở về sức khỏe tinh thần vì sợ bị gọi là "điên", bị cho là nguy hiểm và sau đó, bị phân biệt đối xử hoặc bị coi thường. Một trong những cách tốt nhất để chống lại sự kỳ thị nguy hiểm này là nhờ nhiều người chia sẻ câu chuyện của chính họ.

Amanda Southworth là nhà hoạt động ủng hộ việc nâng cao nhận thức và hỗ trợ về sức khỏe tinh thần. Cuộc đấu tranh suốt đời với bệnh lý tinh thần khiến cô đứng dậy lên tiếng, thay mặt cho những người khác cũng đang vật lộn với các chứng trầm cảm, rối loạn lo âu và suy nghĩ tự làm hại bản thân. Qua những phát biểu công khai về trải nghiệm của chính mình và khuyến khích khán giả chú ý hơn đến sức khỏe tinh thần, Amanda góp phần tạo ra một phong trào có quy mô rộng khắp nhằm xóa bỏ sự kỳ thị với những đối thoại thẳng thắn về vấn đề này. Trong bài phát biểu ở Đại hội Phụ nữ Pennsylvania năm 2018[1], cô nhắc đến những mặt trái đáng lưu tâm của công nghệ, cô chỉ ra rằng nhiều trang web sử dụng thuật toán nhằm tối ưu hóa mức độ tương tác của người sử dụng (đôi khi, bằng cách hiển thị ngày càng nhiều nội dung cực đoan hơn để giữ người xem ở lại trang web lâu hơn và thu thập thêm dữ liệu về họ). Cô đưa ra ví dụ, và cũng là trải nghiệm cá nhân sâu sắc khi chứng kiến một phụ huynh rơi vào chủ nghĩa cực đoan cánh hữu do những thông tin sai lệch được lan truyền trên mạng. Nhưng đồng thời, công nghệ cũng mang lại ân huệ cứu rỗi cho Amanda khi cô rơi vào trầm cảm và rối loạn lo âu cấp tính; Amanda kể lại quá trình tìm kiếm mục đích sống thông qua việc thiết kế và phát triển các ứng dụng cung cấp tài nguyên về sức khỏe tinh thần cho thanh thiếu niên (ví dụ như các trò chơi và bài tập giúp xây dựng khả năng ứng phó khi đối mặt với thử thách) và nhấn mạnh tầm quan trọng của việc dang tay giúp đỡ thay vì chỉ đơn giản làm một người ngoài cuộc, mũ ni che tai, im lặng trơ mắt nhìn người khác gặp tổn thương, bị bắt nạt và áp bức.

---

1. 2018 Pennsylvania Conference for Women.

AMANDA SOUTHWORTH

“Chúng ta có trách nhiệm - không chỉ với tư cách là phụ nữ mà còn với tư cách là một con người trên Trái Đất này - đảm bảo rằng chúng ta tiêu diệt những thứ áp bức mình và giúp đỡ những người kém may mắn hơn mình.”

Amanda Southworth
16 tuổi

Phát biểu tại Đại hội Phụ nữ Pennsylvania

Philadelphia, Pennsylvania, Hoa Kỳ - năm 2018

Đối với tôi, trường học chưa bao giờ thực sự là một nơi thú vị. Tôi lớn lên cùng những trò bắt nạt... Tôi mắc chứng rối loạn lo âu, rơi vào trầm cảm và còn mắc chứng rối loạn ăn uống khi học được nửa năm lớp Sáu. Lên lớp Bảy, tôi đã viết thư tuyệt mệnh gửi cho bố, và bốn năm sau, tôi được chẩn đoán mắc một trong những dạng PTSD[1] nghiêm trọng nhất... tất cả đều xảy ra trước sinh nhật 17 tuổi của tôi.

... Tôi tìm thấy nơi trú ẩn... trong công nghệ... Tôi nhận ra mình có thể thiết lập được một nơi mà những người mắc tâm bệnh có thể học hỏi... những công cụ để tự lo liệu cho đến khi họ có thể tìm đến các chuyên gia về sức khỏe tinh thần. Tôi đã xây dựng một ứng dụng có tên là AnxietyHelper để cung cấp thông tin, tài nguyên và liệu pháp nhận thức hành vi cho những người đang phải vật lộn với bệnh lý tinh thần. Tôi ra mắt ứng dụng đó năm 13 tuổi... Cứ thêm một người dùng ứng dụng là tôi lại có thêm lý do để tiếp tục tồn tại. Để đảm bảo an toàn cho từng người trong đó, tôi thức dậy lúc sáu giờ sáng, đi học rồi lại tập trung vào cải thiện ứng dụng cho đến một, hai giờ sáng... Tôi phát triển AnxietyHelper vì tôi muốn giữ an toàn cho mọi người...

Khi những người bạn LGBTQ+ của tôi trở thành đối tượng bị lạm dụng, bị bắt nạt, phải hứng chịu những hành vi thù ghét và hơn thế nữa... Tôi thấy mọi người coi những tội ác này như thể đó là chuyện đương nhiên, như thể chúng là tác dụng phụ đính kèm xu hướng tính dục của một người nào đó... Sau khi nghe mẹ tôi bảo một người bạn đồng tính nữ của tôi nên đi "chữa bệnh bê-đê" - khi đó tôi vẫn chưa công khai, tôi quyết định phát triển tiếp một ứng dụng thứ hai tên là Verena, một hệ thống bảo mật được mã hóa hoàn toàn dành cho các thành viên của cộng đồng LGBTQ+. Ứng dụng này cho phép người dùng cảnh báo ẩn danh cho những người trong danh sách liên lạc trong trường hợp khẩn cấp, lưu sự cố lại để báo cáo sau, tìm những nơi an toàn ở gần họ, hẹn giờ để báo cho những người trong danh sách liên hệ về vị trí hiện tại của người dùng trong trường hợp họ không về nhà đúng giờ, và trên hết, ứng dụng này tự ẩn mình dưới dạng một ứng dụng toán học phòng trường hợp cha mẹ hoặc người sống cùng, làm cùng có xu hướng bạo hành của người dùng tìm thấy nó.

... Tháng Một năm ngoái, giữa năm thứ hai trung học, tôi xin nghỉ ở trường và quyết định chuyển đến Los Angeles cùng cha để thoát khỏi người mẹ bạo hành của mình... Tôi cống hiến cả cuộc đời vào việc phát triển công nghệ để giúp đỡ mọi người, và tôi đã được Quốc hội tặng 25.000 đô la. Về cơ bản, tôi đã làm những điều mà bất cứ thiếu niên bình thường nào cũng sẽ làm - tôi bỏ học cấp Ba và thành lập công ty phát triển phần mềm phi lợi nhuận của riêng mình, công ty Astra Labs, để tiếp tục giúp đỡ mọi người bằng công nghệ. Tôi thành lập Astra vì tôi muốn dùng công nghệ vào việc tốt... Chúng tôi có hơn 83.000 người dùng trên toàn thế giới...

Giống như những nhà hoạt động đi trước, tôi sẽ cố điều chỉnh những hệ thống đang ra sức đè mình xuống. Nhưng tôi không thể làm điều đó một mình. Chúng ta có trách nhiệm - không chỉ với tư cách là phụ nữ mà còn với tư cách là một con người trên Trái Đất này - đảm bảo rằng chúng ta tiêu diệt những thứ áp bức mình và giúp đỡ những người kém may mắn hơn mình.

---

1. Rối loạn căng thẳng sau sang chấn.

AMIKA GEORGE

NHÀ HOẠT ĐỘNG XÃ HỘI, LÃNH ĐẠO PHONG TRÀO #FREEPERIODS

Amika George cho rằng kinh nguyệt là điều chẳng có gì đáng xấu hổ. Chị cho rằng chúng ta nên xấu hổ vì đã không tích cực hành động để giúp các bạn nữ không phải nghỉ học chỉ vì đến kỳ kinh. Khi còn là học sinh cấp Hai, Amika vô cùng bàng hoàng, sửng sốt khi phát hiện ra tình trạng "bần cùng kỳ kinh nguyệt" (period poverty) - một thuật ngữ mà tổ chức Công dân Toàn cầu (Global Citizen) định nghĩa là: "Thiếu khả năng tiếp cận các sản phẩm vệ sinh, giáo dục về vệ sinh kinh nguyệt, nhà vệ sinh, tiện nghi rửa tay và/hoặc quản lý chất thải" - và điều đó đã khiến một số học sinh trên toàn thế giới, ngay cả ở Vương quốc Anh, quê hương chị, không thể đến trường một tuần liền mỗi tháng.

Chị rất thất vọng khi thấy không một đảng phái chính trị lớn nào có hành động rõ ràng về vấn nạn này, mặc dù trên thực tế, có tới một nửa dân số trải qua thời kỳ kinh nguyệt. Amika quyết định tự mình giải quyết vấn đề. Chị tổ chức phong trào #FreePeriods vào năm 2017 để nâng cao nhận thức về tình trạng bần cùng trong thời kỳ kinh nguyệt và ủng hộ các sản phẩm vệ sinh miễn phí trong các trường phổ thông và đại học, để không ai phải bỏ lỡ cơ hội học tập vì quá trình tự nhiên của cơ thể. Trang web Free Periods tuyên bố: "Chính phủ Scotland đã làm nên lịch sử khi đảm bảo cho toàn bộ chị em phụ nữ được tiếp cận các sản phẩm vệ sinh kinh nguyệt miễn phí ở tất cả các trường phổ thông, cao đẳng và đại học. Chính phủ xứ Wales cũng đã cam kết chi một triệu bảng để giải quyết tình trạng bần cùng kỳ kinh nguyệt. Ở Anh, chúng ta đang bị bỏ lại phía sau."

Phong trào #FreePeriods gây được tiếng vang lớn ở cả trên mạng lẫn trên đường phố; nữ diễn viên Emma Watson thậm chí còn đề cử Amika cho giải 21 Under 21 của *Teen Vogue*. Ở hội nghị Wired Next Gen, một sự kiện kéo dài một ngày dành cho giới trẻ ở London, Amika đã chia sẻ về phong trào - tất tần tật mọi thứ từ cách chị bắt đầu vận động cho đến cuộc kháng nghị bên ngoài dinh Thủ tướng.

“Mặc dù chúng tôi đi biểu tình về một việc quá ư kinh khủng, nhưng vẫn có cảm giác ngập tràn tinh thần đoàn kết và không khí liên hoan tuyệt vời.”

Amika George
19 tuổi

Nhà tiên phong Amika George chia sẻ về phong trào #FreePeriods

Hội nghị Wired Next Gen, London, Vương quốc Anh - năm 2018

Một ngày nọ, tôi ngồi ở bàn ăn, vừa ăn sáng vừa đọc báo trên điện thoại... Tôi không tin nổi những gì mình vừa đọc... bài báo phản ánh việc nhiều bạn gái buộc phải nghỉ học một tuần mỗi tháng vì một lý do hết sức nực cười... bởi vì các bạn không đủ tiền mua băng vệ sinh! Kinh nguyệt khiến các bạn ấy không thể đến trường...

Tôi lập tức liên hệ với ngài Nghị sĩ địa phương tôi đang sống... và phát hiện ra không một ai thực sự làm gì trước khó khăn đó cả, điều đó khiến tôi bực tức. Là một thiếu niên và gần như sống trên mạng xã hội, tôi quyết định sử dụng Internet để khởi xướng #FreePeriods, và tạo một thỉnh nguyện thư trên change.org... Với ý tưởng: các bạn nữ được hưởng bữa trưa miễn phí ở trường cũng sẽ được nhận các sản phẩm vệ sinh kinh nguyệt miễn phí... các bạn nữ có gia cảnh khó khăn chính là những bạn có khả năng cao phải chịu cảnh bần cùng kỳ kinh nguyệt nhất... Chỉ sau vài tuần thỉnh nguyện thư đã thu thập được hơn 2.000 chữ ký, và tính đến thời điểm phát biểu đã có hơn 180.000 chữ ký...

Khi cuộc tổng tuyển cử diễn ra... vào tháng Năm năm 2017, tôi liên lạc với các đảng phái chính trị về tình trạng bần cùng kỳ kinh nguyệt... và Đảng Xanh, Đảng Dân chủ Tự do cùng các đảng Phụ nữ Bình quyền đã cam kết chấm dứt tình trạng bần cùng kỳ kinh nguyệt trong bản tuyên ngôn tổng tuyển cử của họ... Từ "kinh nguyệt" đã xuất hiện trong ba bản tuyên ngôn, tôi không nghĩ điều này từng được xảy ra trước đó...

Cùng một vài người bạn, tôi quyết định phát động phong trào đấu tranh quần chúng #FreePeriods bên ngoài phố Downing. Vào ngày biểu tình, một biển đỏ tràn về phía tôi... có 2.000 thanh niên... Mọi người cầm biểu ngữ với những nội dung về kỳ kinh nguyệt, và ai nấy cũng đều sục sôi phấn khích, tất cả mọi người muốn có mặt trong buổi biểu tình và cho chính phủ thấy chúng tôi đã tức giận đến mức nào trước vấn đề to lớn này... Mặc dù chúng tôi đi biểu tình về một việc quá ư kinh khủng, nhưng vẫn có cảm giác ngập tràn tinh thần đoàn kết và không khí liên hoan tuyệt vời... Bởi vì chúng tôi thực sự đã hét vào phòng ngủ của cô Theresa May theo đúng nghĩa đen, cô thực sự đã lắng nghe, và... cô đã chi 1,5 triệu bảng Anh để giải quyết tình trạng bần cùng kỳ kinh nguyệt ở Vương quốc Anh, đây là một bước tiến đáng kinh ngạc nhưng không phải là giải pháp lâu dài và bền vững, vì số tiền đó chỉ đủ dùng trong vòng một năm. Tôi sẽ tiếp tục đấu tranh cho đến khi chúng ta có được một quỹ dành cho nữ sinh ở mọi trường cấp Hai, để ai cũng đều có thể nhận được nền giáo dục mà họ xứng đáng có được...

Một vấn đề khác mà chiến dịch đang cố gắng giải quyết là những kiêng kỵ và im lặng về kinh nguyệt... Hãy mạnh dạn nói về kinh nguyệt nếu bạn có kinh, hay thậm chí là không, bạn chỉ cần mở lời thôi. Việc này thực sự dễ dàng và ngay lập tức sẽ khiến mọi người cởi mở hơn. Hãy tiếp tục tiến bước trong cuộc đấu tranh bình đẳng giới, và kinh nguyệt phải là một phần quan trọng trong cuộc đấu tranh đó...

Vì vậy, lần tới, khi gặp điều gì đó trên mạng... hãy tâm niệm rằng: "Điều đó thực sự phụ thuộc vào hành động của tôi." Điều tôi muốn nói có thể là vấn đề kinh nguyệt hay một việc hoàn toàn khác; sẽ luôn có người ủng hộ bạn - một người bạn hoặc một ai đó ở bên kia Trái Đất, những người cũng muốn thấy sự thay đổi nhiều như bạn... và, như cuộc biểu tình hòa bình Free Periods đã chứng minh, số lượng chắc chắn là sức mạnh. Hãy nói chuyện với bạn bè mình về những nan đề, soạn một bản kiến nghị trực tuyến, và nói cho mọi người biết rằng bạn muốn thấy sự thay đổi.

MILLIE BOBBY BROWN

DIỄN VIÊN KIÊM ĐẠI SỨ THIỆN CHÍ UNICEF

Millie Bobby Brown là nữ diễn viên người Anh, được giới phê bình đánh giá rất cao với vai diễn Eleven trong loạt phim truyền hình khoa học viễn tưởng *Stranger Things (Cậu bé mất tích)* của Netflix. Với hy vọng sử dụng nền tảng toàn cầu đáng nể của mình vì mục đích tốt, Millie đã trở thành Đại sứ thiện chí trẻ nhất từ trước đến nay của Quỹ Nhi đồng Liên Hợp Quốc (UNICEF) vào năm 2018, khi mới 14 tuổi. Đại sứ thiện chí giúp tuyên truyền, vận động cho UNICEF và trẻ em trên toàn thế giới tới người hâm mộ, khán giả và các nhà lãnh đạo quyền lực trên toàn thế giới.

Millie đã công khai lên tiếng về các vấn đề xã hội nổi cộm đối với mình; tại lễ trao giải Kids' Choice 2018, cô bạn đã mặc chiếc áo sơ mi có tên của 17 nạn nhân trong vụ xả súng ở Trường Parkland và dành một phần trong bài phát biểu nhận giải để truyền đi thông điệp về bạo lực súng đạn. Cô bạn cũng lên tiếng về nạn bạo hành học đường, chia sẻ câu chuyện bị bắt nạt khi còn đi học ở Anh của chính mình và những ảnh hưởng lâu dài mà nó gây ra.

Millie được tạp chí *TIME* đưa vào danh sách 100 người có ảnh hưởng nhất thế giới. Cô bạn chia sẻ trong một cuộc phỏng vấn với *Glamour*: "Cuộc sống của giới trẻ ngày càng nhiều áp lực. Trước hết, tôi muốn đảm bảo trẻ em được bảo vệ khỏi bạo lực và nạn bóc lột. Tôi cũng muốn chống lại những tiêu cực trên mạng xã hội - điều mà tôi từng trải qua - nó giống như bệnh dịch vậy. Những căm ghét tiêu cực đó thực sự khiến tôi kinh hoàng. Biến đổi khí hậu cũng là vấn đề quan trọng. Tôi vừa ở London, và Greta Thunberg vừa phát biểu về chuyện này. Bạn ấy thực sự truyền cho tôi cảm hứng." Năm 2018, nhân dịp phát biểu khi đảm nhận vai trò Đại sứ thiện chí của UNICEF, Millie chia sẻ góc nhìn của mình trong việc giúp đỡ trẻ em trên toàn thế giới và khuyến khích khán giả "go blue" (màu của UNICEF) nhân Ngày Trẻ em Thế giới.

“Bắt đầu từ hôm nay, chúng ta
hãy tự nhắc bản thân về các
quyền của mình
khi còn là trẻ em, và hãy đòi hỏi
những quyền đó -
không chỉ cho chính chúng ta,
mà còn cho mọi trẻ em ở đây. ”

Millie Bobby Brown
14 tuổi

Diễn văn nhậm chức Đại sứ thiện chí UNICEF

Trụ sở Liên Hợp Quốc, thành phố New York, Hoa Kỳ - năm 2018

Chúc mừng ngày Thiếu nhi Thế giới[1]!

Tôi rất vui mừng khi được có mặt ở Liên Hợp Quốc để kỷ niệm ngày Thiếu nhi Thế giới, ngày ca ngợi các bạn thiếu nhi lên tiếng về những vấn đề gây ảnh hưởng đến tất cả thiếu nhi chúng ta. Đó là lý do tại sao ngày Thiếu nhi Thế giới lại quan trọng đối với tôi. Đây là ngày dành riêng cho tất cả chúng ta. Được bổ nhiệm làm Đại sứ thiện chí nhỏ tuổi nhất từ trước đến nay của UNICEF là một vinh dự vô cùng to lớn. UNICEF đóng vai trò là người phát ngôn hàng đầu thế giới và có sức ảnh hưởng cấp quốc tế của các bạn thiếu niên - nhi đồng, được trở thành Đại sứ thiện chí nhỏ tuổi nhất từ trước đến nay của UNICEF không chỉ là một vinh dự; đó là một đặc quyền lớn lao. Như người ta vẫn thường nói: "Quyền lực càng cao, trách nhiệm càng lớn."

... Vì vậy, ngày hôm nay, tôi chính thức đảm nhận vai trò của mình... và tôi cam đoan thực hiện lời hứa này: Tôi sẽ lên tiếng thay cho hàng triệu thanh thiếu niên - nhi đồng đã bị buộc phải im hơi lặng tiếng quá lâu. Tôi sẽ làm sáng tỏ những vấn đề mà trẻ em và thanh thiếu niên dễ bị tổn thương trên toàn thế giới đang phải gánh chịu, bao gồm cả việc đại diện cho các bạn ở những nơi mà các bạn chưa có chỗ ngồi tại bàn đàm phán. Và trên hết, tôi xin đảm bảo mọi thanh thiếu niên - nhi đồng đều biết đến quyền của mình, và tôi sẽ làm mọi thứ có thể để tiếp thêm sức mạnh cho các bạn, để các bạn trở thành sự thay đổi mà các bạn muốn được chứng kiến trên thế giới.

... Khi tôi đang đứng đây lúc này, hàng triệu trẻ em ngoài kia vẫn chưa được tiếp cận với giáo dục. Hàng triệu bạn không có nơi an toàn để gọi là nhà. Hàng triệu bạn không có thực phẩm đầy đủ dinh dưỡng, vắc xin hoặc nước sạch để sống khỏe mạnh. Tôi mong muốn rằng mọi thiếu nhi, bất kể các bạn sống ở đâu hay sinh ra trong hoàn cảnh nào, đều có cơ hội được lắng nghe. Chúng tôi có đam mê, nhiệt huyết và ý tưởng để tạo ra sự thay đổi.

... Được trở thành Đại sứ thiện chí của UNICEF, tôi xin chia sẻ danh hiệu này với người nữ anh hùng của tôi, bà Audrey Hepburn quá cố vĩ đại, bà đã từng nói: "Khi lớn lên, bạn sẽ phát hiện ra mình có hai bàn tay: một để giúp đỡ người khác, và một để giúp đỡ chính mình." Và đó chính xác là những gì tôi định làm. Tôi rất mong được đi khắp thế giới để chiêm ngưỡng công việc tuyệt vời của UNICEF và được gặp gỡ càng nhiều trẻ em càng tốt. Tôi muốn truyền cảm hứng cho những người hâm mộ của mình để mọi người tham gia cuộc hành trình này cùng tôi, học hỏi cùng tôi và lên tiếng cùng tôi. Bắt đầu từ hôm nay, chúng ta hãy tự nhắc bản thân về các quyền của mình khi còn là trẻ em, và hãy đòi hỏi những quyền đó - không chỉ cho chính chúng ta, mà còn cho mọi trẻ em ở đây. Vì vậy, nhân ngày Thiếu nhi Thế giới, hãy cùng tôi và hàng nghìn trẻ em trên toàn thế giới hành động vì trẻ em ngay hôm nay.

1. Được Liên Hợp Quốc tổ chức vào ngày 20 tháng Mười một hàng hàng năm, còn gọi là ngày Quốc tế về Quyền Trẻ em, tránh nhầm với ngày Quốc tế Thiếu nhi 1 tháng Sáu.

#Standwith
ALEPPO

BANA ALABED

NHÀ ĐẤU TRANH VÌ GIÁO DỤC VÀ NHÂN QUYỀN, NGƯỜI TỊ NẠN SYRIA

Bana Alabed là người sống sót sau cuộc Nội chiến Syria - cuộc xung đột làm nhiều dân thường thiệt mạng, khiến nhiều gia đình phải rời bỏ quê hương, đồng thời gây ra nỗi sợ hãi và bất ổn khắp khu vực. Em dùng tài khoản Twitter mà em duy trì trong suốt vụ đánh bom và bao vây thành phố Aleppo năm 2016 để khiến công luận thế giới phải chú ý. Nỗi kinh hoàng của chiến tranh càng trở nên đặc biệt sâu sắc khi nhìn qua đôi mắt của một cô bé 7 tuổi.

Sau khi trường học của em bị phá hủy và cha em bị thương trong cuộc bao vây, gia đình em buộc phải tản cư khỏi thành phố bị chiến tranh tàn phá cùng nhiều thường dân khác; cuối cùng, họ tìm nơi tị nạn ở Thổ Nhĩ Kỳ. Với sự hỗ trợ của mẹ, Fatemah, từng làm giáo viên tiếng Anh ở trường cấp Hai, Bana tiếp tục tweet cho hơn 300.000 người theo dõi, thúc đẩy hòa bình và tiếp cận giáo dục, thỉnh thoảng phát biểu - chẳng hạn như phát biểu ở giải thưởng IDA năm 2018 - và phản hồi các câu hỏi của báo giới trong các cuộc phỏng vấn trên truyền hình nhằm nâng cao hơn nữa nhận thức về cuộc khủng hoảng ở Syria.

Diễn văn tại lễ trao giải của Hội Liên hiệp Phim Tài liệu Quốc Tế (IDA Awards)

Los Angeles, California, Hoa Kỳ - năm 2018

Em rất hân hạnh được gặp gỡ quý vị.

... Em muốn cảm ơn toàn thể quý vị vì đã giúp đỡ trẻ em Syria... Em may mắn vì em còn sống, nhưng em rất buồn vì các bạn nhỏ Syria đang chết mỗi ngày. Các bạn khốn khổ, đau đớn vì không có thức ăn và thuốc men. Các bạn không thể đến trường. Chúng em vẫn còn là trẻ nhỏ. Chúng em không biết chiến tranh là gì. Chúng em cần hòa bình. Chúng em cần một nơi an toàn để sống. Trẻ em cần được đến trường, học tập và sống hạnh phúc.

... Một ngày nọ, chúng em đang học ở trường thì bỗng nghe thấy tiếng máy bay chiến đấu gầm rít trên trời. Mẹ em và thầy cô giáo quyết định cho học sinh về nhà vì tình hình quá nguy hiểm. Nhưng chúng em thấy buồn vì phải rời đi. Đó là lần duy nhất, vì bom quá nguy hiểm... Và rồi, chúng em nghe thấy có tiếng nổ lớn, chúng em sợ hãi chạy về nhà. Khi về đến nhà, chúng em lập tức chạy xuống tầng hầm. Và rồi, cha em đến và nói với chúng em rằng trường học của em đã bị đánh bom. Em thấy buồn vô hạn vì sẽ không còn được gặp lại bạn bè và không còn được đi học nữa. Xin hãy sát cánh cùng nhau vì hòa bình và chấm dứt chiến tranh. Xin chân thành cảm ơn.

GRETA THUNBERG

NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG

Để thay đổi thế giới, đôi khi bạn phải chơi đúng luật. Còn những khi khác, cũng đáng hất đổ bàn cờ và công khai chỉ trích cuộc chơi gian lận lắm! Thái độ không khoan nhượng của cô nữ sinh Thụy Điển Greta Thunberg được thể hiện rõ trong những bài phát biểu, ngụ ý chính các chính trị gia quyền lực và hệ thống kinh tế tư bản chủ nghĩa đang làm suy thoái khí hậu Trái Đất của chúng ta. Tại Diễn đàn Kinh tế Thế giới Davos, một cuộc họp thường niên nổi tiếng với những người tham dự giàu có và nổi tiếng, cô đã lên tiếng về biến đổi khí hậu và nói với những khán giả tinh hoa của mình rằng: "Nhà của chúng ta đang cháy... Tôi muốn các vị hoảng loạn. Tôi muốn các vị cảm nhận được nỗi sợ hãi của tôi hằng ngày. Chúng ta nợ những người trẻ, chúng ta không trao được cho họ niềm hy vọng."

Cuộc hành trình của Greta bắt đầu ở một nơi không ngờ tới. Tháng Tám năm 2018, cô trốn học và ngồi trước tòa nhà quốc hội Thụy Điển cùng một tấm biển vẽ tay, trên đó tuyên bố học sinh - sinh viên trên khắp thế giới sẽ bãi khóa nếu các nhà lãnh đạo thế giới không có hành động kiên quyết trước nan đề biến đổi khí hậu. Tháng Mười một năm 2018, thông điệp của cô đã thu hút nhiều sự chú ý, lôi kéo thêm nhiều học sinh - sinh viên và những người khác quay phim lại cảnh cô kêu gọi hành động và lan tỏa ra khắp mạng xã hội. Đến tháng Mười hai năm đó, hơn 20.000 sinh viên của 270 thị trấn và thành phố ở nhiều quốc gia trên thế giới (bao gồm Vương quốc Anh, Hoa Kỳ, Nhật Bản và Bỉ) đã cùng cô bãi khóa và gây áp lực lên chính phủ của mình, buộc họ phải tuân thủ Thỏa thuận chung Paris[1].

Trước khi Greta phát động Cuộc bãi khóa vì khí hậu, cha mẹ cô bày tỏ lo ngại về áp lực mà những hoạt động này sẽ đè lên vai cô. Nỗi lo lắng của họ là điều dễ hiểu. Greta mắc chứng tự kỷ và câm nín chọn lọc[2], điều đó có nghĩa cô gặp nhiều khó khăn hơn trong các tình huống xã hội so với các bạn cùng lứa. Làm một nhà hoạt động, đòi hỏi người ta phải tiếp xúc với công chúng rất nhiều; nhà hoạt động được mời đến dự các hội nghị, phát biểu và gặp gỡ các nhà lãnh đạo, đồng thời phải biết nở một nụ cười lôi cuốn. Nhưng Greta đang định nghĩa lại thế nào là một nhà hoạt động. Không chấp nhận thỏa hiệp hay dùng những ngôn từ nhẹ nhàng hơn, cô chỉ nói sự thật bằng toàn bộ sức lực và sự cấp bách mà thực tế về biến đổi khí hậu đòi hỏi, Greta cho thấy cô chỉ đang lên tiếng cho thế hệ trẻ và sức khỏe của Trái Đất, chứ không phải để được người đời yêu thích.

Tháng Mười hai năm 2018, cô phát biểu tại Hội nghị về Biến đổi Khí hậu của Liên Hợp Quốc ở Katowice, Ba Lan, với lời lên án mạnh mẽ về những phản ứng thiếu quyết đoán của người lớn đối với vấn đề biến đổi khí hậu trong tình trạng hiện tại.

---

1. Hiệp định quốc tế về biến đổi khí hậu được ký kết vào năm 2015 tại Paris, Pháp.
2. Một rối loạn tâm lý ở trẻ em, thể hiện khi trẻ có thể nói và hiểu ngôn ngữ trong một số trường hợp nhưng lại không nói trong một số hoàn cảnh xác định khác.

"Các vị nói rằng các vị yêu con mình hơn tất cả, nhưng các vị lại đang đánh cắp tương lai của chúng ngay trước mắt chúng."

Greta Thunberg
15 tuổi

Phát biểu tại COP24

Katowice, Ba Lan - năm 2018

Tên tôi là Greta Thunberg. Tôi 15 tuổi và tôi đến từ Thụy Điển. Tôi phát biểu thay mặt cho phong trào Climate Justice Now. Nhiều người nói rằng Thụy Điển chỉ là một quốc gia nhỏ bé và chúng tôi làm gì cũng không quan trọng. Nhưng tôi đã học được một điều: Ta không bao giờ quá nhỏ bé để tạo nên sự khác biệt. Và nếu vài đứa trẻ có thể được cả thế giới chú ý chỉ vì không đến trường, thì hãy tưởng tượng xem, tất cả chúng ta có thể làm gì cùng nhau nếu chúng ta thực sự muốn.

... Nhưng để làm được điều đó, chúng ta phải nói thật rõ ràng, cho dù có khó chịu đến đâu. Các vị chỉ nói đến tăng trưởng kinh tế xanh vĩnh cửu vì các vị quá sợ bị mất lòng. Các vị chỉ nói về việc tiến về phía trước với chính những ý tưởng tồi tệ đã đẩy chúng ta vào tình cảnh hỗn loạn này, ngay cả khi việc hợp lý duy nhất cần làm là kéo phanh khẩn cấp. Các vị chưa đủ trưởng thành để dám nói đúng sự thật. Ngay cả gánh nặng đó các vị cũng dồn lại cho đám trẻ con chúng tôi. Nhưng tôi không quan tâm chuyện người ta có thích mình hay không. Tôi chỉ quan tâm đến công lý khí hậu và sự sống trên hành tinh. Nền văn minh của chúng ta đang bị hy sinh vì những cơ hội được dành cho một số rất ít người để họ có thể tiếp tục kiếm những món tiền khổng lồ. Sinh quyển của chúng ta đang bị hy sinh để những người giàu ở những nước như nước tôi có thể sống xa hoa. Rất nhiều người phải chịu khổ sở để trả giá cho cuộc sống xa hoa của một số ít người khác.

... Năm 2078, tôi sẽ tổ chức sinh nhật lần thứ 75 của mình. Nếu tôi có con, có lẽ chúng sẽ dành cả ngày hôm đó với tôi. Có thể chúng sẽ hỏi tôi về các vị. Có thể chúng sẽ hỏi tại sao các vị không làm gì cả trong khi vẫn còn thời gian để hành động. Các vị nói rằng các vị yêu con mình hơn tất cả, nhưng các vị lại đang đánh cắp tương lai của chúng ngay trước mắt chúng.

... Chỉ khi các vị bắt đầu tập trung vào những gì cần phải làm hơn là những gì khả thi về mặt chính trị, bằng không, chẳng còn hy vọng nào hết. Chúng ta không thể giải quyết khủng hoảng nếu không coi đó là khủng hoảng. Chúng ta cần giữ nhiên liệu hóa thạch trong lòng đất và chúng ta cần tập trung vào sự công bằng. Và nếu không thể tìm ra giải pháp trong hệ thống, có lẽ chúng ta nên thay đổi chính hệ thống đó. Chúng tôi không đến đây để cầu xin các nhà lãnh đạo thế giới quan tâm. Các vị đã phớt lờ chúng tôi trong quá khứ và rồi các vị sẽ lại phớt lờ chúng tôi. Chúng ta đã hết lý do và chúng ta sắp hết thời gian. Chúng tôi đến đây để cho các vị biết rằng sự thay đổi đang đến, dù các vị có muốn hay không. Quyền lực thực sự thuộc về nhân dân!

HỨA XÁN VĂN (CANWEN XU)

NGƯỜI ỦNG HỘ DI SẢN VĂN HÓA CỦA NGƯỜI MỸ GỐC Á

Hứa Xán Văn sinh ra ở Nam Kinh, Trung Quốc và chuyển đến Hoa Kỳ sinh sống khi mới 2 tuổi. Chỉ dưới 6% dân số Hoa Kỳ tự nhận mình là người gốc Á, và có một số khu vực nhất định đặc biệt cho các cộng đồng thiểu số. Tuổi thơ của Xán Văn trôi qua ở vài nơi như vậy, vì cô sống ở những bang ít đa dạng về chủng tộc nhất ở khu vực trung tây đất nước. Những trải nghiệm này khiến cô quen với những thách thức khi trở thành thiểu số trong không gian mà người da trắng chiếm đa số, cũng như cách người Mỹ gốc Á giữ một vị trí độc đáo trong cơ cấu xã hội Hoa Kỳ. Trải nghiệm của Xán Văn về việc không hòa nhập và liên tục nhận được lời nhắc nhở từ những người có thiện chí rằng cô trông không giống các bạn cùng trang lứa đã ảnh hưởng sâu sắc đến cô khi lớn lên. Mặc dù trải qua nhiều khoảnh khắc khiến Xán Văn cảm thấy khác biệt và xấu hổ về gốc Trung Quốc của mình trong suốt quá trình trưởng thành, nhưng cuối cùng cô vẫn kết luận: "Tôi tự hào về con người mình. Một chút Mỹ, một chút Trung Quốc, và rất nhiều cả hai."

Ở trường trung học, Xán Văn là Giám đốc phụ trách Hội viên Quốc gia kiêm Giám đốc bang Idaho của Hội Sinh viên Trung học Đảng Dân chủ. Không những thế, cô còn là một lập trình viên. Cô mở một workshop tin học dành cho tất cả các bạn nữ, tên là Code For Fun, và giành giải Á quân Quốc gia trong cuộc thi NCWIT Aspirations in Computing (tạm dịch: Khát vọng Tin học) năm 2014. Cô là sinh viên Đại học Columbia, New York và là người rất năng nổ trong các vấn đề của người Mỹ gốc Á. Cô đã nói chuyện với các sinh viên người Mỹ gốc Á ở khu vực trung tây về việc khẳng định bản sắc châu Á ở Hoa Kỳ, và khả năng tháo gỡ cảm xúc trước cách người ta đối xử với mình vì mình là người thiểu số khỏi những cảm xúc về chính gốc gác của bản thân.

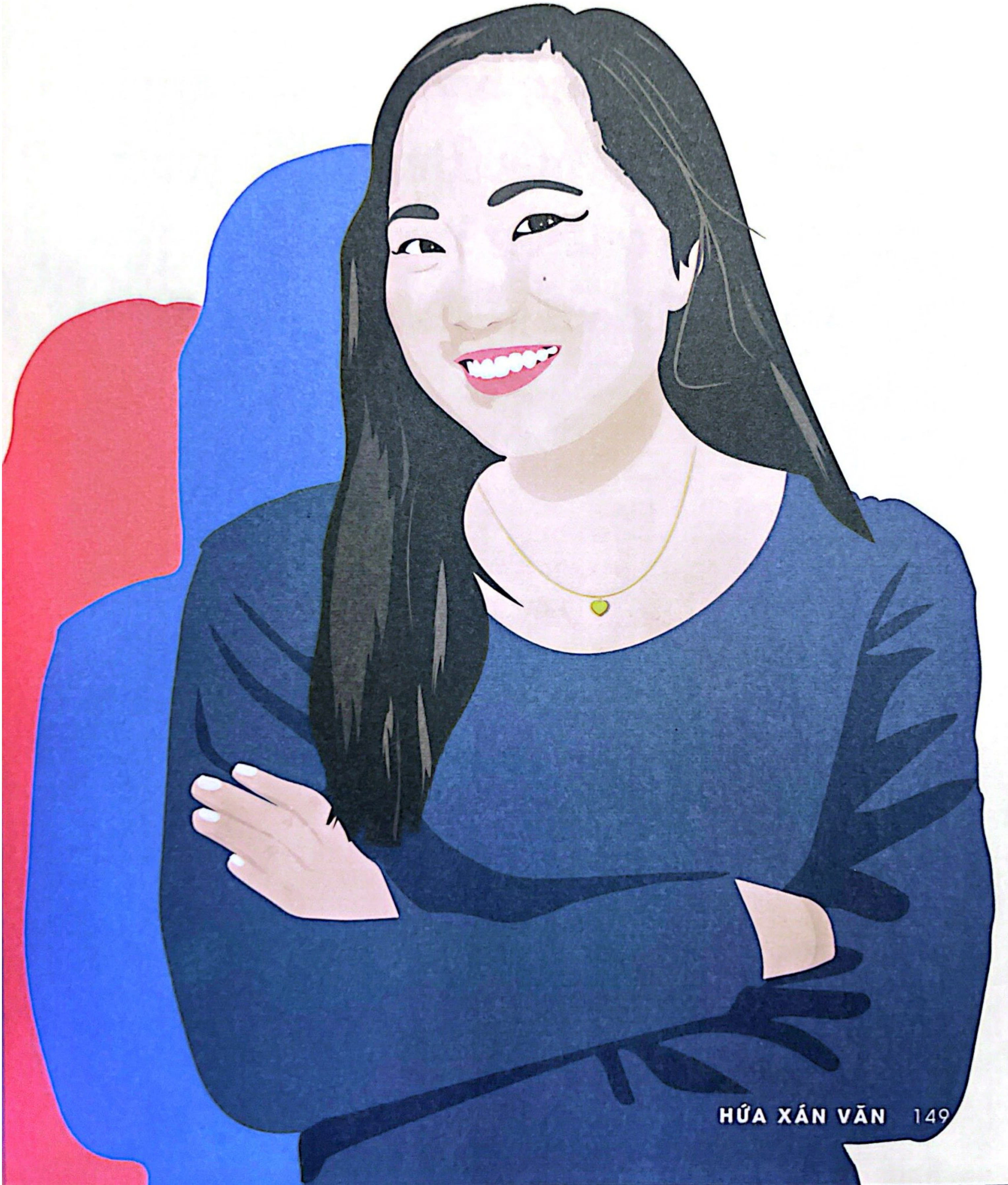

**“Hãy trân trọng bản sắc của mình,
đón nhận sự mâu thuẫn của mình,
và quan trọng nhất,
hãy can đảm khi làm điều đó.”**

**Hứa Xán Văn
21 tuổi**

Buổi nói chuyện với sinh viên gốc Á của khu vực trung tây Hoa Kỳ

Đại học Colorado Boulder, Colorado, Hoa Kỳ - năm 2019

Mấy tháng trước, tôi về nhà ở Boise, Idaho nghỉ đông và đạp xe đến một thẩm mỹ viện gần đó để làm lông mày... Chuyên gia thẩm mỹ là một phụ nữ tóc vàng thân thiện cũng sống cùng khu phố. Chúng tôi bắt đầu trò chuyện... Một lúc sau, cô ấy hỏi: Em là người ở đâu?...

Tôi chắc rằng nhiều bạn đã nghe đến thuật ngữ "hội chứng người nước ngoài vĩnh viễn"[1]... Về cơ bản, nó có nghĩa là dù người Mỹ gốc Á có hòa nhập đến đâu, chúng ta vẫn bị đối xử như thể chúng ta không phải người ở đây... Đất nước này là nơi duy nhất tôi thực sự biết. Tuy nhiên, có vẻ như ngay cả khi người Mỹ gốc Á đã hoàn toàn bị Mỹ hóa, ngay cả khi gia đình họ đã sống ở Hoa Kỳ qua nhiều thế hệ, họ vẫn bị coi là người nước ngoài...

Lớn lên, khao khát nhận ra bản sắc Á Đông của tôi chỉ bộc lộ ở chốn riêng tư... YouTube, đối với nhiều người trong chúng ta, là Hollywood châu Á mà chúng ta chưa từng có. Trước khi có những bộ phim, cuốn truyện như *Con nhà siêu giàu châu Á (Crazy Rich Asians) hay Người mới đến (Fresh Off the Boat)*, YouTube là nơi chúng ta có thể sống và hít thở trải nghiệm là người Mỹ gốc Á. Đó là nơi tôi được là người bình thường, nơi tôi không còn cảm thấy mình mâu thuẫn nữa.

Xem những đoạn phim trên đó khiến tôi nhận ra mình không cần phải chọn danh tính này hay danh tính kia. Tôi không cần phải biến mình thành một người hoàn toàn khớp với những tiêu chí của "người bình thường" do người khác đặt ra. Tôi không cần phải tẩy trắng (whitewash) những trải nghiệm, quan điểm, tính cách của mình.

... Mặc cho những trải nghiệm độc đáo mà người Mỹ gốc Á luôn gặp phải, chúng ta thường bị gạt ra khỏi những câu chuyện về chủng tộc. Người Mỹ gốc Á thường bị xếp vào vùng xám. Bản thân tôi đã nhắc đến điều này trong bài phát biểu của mình ba năm trước. Nhưng kể từ đó, tôi đã thay đổi suy nghĩ... Trong thâm tâm, tôi biết rõ, là người Mỹ gốc Á, chúng ta không xám xịt nhạt nhòa. Chúng ta đậm đà bản sắc... Ngay cả khi tẩy trắng, chúng ta cũng sẽ không bao giờ thành người da trắng...

Câu hỏi "Bạn là người ở đâu?" từng khiến tôi bận tâm ở hai cấp độ khác nhau. Cấp độ đầu tiên, như đã nói trước đó, là tôi luôn cảm thấy lạc lõng... Cấp độ thứ hai, tôi không thích nhắc đến điều này lắm, đó là tôi không cảm thấy tự hào vì mình đến từ Trung Quốc... Suy cho cùng, chính những đặc điểm của người Trung Quốc ấy đã tách tôi khỏi nhiều người xung quanh trong suốt cuộc đời. Tôi thừa nhận, cho đến ngày hôm nay, tôi vẫn đang cố gắng tách rời những điều người khác áp lên bản sắc của tôi ra khỏi chính bản sắc đó. Bởi vấn đề hoàn toàn không phải là vì tôi ghét việc mình là người Trung Quốc - vấn đề nằm ở chỗ tôi ghét cách người ta đối xử với tôi vì tôi là người Trung Quốc. Và bằng cách nào đó, khi sống ở Dakotas và Idaho, hai điều trên đã bị gộp chung lại, và tôi bắt đầu phẫn nộ với bản ngã của chính mình.

... Vì vậy, tôi hy vọng rằng cộng đồng này cũng sẽ mang lại cho bạn những gì cộng đồng người Mỹ gốc Á ở Columbia đã mang lại cho tôi: là cảm giác tự hào về con người và bản sắc của chính mình... Hãy trân trọng bản sắc của mình, đón nhận sự mâu thuẫn của mình, và quan trọng nhất, hãy can đảm khi làm điều đó.

1. Perpetual foreigner syndrome.

MAYA S. PENN

NHÀ TỪ THIỆN, NHÀ HOẠT ĐỘNG VÌ MÔI TRƯỜNG, DOANH NHÂN, HỌA SĨ DIỄN HOẠT[1] KIÊM GIÁM ĐỐC ĐIỀU HÀNH

Maya S. Penn đảm nhận nhiều vai trò: Giám đốc điều hành của công ty thời trang do chính cô thành lập, đồng thời là họa sĩ diễn hoạt, nhà làm phim, nhà văn, tác giả kiêm nhà hoạt động.

Sự nghiệp của Maya bắt đầu từ năm 8 tuổi, khi nảy ra ý tưởng cho thương hiệu thời trang bền vững của mình, Maya's Ideas. Cô làm việc không biết mệt mỏi để xây dựng công ty từ những viên gạch đầu tiên, kể cả thiết kế trang web lẫn vận chuyển sản phẩm đến tay khách hàng trên khắp thế giới. Thành công trong kinh doanh của cô khi đó đã thu hút sự chú ý của giới truyền thông cùng vô số lời mời diễn thuyết trước công chúng, bao gồm cả lời mời đến Hội nghị TEDWomen danh giá năm 2013. Phần diễn thuyết của Maya trong hội nghị này nhận được hơn 1,6 triệu lượt xem, tính trên toàn cầu. Năm 2016, cô xuất bản cuốn sách có tựa đề *Bạn làm được! Thể hiện mình, Tìm con đường của mình và Thay đổi thế giới*[1] nhằm giúp các thanh thiếu niên khác khám phá niềm đam mê của mình.

Hoạt động kinh doanh của Maya luôn gắn bó chặt chẽ với mong muốn thúc đẩy lợi ích xã hội. Trong thời điểm ngành công nghiệp thời trang ngày càng bị chỉ trích vì góp phần gây ra khủng hoảng khí hậu qua việc làm cạn kiệt tài nguyên thiên nhiên và gây ô nhiễm môi trường, Maya ủng hộ thiết kế bền vững. Cô viết trên trang web của mình: "Tôi không sử dụng những chất liệu len, da, lụa, san hô mới... trong các thiết kế của mình. Nếu tình cờ gặp được một mảnh vải, len, lụa... cổ điển của những năm 1940, tôi sẽ dùng nó và biến nó thành một tác phẩm hoàn toàn mới. Tôi luôn sử dụng các loại vải cũ, cổ điển hoặc các chất liệu hữu cơ sinh học như bông. Tôi dùng 100% vải bông hữu cơ, gai dầu và tre, cũng như các chất liệu tái chế để tạo ra quần áo và phụ kiện của mình."

Maya cũng quyên góp 1% lợi nhuận của mình cho các tổ chức phi lợi nhuận hoạt động trong các lĩnh vực môi trường và nữ quyền, và ra mắt một tổ chức phi lợi nhuận phụ tên là Maya's Ideas 4 the Planet để giúp cung cấp vốn cho các nữ doanh nhân mới. Ngoài ra, cô còn là nhà sản xuất của loạt phim hoạt hình về môi trường, *The Pollinators*[3].

Năm 2019, Justice - thương hiệu thời trang dành cho lứa tuổi thanh thiếu niên có trụ sở tại Hoa Kỳ - đã mời Maya đến phát biểu ở Hội nghị Thượng đỉnh Live Justice dành cho phụ nữ trẻ. Maya, khi đó 19 tuổi, đã chia sẻ câu chuyện của mình với những thanh niên khác và khuyến khích họ dám nói lên ý tưởng của riêng mình - ngay cả khi bạn thấy nghi ngờ bản thân hay khi phải đối mặt với những chỉ trích của người đời.

---

1. Họa sĩ làm phim hoạt hình.
2. *You Got This! Unleash Your Awesomeness, Find Your Path, and Change the World.*
3. Tạm dịch: *Các loài thụ phấn.*

"Mặc dù lúc bắt đầu,
tôi không có nhiều thứ trong tay,
nhưng tôi có tầm nhìn
và tôi sẽ làm được."

Maya S. Penn
19 tuổi

Diễn giả chính của Hội nghị Thượng đỉnh Live Justice năm 2019

Columbus, Ohio, Hoa Kỳ - năm 2019

Tôi thành lập công ty của mình, Maya's Ideas, vào năm 2008. Lúc đó, tôi chỉ mới 8 tuổi. Công việc kinh doanh của tôi thực sự là kết hợp của ba yếu tố: trí tò mò, tình yêu của tôi đối với môi trường, tình yêu của tôi đối với nghệ thuật và thiết kế ở mọi hình thức... Tôi biết khi bắt tay vào kinh doanh, tôi thực sự nghiêm túc với nó... Đây không phải là kiểu nhà hàng giả vờ dựng trong phòng ngủ, bán pizza nhựa cho thú nhồi bông... Đây là chuyện kinh doanh thực thụ và mọi việc sẽ rất tuyệt vời...

Tôi bắt đầu làm băng đô, sử dụng bất cứ thứ gì mình có quanh nhà ... Mặc dù lúc bắt đầu, tôi không có nhiều thứ trong tay, nhưng tôi có tầm nhìn và tôi sẽ làm được... Khi tiếp tục, tôi học cách làm những món đồ mới, như mũ, khăn quàng cổ và túi xách. Tôi cũng biết... bản thân muốn dành 10% lợi nhuận cho các tổ chức từ thiện cả trong và ngoài nước, các tổ chức về môi trường và các tổ chức nữ quyền, vì tôi biết việc trao đi quan trọng đến thế nào...

Tôi không chỉ tự tạo ra sản phẩm, mà còn tự thiết kế logo. Tôi là nhân viên dịch vụ khách hàng và tôi kiêm nghiên cứu về xây dựng thương hiệu và tiếp thị... Tôi bắt đầu học viết mã và tự học HTML khi mới 10 tuổi để tự xây dựng trang web chính thức cho mình. Không chiếc mũ nào mà tôi không đội; theo cả nghĩa bóng lẫn nghĩa đen...

Khi tiếp tục phát triển và bắt đầu bán các mặt hàng của mình trên mạng, sản phẩm của tôi dần được bán ra toàn thế giới, đến Ý, Đan Mạch, Úc và Nhật Bản... Tạp chí Forbes đã liên hệ với tôi năm tôi 10 tuổi. Họ muốn giới thiệu tôi và doanh nghiệp của tôi trên tạp chí của mình... Thế là tôi bắt đầu được xuất hiện trên các chương trình truyền hình và tạp chí... Tôi bất ngờ lắm lắm! Tôi không thể tin được ý tưởng tôi nảy ra năm 8 tuổi lại có thể tạo ra quá nhiều cơ hội khác nhau cho tôi. Điều đó cho thấy tầm quan trọng của việc lắng nghe mọi ý tưởng của chính mình, dù lớn hay nhỏ. Có thể bạn có một ý tưởng nào đó thoáng qua trong đầu và lại xua nó đi trong vô thức... nhưng đừng làm vậy. Hãy lắng nghe suy nghĩ của chính mình...

Những diễn giả thành công nhất trước công chúng đều cảm thấy lo lắng... Tiếp nhận thế giới trong khi không biết liệu mình có thể tiếp nhận được thế giới hay không - đối với tôi đó là sự tự tin thực thụ... Bạn phải làm bạn với cảm xúc của chính mình. Bạn không thể để cảm xúc "cầm lái", bạn phải đưa những cảm xúc đó ra ghế sau... nhưng bạn vẫn có thể cùng tồn tại với chúng, chiến đấu và thành công. Bạn vẫn có thể làm được điều đó; hãy tin tôi. Tôi thường xuyên diễn thuyết trước công chúng và tôi vẫn thấy lo lắng như thường, nhưng tôi là một người chuyên nghiệp, và quan trọng nhất, bạn phải nhớ: Tiếng nói của bạn rất quan trọng...

Miệng lưỡi thế gian có thể sẽ cố ngăn cản bạn... nhưng không bao giờ có thể tước đi niềm vui của bạn... ngay cả khi tình hình trở nên đáng sợ hoặc khó khăn - miệng lưỡi thế gian không bao giờ có thể cướp mất niềm vui của bạn, bởi vì niềm vui đó là của bạn... Tiếp tục tiến lên và giữ vững động lực, đó mới là điều cốt yếu. Các bạn hãy nhắc lại theo tôi: Tôi mạnh mẽ. Tôi thông minh. Tôi tuyệt vời. Tôi đẹp từ trong ra ngoài. Tôi có thể đạt được bất cứ điều gì mình muốn. Tôi luôn luôn tiến tới mục tiêu của mình. Tôi sẽ nâng đỡ và hỗ trợ những bạn gái khác. Và tôi biết những cô gái khác sẽ nâng đỡ và ủng hộ tôi. Tôi làm được. Chúng ta làm được!

HILDE LYSIAK

NHÀ BÁO

Mới 12 tuổi, Hilde Lysiak đã viết ra những mẩu tin về vụ giết người và buôn bán ma túy với tốc độ mà nhiều phóng viên người lớn cũng phải ghen tị. Hilde là hội viên nhỏ tuổi nhất của Hiệp hội Nhà báo Chuyên nghiệp, đồng thời là người sáng lập, nhà xuất bản và phóng viên duy nhất của tờ *Orange Street News*, một hãng báo in kiêm báo mạng địa phương chuyên đưa tin nóng của thị trấn Selinsgrove, Pennsylvania. Là con gái của cựu phóng viên tờ *New York Daily News*, Hilde lớn lên cùng cảm giác phấn khích khi được trực tiếp đưa tin những lúc cha đưa mình đến thăm phòng tin tức. Mặc dù ấn bản đầu tiên của *Orange Street News* rất đơn sơ - một tờ báo lưu hành trong nhà, viết bằng bút sáp màu - nhưng nó nhanh chóng phát triển, vượt khỏi phạm vi ban đầu khi Hilde phát hiện ra một vụ giết người ở gần nhà và, không hề ngần ngại, cô bé lập tức đưa tin, trước bất kỳ nhà báo nào khác trong vùng.

Orange Street News hiện có hơn một triệu lượt truy cập trực tuyến, và hoạt động báo chí của Hilde được nhiều người trên khắp thế giới chú ý. Tuy nhiên, việc đưa tin không chỉ đem đến cho cô bé những người bạn mà còn khiến cô bị một số người nắm quyền ở địa phương hoài nghi (hoặc hoàn toàn căm ghét), trong đó, một cảnh sát đã dọa sẽ "ném cô vào trại giam trẻ vị thành niên" vì bực tức khi bị cô bé quay phim lúc cô cố tìm câu trả lời cho một thắc mắc.

Trong diễn văn bế giảng trước các sinh viên tốt nghiệp Trường Truyền thông Reed thuộc Đại học Tây Virginia, Hilde khuyên các khán giả đừng bao giờ quên mình phục vụ cho nhân dân chứ không phải cho cá nhân quyền lực hay chính phủ nào hết, đồng thời, bày tỏ sự lạc quan về thế hệ phóng viên mới, bằng cách tuân thủ các nguyên tắc cốt lõi đã được thử nghiệm và kiểm chứng của ngành báo chí, ví dụ như tính khách quan và gắn kết với cộng đồng địa phương, hoàn toàn có thể mở ra một kỷ nguyên mới cho niềm tin được phục hồi cho nghề báo.

"Chúng ta là thế hệ
có thể khôi phục được
lòng tin của nhân dân...
Đó là niềm tin mà em bảo vệ
bằng cả cuộc đời mình.
Các anh chị
cũng nên như thế."

Hilde Lysiak
12 tuổi

Diễn văn tốt nghiệp tại Trường Truyền thông Reed

Đại học Tây Virginia, Morgantown, Hoa Kỳ - năm 2019

Đi đến đâu chúng ta cũng thấy những tin xấu về nghề báo, chẳng hạn như chuyện người ta không mua báo nữa... Không tuần nào không có người bảo em nên tìm một công việc khác. Anh chị cũng biết đấy, một công việc có tương lai. Và em chỉ mới 12 tuổi...

Xem nào, có một con đường khác. Nhưng đến đó không hề dễ dàng. Là người đã viết hàng trăm câu chuyện, vạch trần vô số trường hợp tham nhũng và phát triển được một lượng độc giả tận tâm trải khắp thế giới, em có một số ý tưởng về cách để chúng ta có thể tạo ra một cầu nối đến tương lai đó...

Trò chuyện với người thật... Những câu chuyện hay nhất của em không bao giờ sinh ra từ một thông cáo báo chí - chúng sinh ra từ việc em tự mình đạp xe dọc con phố chính, gõ cửa từng nhà và trò chuyện với... các chủ doanh nghiệp nhỏ. Với nhóm các cụ già gặp nhau hàn huyên ở quán cà phê. Hay chỉ đơn giản là bác hàng xóm tốt bụng đang cào lá. Câu chuyện nằm ở đây, giấu ở chỗ bà thím nhiều chuyện nhà bên, hay trong buổi thông công ở nhà thờ, nơi chúng ta có thể tìm thấy những thỏi vàng thực thụ. Người thật có chuyện thật...

Đừng vội tin ai... Đôi khi, đến cảnh sát cũng nói dối. Đôi khi, các quan chức chính phủ nói dối. Và vâng, đôi khi, ngay cả những người ta gặp hằng ngày cũng nói dối. Đó là lý do vì sao điều cốt yếu là anh chị phải trung thành không phải với bất kỳ cá nhân nào mà là với sự thật...

Hãy rời khỏi bàn làm việc... Những phóng viên giỏi nhất mà em biết không ngồi chờ câu chuyện chạy vào hòm thư của mình đâu. Họ đi tìm câu chuyện. Với tư cách là nhà xuất bản, biên tập viên và phóng viên duy nhất của tờ *Orange Street News*, em không có người phân công công việc. Em phải tự nghĩ ra ý tưởng cho câu chuyện của mình. Đó là lý do tại sao sau khi thức dậy lúc bốn giờ ba mươi phút sáng hằng ngày, việc đầu tiên em làm là ra đường và chạy bộ một dặm. Em cũng cố gắng trở thành một phần trong cộng đồng của mình. Em đến các nhà hàng xung quanh và mua sắm ở các cửa hiệu trong vùng. Em ra ngoài... Em cam đoan, anh chị càng dành nhiều thời gian khám phá thế giới xung quanh thì càng có nhiều câu chuyện tìm đến anh chị...

Mọi người đều muốn thay đổi thế giới. Và người phóng viên được trang bị công cụ thuyết phục nhất trên thế giới - sự thật. Đó là lý do vì sao một phóng viên công bằng có thể truyền cảm hứng cho nhiều thay đổi hơn những bình luận viên chuyên mục xã hội giỏi nhất thế giới... Độc giả rất thông minh. Khi được cung cấp thông tin đúng, thường họ sẽ đưa ra kết luận đúng. Đó là sức mạnh của sự thật...

Đang có một cuộc khủng hoảng truyền thông... Cuộc khủng hoảng mà chúng ta đang phải đối mặt là cuộc khủng hoảng về lòng tin... Quá nhiều độc giả không còn tin vào những gì mình đang đọc nữa... Quá nhiều phóng viên ngày nay chọn cách kết hợp việc đưa tin với lèo lái dư luận, hòng chia rẽ và dẫn dắt mọi người theo định kiến của họ, hoặc chỉ để câu view...

Chúng ta là thế hệ có thể khôi phục lòng tin của nhân dân... Đó là niềm tin mà em bảo vệ bằng cả cuộc đời mình. Các anh chị cũng nên như thế. Khi tiến về phía trước, niềm tin là yếu tố quan trọng và giá trị nhất của các anh chị...

Em tin rằng lịch sử sẽ nhìn lại thời điểm này không phải như những ngày tăm tối cuối cùng trước khi ngành báo khai tử, mà như một khởi đầu mới khi thế hệ này... không chỉ cứu lấy thế giới tin tức, mà còn mở ra thời kỳ hoàng kim mới của tin tức dựa trên sự thật, với ánh sáng rực rỡ chiếu tới mọi ngóc ngách địa cầu.

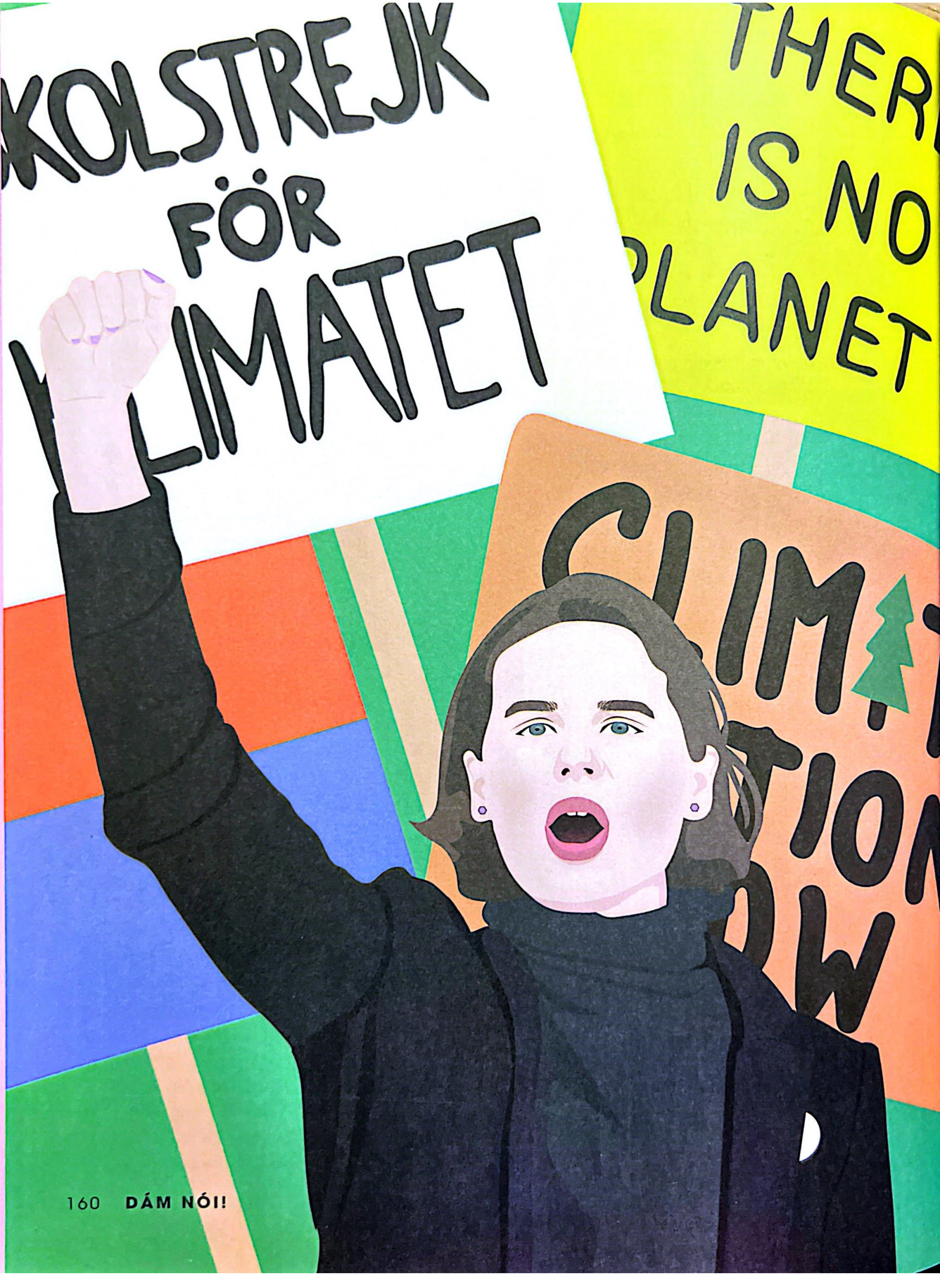
KOLSTREJK
FÖR
LIMATET
THER
IS NO
LANET

ANUNA DE WEVER

NHÀ HOẠT ĐỘNG CHỐNG BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

Niềm đam mê hoạt động vì môi trường của nhà hoạt động chống biến đổi khí hậu người Bỉ Anuna De Wever bắt đầu từ việc nhận thức sớm về vấn đề giới tính. Cô chia sẻ trong một cuộc phỏng vấn với *Buzzfeed News* rằng: những trải nghiệm ban đầu khi đặt câu hỏi về bản dạng giới (xác định là nam khi học tiểu học, sau đó chuyển sang bản dạng linh hoạt hơn và thích dùng đại từ dành cho nữ hơn) đã khiến cô đặt câu hỏi về những hiểu biết thường thức của người lớn về cách thế giới hoạt động. Sau đó, khi tham dự hội nghị của Ủy ban Địa vị Phụ nữ Liên Hợp Quốc vào năm 2016, cô được biết tác động của biến đổi khí hậu và thiên tai đè nặng lên vai người phụ nữ ngày một tàn khốc hơn. Khi mẹ cô gợi ý cô nên xem phần diễn thuyết của nhà hoạt động khí hậu Greta Thunberg, Anuna đã được truyền cảm hứng và tự mình tham gia vào cuộc đấu tranh vì khí hậu, kế tiếp là lãnh đạo phong trào Thanh niên vì Khí hậu ở Bỉ. Cô đã diễn thuyết trên khắp thế giới, làm việc với các nhà hoạt động khí hậu tuổi thanh thiếu niên khác và góp sức vào công việc tổ chức cho học sinh - sinh viên tham gia vào cuộc bãi khóa vì khí hậu toàn cầu.

Trong một cuộc biểu tình thuộc phong trào Thanh niên vì Khí hậu ở Antwerp, được tờ *De Morgen* đưa tin, cô tuyên bố: "Các chính trị gia và nhà cầm quyền khoanh tay đứng nhìn, không chịu hành động để chống lại cuộc khủng hoảng khí hậu đã quá lâu rồi. Chúng tôi đảm bảo họ sẽ không thoát được đâu. Chúng tôi tham gia bãi khóa vì chúng tôi đã làm xong bài tập về nhà còn họ thì không. Chúng tôi không chiến đấu vì tương lai của riêng bản thân mình, mà vì tương lai của tất cả mọi người, và chúng tôi sẽ không dừng lại." Cuộc biểu tình ở Antwerp đó có hơn 35.000 người tham dự. Những cuộc biểu tình này đã thu hút sự chú ý của giới truyền thông và các chính trị gia, nhưng không phải lúc nào cũng theo chiều hướng tích cực. Phản ứng trước việc học sinh bãi khóa, Bộ trưởng Môi trường Flanders Joke Schauvliege cho rằng những cuộc bãi khóa là "một sự sắp đặt", ngụ ý đằng sau hoạt động của giới trẻ là những âm mưu to lớn, sau đó, ông đã từ chức vì những bình luận này.

Anuna đáp lại nỗi hoài nghi trắng trợn của người lớn bằng lòng quyết tâm mạnh mẽ và sự kiên trì vững chãi. Cùng người bạn là cựu đồng giám đốc tổ chức Thanh niên vì Khí hậu, Kyra Gantois, Anuna nhận được giải Arkprijs van het Vrije Woord[1] lần thứ 69 do Quỹ Marshall Đức của Hoa Kỳ (German Marshall Fund of the United States) trao tặng. Cô được phát biểu trước khán giả là các chính trị gia ở Diễn đàn Brussels, mùa hè năm 2019, và nhấn mạnh rằng chính trị đã đạt được rất ít thành tựu và vẫn còn rất nhiều việc phải làm.

1. Tạm dịch: Con tàu của Thế giới Tự do.

“Vì vậy, tôi yêu cầu quý vị: Hãy là người đầu tiên, hãy là người đưa ra những quyết định dũng cảm.”

Anuna De Wever
18 tuổi

Hoạt động của giới trẻ và vấn đề khí hậu

Diễn đàn Brussels, Bỉ - năm 2019

Tôi là một nhà hoạt động vì khí hậu đến từ Bỉ, và tôi đã làm việc này được một thời gian rất dài. Khi mới lên 7, tôi vẫn đang học tiểu học và cùng cả trường đến tòa thị chính để hát vì khí hậu. Bài hát có nội dung như sau: "Chúng ta cần thức tỉnh, chúng ta cần đứng lên, chúng ta cần mở rộng tầm mắt và... xây dựng một tương lai tốt đẹp hơn, và chúng ta cần bắt đầu ngay bây giờ."

... Bây giờ, tôi 18 tuổi. Đã 11 năm trôi qua kể từ ngày hôm đó, nhưng chẳng có chuyện gì xảy ra cả. Tình hình chỉ trở nên tồi tệ hơn mà thôi... Khủng hoảng khí hậu không phải là điều gì quá xa vời; nó đang xảy ra ngay trước mắt. Chúng ta có những đứa trẻ ở Mozambique phải chứng kiến cảnh mái ấm của mình bị ngập lụt do mực nước biển dâng cao và những thành phố trên đất nước mình bị bão tàn phá, hàng triệu loài động vật chết mỗi năm vì biến đổi khí hậu và bao nhiêu người thiệt mạng hằng năm cũng vì biến đổi khí hậu. Nhưng chúng ta vẫn không thấy có sự thay đổi thói quen nào cả. Chúng ta phải thành thật với chính mình: chúng ta đang sống trong một xã hội nghiện nhiên liệu hóa thạch. Tuy nhiên, vì một lý do nào đó, chúng ta dễ dàng quay lại vùng an toàn của mình, nhắm tịt mắt trước nan đề, và chạy trốn khỏi mối nguy hiểm đang lù lù trước mặt...

Chúng ta phải hành động ngay bây giờ. Biến đổi khí hậu chưa từng được là ưu tiên hàng đầu, và chúng ta luôn có tâm lý "không giới hạn" và mặc sức tăng trưởng kinh tế mà không nghĩ đến hậu quả gây ra cho Trái Đất này. Nhưng rất nhiều nhà kinh tế đã nói rằng tăng trưởng kinh tế hoàn toàn có thể đi đôi với việc thực sự quan tâm đến hành tinh xanh...

Chúng tôi đã tổ chức các cuộc bãi khóa ở hơn 130 quốc gia, cùng nhiều người xuống đường hằng tuần để đòi hỏi các hành động chính trị và công bằng khí hậu. Nhưng chúng tôi chỉ có thể mơ về sự thay đổi mà thôi. Và tôi biết có những người đang hiện diện trong căn phòng này có khả năng tạo ra sự thay đổi đó... Vì vậy, tôi yêu cầu quý vị: Hãy là người đầu tiên, hãy là người đưa ra những quyết định dũng cảm. Tôi biết rằng việc này đôi khi nghe có vẻ bất khả thi, ta phải làm sao để giải quyết khủng hoảng hiện sinh, phải không? Nhưng nhân loại chứng minh mình có thể làm được rất nhiều điều. Chúng ta đã tạo ra cả một thế giới hoạt động hoàn toàn bằng công nghệ chỉ trong một thập kỷ. Chúng ta đã chấm dứt không chỉ một mà tới hai cuộc chiến tranh thế giới... Chúng ta đã đưa được con người lên Mặt Trăng.

... 195 quốc gia đã ký Thỏa thuận chung Paris, và không một quốc gia nào đạt được mục tiêu mà họ đề ra. Nếu không tuân thủ các mục tiêu trong Thỏa thuận chung Paris... chúng ta sẽ bước tới điểm tới hạn và Trái Đất sẽ tự nóng lên, biến đổi khí hậu sẽ không thể nào đảo ngược được nữa, và tôi sẽ không còn tương lai nữa. Vâng, vạn sự khởi đầu nan, bước đầu tiên bao giờ cũng khó nhất. Bước đầu tiên là khi quý vị rời khỏi căn phòng này, sau buổi nói chuyện của tôi, và hiểu ra rằng mình cũng phải trở thành một phần của cuộc cách mạng... để tham gia vào cuộc chiến vì tương lai của chính chúng ta.

Nhiều bạn trẻ truyền cảm hứng khác

Chúng ta vẫn còn có rất nhiều diễn giả trẻ xuất sắc khác nữa, khó lòng có thể đưa hết toàn bộ vào tuyển tập này, nhưng hy vọng rằng, các bạn sẽ coi *Dám Nói!* là bước đầu cho việc nghiên cứu và khám phá sâu hơn. Trên thế giới, rất nhiều bạn trẻ đang dùng tiếng nói của mình để kêu gọi thay đổi, đôi khi, còn mạo hiểm cả danh tiếng, sự nghiệp và tính mạng của mình. Không giống như những bài báo được in trên báo hay đăng trên mạng, các bài phát biểu, diễn văn có thể rất ngắn gọn. Chúng tôi không biết chính xác có bao nhiêu bài diễn văn cổ vũ quần chúng được phát biểu qua loa phóng thanh ở những cuộc biểu tình đã bị thất lạc theo thời gian, nhưng chúng tôi biết rằng vẫn có sự chênh lệch đáng kể giữa những bài diễn văn của người có tiếng nói được lịch sử coi là đáng ghi nhận. Trong một số trường hợp, trong quá trình biên soạn, tôi không có đủ tài liệu lưu trữ (bản chép lại hoặc bản ghi âm các bài phát biểu) để đưa tên tuổi ai đó vào tập sách. Trong một số trường hợp khác, do rào cản ngôn ngữ, tôi cũng đành lực bất tòng tâm. Tuy nhiên, dù cho diễn văn của diễn giả nào đó có được ghi lại bằng ngôn ngữ mà bạn hiểu hay không, tôi tin rằng những việc họ làm vẫn có thể truyền cho bạn cảm hứng để đương đầu với những thử thách trong cộng đồng của chính mình. Sau đây là một số người trẻ truyền cảm hứng mà bạn có thể tìm hiểu thêm:

Claudette Colvin

Nhiều tháng trước khi Rosa Parks trở nên nổi tiếng vì hành vi bất tuân dân sự, một cô bé 15 tuổi tên là Claudette Colvin đã từ chối nhường ghế cho một người da trắng trên tuyến xe buýt đô thị dành riêng cho người da màu ở Montgomery, Alabama, và cô đã bị cảnh sát da trắng bắt giữ vào năm 1955. Cô trở thành nguyên đơn trong vụ kiện Browder - Gayle, một vụ án thuộc Tòa án Quận liên bang Hoa Kỳ, phán quyết về luật phân biệt xe buýt ở Alabama.

Iqbal Masih

Mới 4 tuổi, Iqbal đã bị bán làm nô lệ cấn nợ, em bị ép làm việc hàng giờ liền trong nhà máy dệt thảm ở Pakistan để kiếm tiền trả nợ cho chi phí điều trị y tế của mẹ. Năm lên 10 tuổi, em được cứu thoát khỏi nhà máy địa ngục đó và bắt đầu đến trường với sự giúp đỡ của tổ chức phi chính phủ (NGO) Mặt trận Giải phóng Lao động Nô lệ[1]. Em nhanh chóng trở thành nhà hoạt động xã hội, phát biểu trên khắp thế giới để lên tiếng chống lại nạn bóc lột lao động trẻ em. Em bị ám sát vào năm 1995, nhưng cuộc đời và những việc em làm đã truyền cảm hứng cho Quốc hội Hoa Kỳ thành lập một giải thưởng hằng năm về hoạt động chống lao động trẻ em; khiến hai nhà đấu tranh nhân quyền Marc và Craig Kielburger thành lập tổ chức phi chính phủ Free the Children, và thúc đẩy việc xây dựng trường học trên khắp thế giới.

Emma González

Khi Emma học năm thứ tư ở trường Trung học Marjory Stoneman Douglas, Parkland, Florida, một tay súng đã xả súng và sát hại 17 người bạn cùng lớp của cô, làm bị thương nhiều người khác. Sau vụ xả súng, Emma cùng một số học sinh khác đã hợp sức để lên tiếng chống lại bạo lực súng đạn, đồng thời tổ chức cuộc biểu tình "Tuần hành vì Mạng sống của Chúng ta"[2] vào năm 2018 nhằm chống lại bạo lực súng đạn, với hơn 1 triệu người tham gia - một trong những cuộc biểu tình lớn nhất trong lịch sử Hoa Kỳ.

---

1. The Bonded Labour Liberation Front.
2. March for Our Lives.

Naomi Wadler

Naomi lên tiếng phản đối bạo lực súng đạn ở Hoa Kỳ, đặc biệt hướng sự chú ý đến những nạn nhân hằng ngày của tội ác súng đạn - đa phần là phụ nữ da màu - những người thường bị loại ra khỏi các câu chuyện truyền thông khi nhắc đến các vụ xả súng hàng loạt vào trường học. Naomi đã có bài phát biểu về vấn đề này tại cuộc biểu tình "Tuần hành vì Mạng sống của Chúng ta" năm 2018, nơi cô là diễn giả trẻ nhất.

Noma Nazir Bhatt, Farah Hassan và Aneeqa Khalid

Ba thiếu niên Ấn Độ Noma, Farah và Aneeqa đã thành lập ban nhạc rock nữ Pragaash, có nghĩa là "Ánh sáng đầu tiên" hay "Từ bóng tối tới ánh sáng" trong tiếng Kashmiri. Ban nhạc của các bạn thu hút được nhiều chú ý sau buổi biểu diễn đầu tiên trước công chúng vào tháng Mười hai năm 2012, nhưng đồng thời cũng nhận được vô số bình luận thù hằn và những lời dọa giết. Ba cô gái bị các Đại Mufti (một chức vụ lãnh đạo tôn giáo cấp cao) ở những bang Hồi giáo chỉ trích kịch liệt. Họ cho rằng phụ nữ biểu diễn âm nhạc ở nơi công cộng là phản Hồi giáo. Lo ngại về an toàn buộc các cô gái phải ngừng chơi nhạc, dù lòng dũng cảm của họ nhận được sự ủng hộ của người dân Ấn Độ và toàn thế giới.

Yara Shahidi

Yara Shahidi là nữ diễn viên kiêm nhà hoạt động người Hoa Kỳ. Cô sử dụng nền tảng của mình để nâng cao nhận thức của công chúng về nhiều vấn đề công bằng xã hội, bao gồm tính đại diện và sự đa dạng trên các phương tiện truyền thông cũng như việc bầu cử của giới trẻ. Khi bước sang tuổi 18, cô bạn đã tổ chức một bữa tiệc đăng ký cử tri và khởi động chiến dịch "Mười tám x 18" nhằm tăng tỷ lệ cử tri đi bỏ phiếu.

Mari Copeny

Mari, được biết đến với biệt danh "Hoa hậu nhí Flint", quê ở thành phố Flint, Michigan, Hoa Kỳ, nơi nguồn nước bị ô nhiễm khiến hàng chục nghìn người bị nhiễm chì và các vi khuẩn nguy hiểm - khiến 12 người mắc Legionnaire tử vong. Năm 8 tuổi, Mari viết một lá thư cho Tổng thống Obama, đề nghị ông đến thăm Flint và giúp giải quyết tình hình. Sau đó, ngài Tổng thống đã đến gặp em và ủy quyền tài trợ 100 triệu đô la.

Rosie King

Rosie, một sinh viên đại học quê ở Wakefield, Vương quốc Anh, được chẩn đoán mắc hội chứng Asperger khi mới 9 tuổi. Hai em của chị cũng bị tự kỷ và chị muốn nâng cao hiểu biết của công chúng về những người mắc phải hội chứng này. Chị dẫn chương trình truyền hình "My Autism and Me" (Chứng tự kỷ và tôi) của đài BBC. Chương trình đã mang về cho chị giải Emmy Kids và danh tiếng trên toàn thế giới; từ đó chị nhận được lời mời phát biểu tại Hội nghị TED MED. Phần phát biểu của chị đã nhận được hơn 2,6 triệu lượt xem.

Netiwit Chotiphatphaisal

Netiwit là một nhà hoạt động sinh viên người Thái Lan. Năm 2012, ở tuổi 16, anh cùng các bạn sinh viên thành lập Liên minh Cách mạng Giáo dục Thái Lan (Thai Education Revolution Alliance), ủng hộ việc nâng cao chất lượng giáo dục công và giảm bớt việc đặt nặng vào phương pháp học thuộc lòng lỗi thời trong học tập. Hoạt động ủng hộ dân chủ của Netiwit đem lại cho anh nhiều kẻ thù quyền lực và anh bị bắt giữ vì phản đối chính quyền quân sự. Nhưng anh cũng được nhiều người có tiếng tăm ủng hộ, ví dụ như tám người đạt giải Nobel từng đích thân gửi thư đến trường đại học của anh sau khi trường này đưa ra lệnh trừng phạt anh vì những hoạt động của anh.

Frank Waln

Frank là một rapper, nhạc sĩ kiêm nhà hoạt động người Mỹ gốc Sicangu Lakota. Năm 2010, ở tuổi 21, anh thành lập nhóm nhạc Nake Nula Waun và phát hành một album cùng năm. Frank dùng hip-hop để kể câu chuyện về sự áp bức, diệt chủng và tổn thương mà người Mỹ bản địa phải đối mặt, với hy vọng xóa bỏ những định kiến và sự vô hình của người bản địa trong văn hóa đại chúng Mỹ.

Adut Akech

Adut là người mẫu người Úc gốc Nam Sudan. Cô bắt đầu làm người mẫu từ năm 16 tuổi. Cô sống trong trại tị nạn ở Kenya đến năm 8 tuổi, sau đó, gia đình cô chuyển đến Úc. Ở trường, cô bị các bạn cùng lớp bắt nạt vì màu da của mình, nhưng cô không để những lời lẽ cay độc đó làm tổn hại đến vẻ đẹp của chính mình. Là một người mẫu rất thành công, Adut cởi mở trò chuyện về cuộc đấu tranh của chính mình với sức khỏe tinh thần, cô loại bỏ ánh nhìn kỳ thị và tiêu cực về một chủ đề đầy thách thức; cô cũng dám đứng lên vì sự đa dạng, đại đồng trong ngành thời trang.

Amanda Nguyễn

Amanda là nhà hoạt động người Mỹ, đồng thời là người sáng lập và CEO của Rise, một tổ chức vận động cho quyền lợi của những nạn

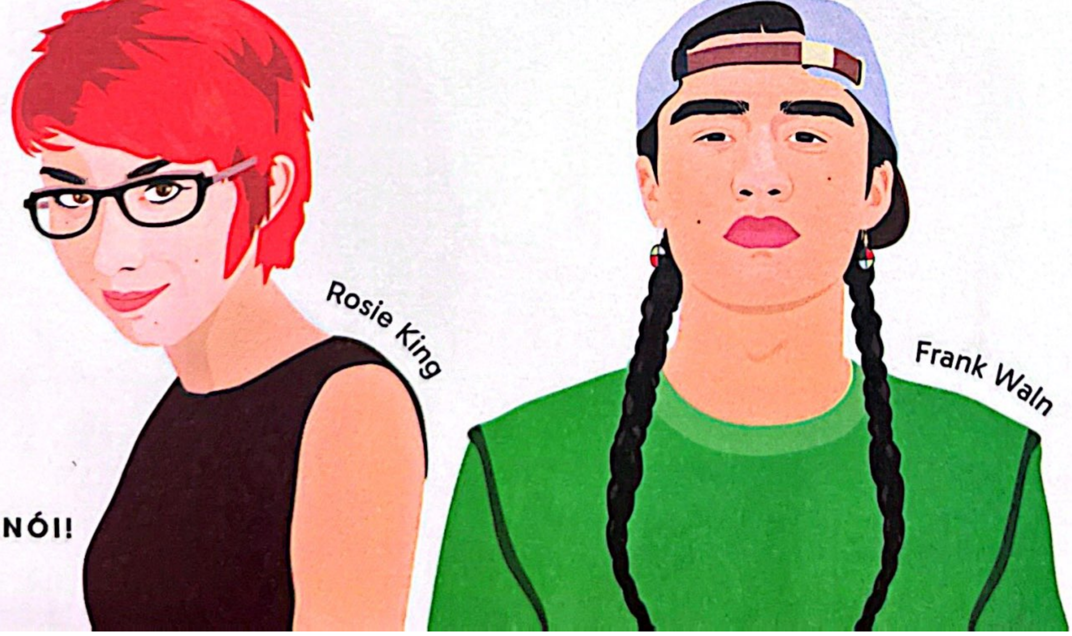

nhân bị tấn công tình dục. Bản thân Amanda cũng từng là một nạn nhân, và phải chịu nhiều khó khăn do hệ thống pháp luật quan liêu gây ra trong quá trình đòi lại công bằng cho mình. Trải nghiệm đau thương khiến Amanda bắt tay vào soạn thảo một dự luật để bảo vệ quyền lợi cho những nạn nhân bị tấn công tình dục, bao gồm cả việc đảm bảo bộ dụng cụ chuyên dùng để thu thập bằng chứng tấn công tình dục (rape kit) được bảo quản miễn phí trong suốt thời hiệu khởi kiện. Dự luật đã được Quốc hội Hoa Kỳ nhất trí thông qua và được ký thành luật vào tháng Mười năm 2016. Kể từ năm 2016, Rise đã giúp thông qua hơn 20 đạo luật.

Babar Ali

Babar được mệnh danh là "Thầy Hiệu trưởng trẻ nhất thế giới". Năm 9 tuổi, chứng kiến những bạn nhỏ đồng trang lứa ở quê nhà Murshidabad, Ấn Độ, phải đi nhặt rác chứ không được đến trường, Babar quyết tâm thay đổi mọi thứ. Anh tự lập một trường học ở ngay sân sau nhà mình, và dạy các bạn nhỏ học đọc. Năm 2015, với sự hỗ trợ của cộng đồng địa phương, ngôi trường mang tên Ananda Siksha Niketan được chuyển từ sân sau nhà Babar đến một tòa nhà gần đó. Babar đã dạy được hơn 5.000 trẻ em và vận động khắp Ấn Độ để tăng cường cơ hội tiếp cận giáo dục.

Talia Leman

Khi mới 10 tuổi, Talia đã phải chứng kiến cảnh hoang tàn đổ nát do cơn bão Katrina gây ra ở Louisiana, Hoa Kỳ và quyên góp được hơn 10 triệu đô la cho các nạn nhân của thảm họa thiên nhiên bằng cách vận động hàng triệu trẻ em trên khắp thế giới cùng chung tay giúp đỡ. Sau đó, chị thành lập một tổ chức phi lợi nhuận mang tên RandomKid, đóng vai trò là một tổ chức bảo trợ cho các nỗ lực từ thiện của các thanh thiếu niên khác, những bạn trẻ không thể nhận và phân phối quỹ.

Thandiwe Abdullah

Thandiwe thành lập Black Lives Matter Youth Vanguard, một nhóm vận động chống lại chính sách cực đoan ở các trường công lập và ủng hộ quyền của thanh thiếu niên da màu. Cô bạn đã phát biểu trước 500.000 người tại Cuộc Tuần hành Phụ nữ năm 2018 ở Los Angeles. Vào tháng Hai năm 2019, khi còn là học sinh trung học 15 tuổi, cô bạn đã được Hội đồng Thành phố Los Angeles vinh danh và ghi nhận những điều cô làm được.

Amandla Stenberg

Amandla Stenberg là một nữ diễn viên và ca sĩ người Mỹ luôn thẳng thắn về các vấn đề chủng tộc, giới tính và tình dục. Ở tuổi 16, cô chia sẻ công khai video vốn được thực hiện cho bài tập lớn ở lớp lịch sử có tên *Don't Cash Crop My Cornrows* (tạm dịch: *Đừng làm tiền trên bím tóc cornrows của tôi*) nói về việc chiếm đoạt văn hóa và văn hóa của người da màu. Cô cũng chia sẻ nguyện vọng được đại diện cho những cô gái da màu khác và bình luận về việc trở thành thành viên của cộng đồng LGBTQ+ trong một video

thực hiện cho *Teen Vogue*: "Tôi tin vào khái niệm phản kháng thông qua việc thể hiện bản thân và giá trị của mình."

Amani Al-Khatahtbeh

Amani là nhà văn người Mỹ kiêm doanh nhân sáng lập ra trang web MuslimGirl.com, một blog nổi tiếng dành cho phụ nữ Hồi giáo, khi mới 17 tuổi. Chị đam mê thiết lập cộng đồng và đưa tiếng nói của phụ nữ và thanh niên Hồi giáo vang xa hơn, đặc biệt là trong môi trường chính trị mà nạn bài Hồi giáo đang lan rộng.

Jasilyn Charger

Jasilyn Charger là một nhà hoạt động vì môi trường người Mỹ bản địa, người bảo vệ nguồn nước và là thành viên của Bộ lạc Sioux, sông Cheyenne. Chị thành lập Hội đồng Thanh niên Bản địa Quốc tế ở tuổi 21, khi nhận thức được mối đe dọa do dự án đường ống dẫn dầu Dakota[1] có thể gây ra cho dân tộc mình. Nhằm phản đối việc xây dựng đường ống, Jasilyn tổ chức một cuộc chạy bộ dài 2.000 dặm từ Bắc Dakota đến thủ đô Washington, D.C.

Sixto Cancel

Sixto là lãnh đạo của một tổ chức phi lợi nhuận của Mỹ kiêm người ủng hộ cải thiện hệ thống chăm sóc - nuôi dưỡng trẻ em. Anh thành lập tổ chức Think of Us để vận động và cung cấp tài nguyên cho thanh thiếu niên đang trong - hoặc sắp rời khỏi - chương trình chăm sóc nuôi dưỡng. Sixto và nhóm của mình cũng đồng tổ chức và thực hiện Cuộc thi Hackathon Công nghệ và Chăm sóc - Nuôi dưỡng đầu tiên của Nhà Trắng.

Adiba Khan

Adiba là nhà ủng hộ công bằng sinh sản người Mỹ gốc Bangladesh. Khi đang theo học tại Đại học California, Berkeley, cô sáng lập và nắm cương vị Chủ tịch Hiệp hội Sinh viên vì Công lý Sinh sản (SURJ), tổ chức ủng hộ quyền được lựa chọn của phụ nữ trong việc chủ động chấm dứt thai kỳ hoặc không chấm dứt thai kỳ đầu tiên của trường đại học. Với SURJ, Adiba còn giúp vận động cho một dự luật của bang California. Dự luật này yêu cầu các trường đại học công lập của bang cung cấp dịch vụ phá thai bằng thuốc tại các trung tâm y tế dành cho sinh viên đại học, thay vì buộc những sinh viên cần thủ tục y tế này phải đến các bệnh viện hoặc phòng khám ngoài khuôn viên trường. Cả hai cơ quan lập pháp của bang cuối cùng đã thông qua dự luật.

Zulaikha Patel

Ở tuổi 13, nữ sinh người Nam Phi Zulaikha đã trở thành gương mặt đại diện cho phong trào phản đối các quy định cấm nữ sinh để kiểu tóc xù đặc trưng của người châu Phi hay các kiểu tóc tự nhiên khác của trường Trung học Pretoria - ngôi trường cô bạn đang theo học. Đoạn phim quay cảnh cô bạn và các bạn học sinh khác đối đầu khá căng thẳng với lực lượng an ninh được chia sẻ rộng rãi, phong trào phản đối đó cũng xuất hiện liên tục trên các phương tiện truyền thông mạng xã hội, dẫn đến những thảo luận sôi nổi và rộng khắp hơn về vấn nạn phân biệt chủng tộc trong ngành giáo dục ở Nam Phi thời hậu phân biệt chủng tộc. Nhà trường sau đó đã sửa đổi các quy định của mình và Zulaikha vẫn hoạt động tích cực với cương vị là nhà đấu tranh chống phân biệt chủng tộc và phân biệt giới tính.

1. Dakota Access Pipeline: Đường ống vận chuyển dầu từ thềm dầu Bakken ở Bắc Dakota đến Illinois, gây ra tranh cãi lớn về các vấn đề môi trường và dân sự.

Mời quý bạn tham khảo

Từ những lời khuyên thực tế cho giới trẻ đến những khám phá mang tính triết học hơn, sâu hơn về cách giáo dục hoạt động trong xã hội, những cuốn sách dưới đây sẽ hướng dẫn và khơi gợi nơi bạn những ý tưởng có thể hữu ích cho bất kỳ ai quan tâm đến việc lên tiếng để tạo ra thay đổi.

**** A Random Book about the Power of ANYone***
Talia Leman
(Simon & Schuster)

**** It's Your World: Get Informed, Get Inspired & Get Going!***
Chelsea Clinton
(Penguin Random House)

**** Freedom's Orator: Mario Savio and the Radical Legacy of the 1960s***
Robert Cohen
(Oxford University Press)

**** I Am Malala***
Malala Yousafzai
(Little, Brown and Company)

**** So Here I Am: Speeches by Great Women to Empower and Inspire***
Anna Russell
(White Lion Publishing)

**** The Opposite of Loneliness: Essays and Stories***
Marina Keegan
(Scribner)

**** Pedagogy of the Oppressed***
Paulo Freire
(Continuum)

TÁC QUYỀN

Jeanne d'Arc
ĐỒNG XUẤT BẢN TRÊN WWW.STJOAN-CENTER.COM.

Mario Savio
In lại với sự cho phép của Lynne Hollander Savio.
ĐỒNG XUẤT BẢN TRÊN
WWW.AMERICANRHETORIC.COM

Severn Cullis-Suzuki
In lại với sự cho phép của Severn Cullis-Suzuki.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Rhiannon Tomtishen & Madison Vorva
Được sử dụng với sự cho phép của Bioneers.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Jack Andraka
In lại với sự cho phép của Jack Andraka.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Easton LaChappelle
In lại với sự cho phép của Easton LaChappelle, Unlimited Tomorrow và Business Innovation Factory.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Kelvin Doe
© DJ Focus.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Madison Kimrey
In lại với sự cho phép của Madison Kimrey.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Melissa Shang
In lại với sự cho phép của cha mẹ/người giám hộ hợp pháp của Melissa Shang, Sue Liu.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Jazz Jennings
© I Am Jazz LLC.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Malala Yousafzai
Bài phát biểu của Malala Yousafzai tại Liên Hợp Quốc. Được sao chép lại với sự cho phép của Curtis Brown Group Ltd, thay mặt cho Malala Yousafzai.
Copyright © Malala Yousafzai, 2015.
BẢN DỊCH TIẾNG ANH DO NGƯỜI PHÁT BIỂU CUNG CẤP.

Patrick Kane
Patrick T J Kane © 2015.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Emer Hickey & Ciara Judge
In lại với sự cho phép của Ciara Judge và Emer Hickey.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Raymond Wang
In lại với sự cho phép của Raymond Wang.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Megan Grassell
In lại với sự cho phép của Megan Grassell.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Kenneth Shinozuka
In lại với sự cho phép của Kenneth Shinozuka.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Tara Subramaniam
In lại với sự cho phép của Tara Subramaniam.
BẢN DỊCH TIẾNG ANH DO NGƯỜI PHÁT BIỂU CUNG CẤP.

Joshua Browder
In lại với sự cho phép của Joshua Browder.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Krtin Nithiyanandam
In lại với sự cho phép của Krtin Nithiyanandam.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Ishita Katyal
In lại với sự cho phép của Ishita Katyal.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Hadiqa Bashir
In lại với sự cho phép của Hadiqa Bashir.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Schuyler Bailar
In lại với sự cho phép của Schuyler Bailar.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Troye Sivan
In lại với sự cho phép của Kimiko Hilton Productions và Troye Sivan.
GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Gavin Grimm

In lại với sự cho phép của Gavin Grimm.

ĐỒNG XUẤT BẢN TRÊN WWW.ACLUVA.ORG.

Tiera Fletcher (nhũ danh Guinn)

© Tiera Fletcher of Rocket with The Fletchers và WE Day.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Melati & Isabel Wijsen

In lại với sự cho phép của Melati và Isabel Wijsen.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Xiuhtezcatl Martinez

In lại với sự cho phép của Xiuhtezcatl Martinez.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Elijah Walters-Othman

In lại với sự cho phép của Elijah Walters-Othman.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Muzoon Rakan Almellehan

In lại với sự cho phép của Muzoon Almellehan, Đại sứ thiện chí của UNICEF.

BẢN DỊCH TIẾNG ANH DO NGƯỜI PHÁT BIỂU CUNG CẤP.

Josh Lafazan

© Legislator Joshua A. Lafazan.

BẢN DỊCH TIẾNG ANH DO NGƯỜI PHÁT BIỂU CUNG CẤP.

Zach Latta

In lại với sự cho phép của Zach Latta.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Memory Banda

Trích từ bài phát biểu tại Diễn đàn Tự do Oslo năm 2017, một sự kiện thường niên do Quỹ Nhân quyền tổ chức. Đăng lại với sự cho phép của Quỹ Nhân quyền.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Kadallah Burrowes

In lại với sự cho phép của Kadallah Burrowes.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Lauren Singer

In lại với sự cho phép của Lauren Singer.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Sparsh Shah

In lại với sự cho phép của Sparsh Shah.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Amanda Southworth

In lại với sự cho phép của Amanda Southworth.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Amika George

In lại với sự cho phép của Amika George.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Millie Bobby Brown

In lại với sự cho phép của Millie Bobby Brown, Đại sứ thiện chí của UNICEF.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Bana Alabed

In lại với sự cho phép của Bana Alabed.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Greta Thunberg

In lại với sự cho phép của Greta Thunberg và gia đình.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Canwen Xu

In lại với sự cho phép của Canwen Xu.

BẢN DỊCH TIẾNG ANH DO NGƯỜI PHÁT BIỂU CUNG CẤP.

Maya Penn

© 2019 Maya Penn. All rights reserved.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

Hilde Lysiak

In lại với sự cho phép của Hilde Lysiak.

ĐỒNG XUẤT BẢN TRÊN WWW.ORANGESTREETNEWS.COM.

Anuna de Wever

In lại với sự cho phép của Anuna De Wever.

GHI CHÉP LẠI BỞI ADORA SVITAK.

LỜI CẢM TẠ

Không một cuốn sách nào là thành tựu của chỉ riêng một cá nhân. Tôi mang ơn tất cả các bạn diễn giả trẻ với những bài phát biểu là linh hồn của tập sách này. Lời nói của bạn truyền cảm hứng, kích thích và tiếp thêm sinh lực cho tôi để tôi có thể tiếp tục đòi công lý và không bỏ cuộc, ngay cả khi mọi chuyện tưởng như vô cùng tồi tệ.

Tôi vô cùng biết ơn các chị ở Nhà xuất bản White Lion: Emma Harverson, Zara Anvari và Philippa Wilkinson vì tầm nhìn đầy thú vị và công sức của các chị bỏ ra cho tập sách của tôi, xin cảm ơn Ramona Lamport vì đã tỉ mỉ biên tập và Bella Skertchly vì những hỗ trợ nghiên cứu vô giá. Cùng phối hợp để xuất bản một cuốn sách khi cách nhau cả một đại dương và lệch nhau nhiều múi giờ không phải là chuyện dễ dàng. Tôi cảm thấy vô cùng may mắn khi có cơ hội làm việc với những biên tập viên trí tuệ và đầy lòng thông cảm như vậy.

Tôi xin ghi nhận công lao của các tập thể và tổ chức đã giúp tôi nhận ra: trao cho thanh thiếu niên cơ hội lớn hơn để các bạn có thể tự chủ và hoạt động tích cực là một trong những vấn đề quan trọng trong thời đại chúng ta. Qua các hội nghị giáo dục tại Hoa Kỳ, tôi được gặp nhiều người đồng chí hướng, rất nhiệt huyết với công cuộc khuyến khích và đẩy mạnh tiếng nói của học sinh - sinh viên trong cải cách giáo dục, họ đã trở thành những người bạn thân thiết của tôi. Tham vọng và suy nghĩ sâu sắc đã khơi lên những cuộc trao đổi (và tranh luận) đêm khuya về hình ảnh của một thế giới tốt đẹp hơn dành cho giới trẻ.

Cuộc hành trình này có lẽ sẽ không được bắt đầu nếu không có bài diễn văn của tôi năm 12 tuổi, và bài diễn văn đó sẽ không thể thực hiện được nếu không có niềm tin của người phụ trách hội thảo TED Chris Anderson và giám đốc nội dung Kelly Stoetzel. Tôi cũng vô cùng biết ơn vô số chương trình của TED vì đã mang lại nhiều cơ hội cho giới trẻ (đặc biệt là TEDx và TED-Ed), và những thành viên tuyệt vời của Hội nghị TEDxRedmond mà tôi được làm việc cùng từ năm 2010 đến năm 2013. Tất cả những con người tuyệt vời đó đều có niềm tin mãnh liệt vào khả năng thay đổi thế giới và xây dựng một tương lai tốt đẹp hơn cho tất cả mọi người của giới trẻ.

Có lẽ, không một đoàn thể nào có thể bộc lộ niềm tin vào tiềm năng của giới trẻ tốt hơn các nhà giáo. Lòng biết ơn sâu sắc của tôi xin gửi đến cô giáo thời thơ ấu của tôi, cô Felisa Rogers và toàn thể giáo viên, nhân viên của trường Trung học Redmond và UC Berkeley, những người đã truyền cảm hứng cho tôi rất nhiều.

Cuối cùng, con xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới bố John và mẹ Joyce Svitak, chị Adrianna thân yêu, và xin gửi lời cảm ơn đến rất nhiều bạn bè đã hỗ trợ tôi về mặt xã hội và tinh thần, đặc biệt là Arjun Dave. Tình yêu thương là cốt lõi của mọi nỗ lực to lớn nhằm thay đổi xã hội, và có lẽ, chính nhờ những hành động nhân ái của bạn bè mà tôi đã học được ý nghĩa của việc biến thế giới thành một nơi tốt đẹp hơn theo cách trực tiếp nhất.

Ngày nay, chúng ta đang sống trong một thế giới kết nối chưa từng có, chúng ta có nhiều công cụ hơn bao giờ hết để người với người có thể trò chuyện với nhau mà không bị khoảng cách địa lý ngăn trở. Bạn có thể xây dựng được những cộng đồng như thế nào để theo đuổi công cuộc thay đổi xã hội?

QUÉT MÃ QR
ĐỂ XEM THÊM NHỮNG CUỐN SÁCH CÙNG THỂ LOẠI

Hãy cùng chúng tôi
bảo vệ quyền lợi của tác giả và bạn đọc
bằng cách nói **KHÔNG** với sách lậu.

Khám phá những bài diễn văn truyền cảm hứng đã giúp thay đổi thế giới của chúng ta.

Dám Nói! là những lời tiên phong của các bạn thanh thiếu niên, nhi đồng dám phá vỡ mọi rào cản để lên tiếng cho những điều bản thân đặt trọn niềm tin.

Từ những lời chỉ trích kịch liệt của ứng cử viên giải Nobel Greta Thunberg về sự thờ ơ trước khủng hoảng khí hậu, đến sự ủng hộ hết lòng của Mario Savio cho tự do ngôn luận, và lời kêu gọi chân thành của Malala Yousafzai để giúp các cô gái được tiếp tục học hành, tiếng nói của những bạn trẻ này đã thu hút sự chú ý của các bạn đồng trang lứa và những người lớn có quyền lực để tất cả có thể chung tay hành động nhằm tạo nên một thế giới tốt đẹp hơn.

Hãy để niềm hy vọng và tinh thần của thế hệ trẻ truyền cảm hứng cho bạn, cùng niềm tin tích cực rằng chúng ta có thể và chúng ta dám làm nên điều khác biệt.

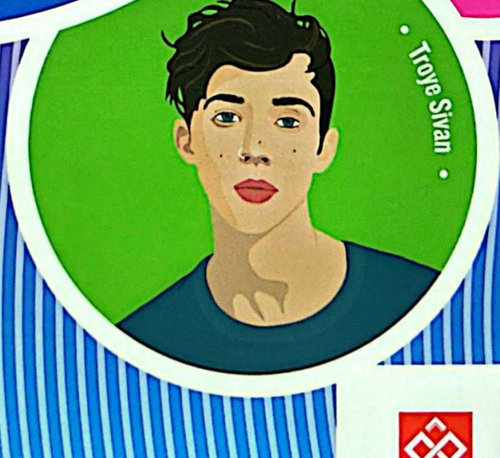

ISBN: 978-604-41-4729-1

ĐINH TỊ BOOKS
CÙNG CON KHÔN LỚN

Giá: 168.000đ